

Ч. 2 (173) 84 Р. XXXVIII

(mars - avril 1984)

Абдигар

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОГО МОЛОДІ

Авангард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОГО МОЛОДІ

ДВОМІСЯЧНИК, ВИДАЄ
ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА СУМ

VANGUARD - bi-monthly

Official Press Organ of the Ukrainian
Youth Association in Exile

AVANTGARDE - bimestriel

Revue de jeunes éditée par le
Comité Central de l'Union de la
jeunesse ukrainienne en exil

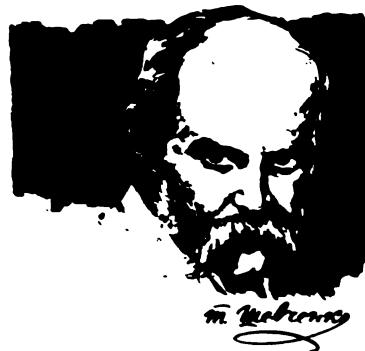
«AVANGARD» 136 2nd Ave, New York NY, USA 10003

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1984

КРАЇНИ:	ОДНЕ ЧИСЛО:	РІЧНО:		в післяплаті:
		в переплаті:	до 31.3.84	
ЗСА	дол.	3.00	15.00	дол.
КАНАДА	дол.	3.50	16.00	дол.
ВЕЛ. БРІТАНІЯ	ф.ст.	1.30	6.50	ф.ст.
АВСТРАЛІЯ	дол.	3.00	15.00	австр.дол.
БЕЛЬГІЯ	бфр.	100.00	500.00	бфр.
ФРАНЦІЯ	ффр.	15.00	75.00	ффр.
НІМЕЧЧИНА	н.м.	6.00	30.00	н.м.
АРІЕНТИНА	пезо	16.00	80.00	пезо
БРАЗІЛІЯ	круз	500.00	2500.00	круз.

ДОРОГОВКАЗ ДЛЯ ПОЛІТИЧНО НЕЗРЯЧИХ

О. Гридень

170 років тому народився Тарас Шевченко, який гнівним та огненним словом зумів перетворити народ рабів у Націю, поставивши поколінням: »живих, мертвих і ненароджених« на сторожі своє палке слово Правди і Волі. Змалку він відчув на власній спині побої москаля-пана і мусів коритися своєму кріпацькому станові до 24-го року життя, аж поки з поміччю друзів, не викуплено його із кріпацтва. Біль, туга, жаль за долею України — козацькою стариною — знаходить свій вислів у переливах поетичної душі Пророка, які були навіяні віщими закликами до боротьби за кращу долю свого народу. Його полум'яна, бунтівничі душа виривалася з трафаретних рамців приписаної двірської тематики, і в особах давніх гайдамаків привертала кару за кривди, недвозначно окреслюючи наших ворогів, наміряючись »спалити і Москву, і Варшаву«, засуджуючи підлабузнів, конфідентів, цинові гудзинки і ласих на чини, як »варшавське сміття« і »грязь Москви«... Шевченко восхваляв Мазепу, картав »нерозумного« Богдана Хмельницького, послав у монастир Палія з патерицею .відмоловати гріх зради.

Політичні поеми Шевченка написані в роках 1843-47, тоді, коли вже звільнений з кріпацтва 28-ми літній автор »Кобзаря« відвідав Україну, яку не бачив 9 років. В результаті його поїздки постали такі поеми і твори: »Три літа«, »Розрита могила«, »Чигирин«, »Сова«, »Сон«, »Хустина«, »Єретик«, »Сліпий«, »Великий Льох«, »Наймичка«, »Кавказ«, »Посланіє«, »Холодний Яр«.

Вичислені поеми Кобзаря Волі показували зрілість політичного думання великого поета, у творах якого постійно присутня проблематика національно-політичного і соціального поневолення українського народу. Цей незавидний стан кріпацтва і залежності життя народу від московських деспотів спричинили політичні обставини, яким допомагають політично незорієнтовані і перевертні. Політичні поеми Шевченка становлять алогією політичного лету Пророка — вершок його натхненого слова, що робить його на відміну від інших поетів, що попали в зневіру або полон російської могутності — суто національним українським поетом.

Його безталанна Україна, яка купається в природній райській красі, позбавлена найосновнішого — волі і це є причиною всіх нещасть, і їх боляче відчувають найбільше скривджені верстви українського народу — селяни-кріпаки! Вони не тільки позбавлені прав творити національне життя, чи вважатися його складниками, але взагалі всіх людських прав, які дають їм змогу називатися людьми і роблять наше існування цілеспрямованим — а тут образ Божий людини осквернений гріховними ділами окупанта.

З цього поневоленого народу вороги висмоктують його багатство, силу й інтелігенцію — і, як тоді, так і сьогодні розглядають українську людину, як гарматне м'ясо на чужих фронтах або, як кінську силу для економічної експлуатації своїх східних замірів...

Гіркотою вкрите серце поета — він, оп'янілий від горя і людської злоби окупанта, гніву і лютого знущання над українським народом та помимо всього не затрачує чуття любові до Батьківщини, бо воно сильніше від гіркої дійсності недолі народу. Повний захоплень, звертається поет, наділений Божою іскрою до неї.

»О, свята!
Свята Батьківщино моя!
Як поможет Тобі в одчаю,
I ти закована, і я...«

Поет змальовує всю правду, без найменшого зусилля прикрити змальовану дійсність перед жандармським оком:

»Тебе убили, розчавили
I восхвалить заборонили
Твої великий діла!«

В жахливій підневільній дійсності, яка зрештою вражає величезним паралелізмом з сучасною Україною, поет пише:

»Немає сім'ї, немає хати
Немає брата, ні сестри,
Щоб не заплакані ходили,
Закотовані в тюрмі
Або в далекій стороні...«

В «Кавказі» поет вдається до подрібного вичислення тих, кому заподіяно гнівну кривду — поту кривавого і сліз:

»..... Утопить
Всіх імператорів би стало
З дітьми й внучатами, втопить
В слізах удових... А дівочих,
Пролитих нишком перед ночі?
А матірних гарячих сліз,
А батьківських старих, кривавих?
Не ріки, — море то злилось
Огненне море!.....«

Неодноразово стверджував Поет, що москалі »розпинателі народні«, що »москалі знущаються над нами«, »москалі і світ Божий в пута зачікували«, »над дітьми козацькими й далі поганці панують«, »що московські розбійники-людіди правду побороли«.

Тарас Шевченко
Дереворит Олени Кульчицької

Наворотно підкresлює поет жадобу московських деспотів якомога більше обікрасти підлеглих, вбити, обдурити... Немає і не може бути в такій імперії соціального принципу рівності — результату французької революції — ні; не всі Адамові діти... Людський плач поневолених несеться молитвою і гіркими прокльонами до самого Бога, бо на тій прекрасній Україні — »латану свитину з каліки знімають, з шкурою знімають, бо нічим обуть княжат недорослих«, або тут же з вдови подушне стягають силою, а синів, останню надію кують, ... в військо oddають«. Злочинна картина, злочинна у своїй суті, — матері, яка на панщині пшеницю живе, а її дитина вмирає голодна під тином. В іншій картині покритна під тином з дитям шкандибає. Поетові тяжко дивитися на сльози, на лати. У політичній поемі »Сон« кривди України набирають не тільки соціального маштабу поневолення, але й історичного глибинного виміру яскравим політичним підтекстом, який проявляється палким осудженням Переяславського договору. Дивлячись на Петербург, перед Шевченком виростає криваве його минуле: »отут крові людської пролито і без ножа!« Поет має на думці козаків, від яких несеться страшна пісня прокльону москалям за пролиті кров і сльози. Знаним є факти, що після невигідної політичної ситуації, яка заінсувала в Україні після Переяславського договору та численних гетьманських поступок на користь Москви, Мазепа мусів від року 1700 рік річно висилати козаків на роботи поза Україною. Далеко на півночі України, на власних харчах, мусіли вони під чужим наглядом й ударами батогів служити чужому правительству, виконуючи роботу рабів — копаючи канали, висушуючи болота під нове місто Санкт Петербург. Жорстокості москалів не мали меж — вони знущалися над козаками, б'ючи по головах палицями, обтинали вуха шпагами, забирали харчі... Не всі верталися. Багато своїми козацькими тілами безславно угноювали ґрунт імперіалістичного Петербургу, що став символом крові і сліз мільйонів жертв московської загарбницької імперії. Безславно вмиralo

козацтво без шаблі і без коня і їм закривали в чужій зимній стороні повіки, не як борцям-героям, але як рабам нової імперії, яка потоптала правосуддя, закони і всі укладені з Гетьманом Війська Запорізького договори... На Ладозькому каналі, на Волзі, на Кавказі у роках 1721-1728 загинуло 25. 000 козаків. Такі образи викликає Шевченко поемою «Сон», щоб просвітити незрячих братів, сліпих і німих, і для того в поемі «Сон» не шкодує їдкої критики московському урядові та цілій системі бюрократичного московського правління — не жалує іронії і сарказму.

Для Шевченка, після всіх описаних втрат, Україна виступає, як народ безправних рабів »Плач, Україно, безутішна вдовиця...«

Черствим словом засуду згадує Шевченко землячків своїх, отих синів, що чужій матері служать, що з своєї матері ворогові помагають сорочку знімати за добру платню. Для нього землячки — вислужники, блюдолизи золотом обшиті, що в цинкових ґудзиках вислуговуються, запродавши свою рідну мову, цвенъкають або чешуть по чужому, п'явки, продажні наємники, чернилом політи, московською блекотою — Шевченко карає всіх словами гіркими, а надто вже не може простити легко гріха національної несвідомості супроти рідної України — державницької неграмотності. З цією грамотністю Шевченко розправляється в постатях трьох душ — ворон — і трьох лірників в містерії »Великий Льох« — символ політичного невігластва і сліпого морального українського суспільства.

Подаємо короткий зміст за проф. В. Радзиневичем:

»На початку поеми виступають у виді білих пташок три душі, що караються, бо не пускають їх у рай, і сідають на похиленому хресті. Пташки хочуть побачити, як розкопують льох, бо так сказав Петрові Бог:

»*Тоді у рай іх повпускаєш,
Як все москалъ позабирає,
Як розкопа великий Льох.*«

Перша душа розказує: Як вона була людиною, звалася Прісею. Росла, як квітка під опікою самого Хмельницького. Гетьман на руках її носив, пестив, цілавав і всі її любили, всі до неї залицялися, бо була вродлива, чорнобрива. Аж ось зустріло її лихо: вона з повними відramи перейшла шлях, коли гетьман із старшиною їхав у Переяслав Москві присягати. За те вона й карається тепер.

Перша душа — це символ Богданової України. Друга душа сповідається, що не впускають її в рай за те, що

»*... цареві московському
Коня напоїла
В Батурині, як він їхав
В Москву із Полтави.*«

В той час загинули її сестра й її мати. Насилу її саму одірвали од неживої матері і пустили москалям на грище. Після того, як вони напоїла цареві коня, нежива впала на порозі.

В постаті другої душі дає поет образ тієї України, що в час бо ротьби гетьмана Мазепи з царем Петром стала по боці Петра (»Коні

напоїла«), чим занапстила долю сестри (тієї України, що боролась проти Петра), матері (всієї Гетьманщини) і свою власну.

— « <i>А я в Каневі родилася —</i>	<i>В Київ по Дніпрові...</i>
<i>Каже третя душа.</i>	<i>Я плакала...</i>
<i>Ще й не говорила,</i>	<i>Мене мати забавляла,</i>
<i>Мене мати ще сповиту</i>	<i>На Дніпро поглядала,</i>
<i>На руках носила,</i>	<i>І галеру золотую</i>
<i>Як їхала Катерина</i>	<i>Мені показала «...</i>

Вона усміхнулась тоді до цариці й тому карається.

В образі третьої душі дав Шевченко персоніфікацію тієї України, що після скасування Гетьманщини й зруйнування Запорозької Січі не сміла й слова промовити (»ще й не говорила«), а тільки плакала. І юна усміхнулась до цариці. »Чи я знала — виправдовується, — ще сповита, що тая цариця — лютий ворог України, голодна вовчиця?« Але незнання, недостача національної свідомості, недостача ясної орієнтації, хто ворог України, — нікого — на думку поета, — не виправдовує.

У другій сцені »містерії« три ворони: українська, польська і московська хваляться своїми ділами.

Польська ворона хвалииться, що спричинила розвал Польщі, розлила »річку крові« в польськім повстанні з 1831 року, загнала в Сибір свою шляхту і тепер п'є-бенкетує в Парижі з емігрантами.

Московська ворона хвалииться новими указами, що їх накликала на загибіль народу. »Я спалила Польщу з королями...

Українська ж хвалииться:

*А з вольними козаками
Що я виробляла:
Кому я їх не наймала,
Не запродавала?...«*

За Мазепи вона спалила Батурин, Сулу в Ромні загатила козацькими старшинами, козаками Фінляндію засіяла, на Ладогу виганяла щілі гурти й гтила болота, а славного Полуботка в тюрмі замучила. Всеж таки, хоч яка вона й лута, не зуміє вона того, що »москалі в Україні з козаками діють«... »Тепер уже заходились древности шукати у могилах..., бо нічого уже в хаті взяти«. Тому й розкопують Великий Льох. Українська ворона пророчить, що в цю ніч на Україні вродяться близнята: один буде, як той Гонта катів катувати, другий буде ... катам помагати. Перший розпустить правду й волю по всій Україні.

Ворони радяться, що з тим новим Гонтою зробити. »Я золотом розтопленим заллю йому очі... Я царевими чинами скручу йому руки« — говорить московська ворона. »А я зберу з всього світа всі зла і всі муки... — каже друга. Всі три відлігають, щоб нового Гонту втопити або отруїти.

Ворони символізують темні сили народу (перевертнів, зрадників, донощиків). Після їх відлету на сцену виступає живе українське націтво в постатях трьох лірників: сліпого, кривого й горбатого. Вони сліпі на все, що в Україні діється.

Тим часом москалі розкопують льох. Находять черепки, гниле крито, кості в кайданах і шаліють з досади, що нічого їм узяти. Образом їх люті, в час якої б'ють людей, лаються й замикають у холодну лірників, указує Шевченко на методи царського режиму, його брутальність і насилия.

»Душік« — символ поколінь — реалізували або підтримували Переяславський договір з 1654 року і не протидіяли боротьбі Петра I і проти шведсько-українського союзу /бій під Полтавою 1709 року/, або принимали царицю Катерину II на палубі галери »Дніпро« феєрверками. Ці покоління принесли невимовну політичну шкоду Україні.

Вони не усвідомляли, що Петро I сказував крок за кроком гетьманську державу, сказував її самоврядування, врешті-врешт, покликавши до життя »Малоросійську Колегію« /1722/, витискаючи цілком гетьманську державу і владу. Петро I обклав український народ великими податками, а козаків замучував важкими роботами. Це з його наказу вирізано мешканців Батурина безпощадно, а розбивши союзні шведсько-українські війська, він наказав зруйнувати Запорізьку Січ в 1709 році; це він опорожнював Україну від найкращих інтелектуальних сил і, »пробивши вікно в Европу« з Петербургу — замурував у темниці Україну.

Цариця Катерина »люта вовчиця« — не була під тим оглядом краща. Вже в 1764 році вона сказувала всю державність України, поділила край на губернії. Вона завела кріпацтво, яке принесло стільки нещастя і горя для української людності. Вона зруйнувала Січ вдруге, напустила на неї по-зрадливому генерала Текелія. Вона повідбирала козакам свободу і землі, а тисячі гентарів землі роздавала своїм любимцям.

Доки нові покоління не зрозуміють нашого сумного положення, не розпитають чиї ми діти, ким за що закуті? — доти наше суспільство лишиться сліпим, кривим і горбатим. Коли для цього суспільства культурні й історичні вартості на те тільки, щоб поживитися /бо без платні вони волють спати/ — то вони не підтримають нового Гонти, що ось, ось має народитися... Шкідники України роблять все можливе, щоб його не допустити до життя, щоб він не піdnіс України з цього сумного моменту соціально-політичного поневолення до витворення нової дійсності. Всіх їх Шевченко проклинає своїм віщим словом!

До цих землячків звернене його терпке слово про гадюк: »Серце прогноїла і в душу холодних гадюк напустила« /Чигирин, 1844/ Гетьманів шкідників зневажає примітивними словами: він їх називає прямо дурнimi — так напримір називає Самойловича, Скоропадського, а Розумовського — прямо гряззю Москви; гетьманів Тетерю і Ханенка — варшавським сміттям.

Для москалів і царів не знов помилування. Москалі »годовані, обуті...«, пани пузаті, старшини надуті, мов індикі. Вони — лицеміри, суеслови, Господом прокляті. Цар /у поемі »Сон«/ — високий, сердитий, а цариця — опеньок засушений, тонка, довгонога. Царі похожають, мов сичі, Петро 1 обізваний катом, людоїдом; наїлися обое, наїралися — це про Петра 1-го і Катерину II.

Після оглядин Петербургу, який побудований на козацьких білих костях, Поет вибухає словами Божого прокляття і гневу:

»О, царю проклятий,
Царю проклятий, неситий,
Гаспіде лукавий!
Що ти зробив з козаками?
Болота засипав
Благородними кістками.
Поставив столицю
Всю на трупах катованих!...«

Козаки натомість кленуть московського царя-гнобителя, новітнього тирана колись вольного, а сьогодні скованого люду гіркими прокльонами:

»Людоїде! Змію!
На страшному судилищі
Ми Бога закриєм
Од очей твоїх неситих!
Ти нас з України
Загнав голих і голодних
У сніг, на чужину
Ta й порізав, а з шкур наших
Собі багряницю
Пошив жилами твердими.
І заклав столицю
В новій рясі ...
Веселися лютий кате,
Проклятий, проклятий...«

А ще в інших місцях Шевченко називає царя скаженим, порівнює його до ведмедя, що суне п'яний, бо похмелився. Ненаситній, загребущий, п'яний — це чергові епітети, які не дуже сподобалися царській жандармерії і 111-ому «отделенію» князя Орлова.

І так, після змалювання злочинів і злочинців, після опису снів і реального фактажу, після звідомлення з понадхмарних летів і терпких сцен життя в неволі, після ніжних сцен ідилічного кохання з своєю Батьківчиною, після опису гідних гетьманів козацьких — а з другого боку московських і польських запроданців, після змалювання козаків, що гинуть на болотах і козаків-героїв, що йдуть братів визволяті, після восхвалення Мазепи і засуду Палія, возвеличання Тараса Трясила і осуду Ханенка, Самойловича і Богдана Хмельницького, ми дістаємо правдивий образ духової величі Шевченка і його політичного мислення. Поет застновляється у важкій думі — доки будуть чужинці-кати панувати в Україні?

І тоді, як відповідь цьому питанню життя і смерти для народу — віщий Шевченко підноситься понад всі жахіття поневолення і свідомий свого покликання — »возвеличу я отих малих рабів німих, і на сторожі коло них поставлю слово!« — стає на повний зріст народнім пробудителем, що залишив нам свою правдиву правду, гіркі прокляття і слізози не тільки ворогам, але й всім тим, які на чужині і в краю загубили свою українську душу!

Все таки Поет повний віри й надії, що ось, ось, посіяні ним слізози —

»... може зійдуть і
виростурь ножі обовюдні
і налиютъ живої
козацької тії крові
чистої, святої...«

А тоді підуть завзяті гайдамаки святити ножі в нові мотронинські монастири, і тоді знову повіє вогнем з Холодного Яру!

Серед незавидної ситуації він лине на розмову з Україною посумувати »поки Твої малі діти на ворога стануть...«, щоб посумувати і пожалуватися Україні на всі московські кривди і злочини.

Шевченко не міг промовчати зло, спричинене окупантським режимом великоруського імперіалізму серед поневолених народів і тому він розправляється з ідеями »просвіщення«, які несуть царі на багнетах московських військ і завойовані ними краї: Для них — тільки погорда:

»Сує слови, лицеміри
Господом прокляті —
Ви любите на братові
Шкуру, а не душу... «

За дозвіл пролити кров поневолених народів, що бунтуються проти московського деспотизму, або щоб здобути новий край для московської імперії — вони потім в дар Богові приносять »з пожару вкрадений покров«. Це облуда завойовника, який такий добрий, що готовий все показати поневоленим народам — »дайте тільки себе в руки взяти«, і тоді вони покажуть »як найдани кувати, як і носить...« все, що в їхній розпорядимості тільки б дістати борців у пастку обманом, навіть релігією і Богом, і щоб неправдою ограбувати їх дощенту...

У політичній поемі »Сон« Шевченко просить свою думу, щоб впала новітньою Содомою і Гоморою над окупантами:

»Лети ж, моя дума, моя люта муко!
Забери з собою всі лиха, всі зла,
Свое товариство. Ти з ними зросла
Ти з ними кохалась: їх тяжкій руки
Тебе повивали. Бери ж їх геть
Ta по всьому небу орду розпусти!

Нехай чорніє, червоніє
Полум'ям повіє
Нехай знову рига змії
Трупом землю вкриє!«

Політичні поеми Шевченка — сконфісковано. Його самого заарештовано в момент, коли з Кулішем вибирається виїжджати до Італії на продовження студій — 5 квітня 1847 року. Петербурзька кріпость, граф Орлов. Орська кріпость над Уралом — стали Поетові винагородою за любов до України і ненависть до ворогів. Новий зворот в гіркій долі Поета припечатав сам »величайший« — цар виродок, жандарм Європи — Микола 1-ий — власноручним підписом »під найгостріший

догляд із забороною писати й рисувати».

Поет не зламався. Вийшов на волю фізично вичерпаний та духом сильнішим від того, чим був. На волі пише новий політичний твір — по-літичну алегорію «Неофіти». Тут описується навернення на християнство Алкіда, поганина, а пізніше його смерть у ріці Тібр, щоб тілом мученика поживити риби для царського столу. Основна думка в поемі, що людина хоч гине за ідею, то сама ідея здобуває перемогу. Через жертви одиниць стає вона близькою всій громаді.

Підсумовуючи вище сказане, можемо наші думки про Шевченка заокруглити до таких ідей: У своїх політичних творах Шевченко домагався і пропагував культурний розвиток українського народу у вільній сім'ї народів, домагався національної свободи і соціальної справедливості. Гірко жалує за нерозважним кроком Богдана Хмельницького /Переяславський договір з 1654 року/ і в своїх думах важких картає не тільки Богдана Хмельницького, але й цілі покоління, що його допустилися, і повірили на слово москалеві. Вважає москаля ворогом — а Петра і царицю Катерину ненавидів цілою душою палкою ненавистю за злочини супроти українського народу і в кругі друзів висловлювався про них. Засудив цілі покоління, які повірили в убійчий усміх московських царів. З цим пов'язується в його творах думка, що не зрозумівши ворожої суті московської політики, яка під гаслами «просвіщення», «цивілізація», «християнізація» і «православ'я», несла загладу поневоленим народам і, якраз через недооцінювання політичної дійсності — пропала велика частина квіту Української нації, а інші на московській службі. Руйнницька сила московського деспотизму висотує живущі соки нашого народу, але так як Прометея серце відживає — відживають живущі соки українського народу, які є запорукою завтішньої світлої перемоги над ворогом.

Поеми Шевченка взивають до революційної боротьби проти ворогів України. Він глибоко вірить, що ним посіяні слізи і слово виростуть в «ножі обюндні». На жаль багато з політичних поем Т. Шевченка прямо не були відомі загалові або пролежали в жандармських архівах аж до початку цього століття — до 1906 року. Тому й не диво, що думки Шевченка були інтерпретовані соціялістичними діячами, як і самим Драгомановим невідповідно. Для самого Драгоманова і провідних соціялістичних діячів лишилися енігмою такі рядки Шевченка:

»Мені однаково, чи буде
Той син молитися, чи ні.
Ta не однаково мені,
Як Україну злії люди
Присплять, лукаві, і вогні
Її окрадену збудять...
Ох, не однаково мені!...«

Все таки мимо невідрядної політичної ситуації і загального стану в Україні ідеї Т. Шевченка впали на родючий ґрунт — в народню гущу і в повоєнних роках Першої світової війни були зреалізовані в світлому Чині наших революційних і військових організацій, в засекречених товариствах. Нові підростаючі покоління зрозуміли, що в змагу за волю і власновладство української Нації треба принести святій Батьківщині

на вівтар все найдорожче — життя, дружину, дітей, коли того вимагає свята справа її свободи, бо щойно тоді:

»*Встане Україна
І розвіє тьму неволі.*«

У вирі грізних передреволюційних років Могила Тараса Шевченка в Каневі стає місцем паломництва і натхнення для численних вірних синів України. Леся Українка малою дівчиною приносить йому в поклоні вишитий рушник, на його могилі творяться перші революційні-підпільні товариства й організації /»Братство Тарасівців«/: його іменем дихає передгрозова Україна перед розвалом російської імперії, його іменем називаються військові з'єднання. До його духовості нав'язує УВО, УГА, УСС, ОУН-УПА, СВУ й інші військові формaciї, які горячо бажанням палким здійснити самостійну Україну — звільнену від поневолювача-тирана.

Сьогодні в підневільній Україні його пам'ятник у Каневі стає місцем прощі для тисячів. Це він об'єднав нове покоління шестидесятників, 70-ків і самвидавників своєю любов'ю до рідної землі, і 22-го травня стрічає сотні і тисячі синів України довкола відображені його особи в Україні. Це він об'єднав духовно еміграцію, яка йому в поклоні поставила пам'ятники в усіх сторонах світу: Вашингтон, Вінніпег, Буенос-Айрес, Енкарнасьон.

Його віщи слова, викарбовані пекучим завіщанням волі передаються з покоління в покоління, посилюючи бажання обмити ворожою кров'ю дорогоцінну свободу. І еміграція також з страхом передає віще слова Поета з покоління в покоління нових Борців і не зронивши ані одного слова, бо звук падіння озветься болем у душі народу.

»*Свою Україну любіть —
Любіть її во врем'я лютє,
В останню · тяжкую мінуду
За неї Господа моліть!*«

Щойно тоді зрозуміємо велич Шевченка, як прочитаємо його поетичні твори, не минаючи »ні титли, ніже тії коми« тоді палкий поетів заклик стане у всій силі перед нами:

»*Вставайте, кайдани порвіте
і вражою злою кров'ю волю окропіте!*«

щойно тоді —

»*Встане Правда, встане Воля
і Тобі одному помоляться
Всі язики во віки і віки!*«

МАНІФЕСТ

УРЯДУ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ ДО ВСІХ ГРОМАДЯН КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

Ми, Уряд Карпатської Русі,

яку велико-держави, що встановили остаточні граници дні 2 листопада 1938 р. увінчані прапором

Карпатською Україною,

звертаємося в цю виришальну хвилину з гарячим закликом до вас, братія і сестри:

Відірвання споконвічних наших городів Ужгороду і Мукачева від Карпатської України, це зранення нашої будувальниці, але в цій важкій хвилині пам'ятаймо те, що коштом тієї нашої рані здобуто Українську державну самостійність. Цей важкий удар, що стрінув нас, не захисте нашої болі сповнити те велике завдання, яке оце поставила перед нами історія.

Супроти нового стану речей, столицю нашої країни переносимо з забраного Ужгорода до Хусту, до того міста, в якому 21 січня 1918 року проголошено перше балкання нашої самостійності.

Ми рішили взятися за історичний труд будови нашої обкрайної, однак до самостійності підігненої країни.

Ми вами ходять агенти чужих інтересів, що застрашують вас, що ми на нашій обкрайній землі не зможемо жити, бо не буде з чого жити і на чим працювати. Та таке твердтін може лише ваш ворог, що хотів би підчинити цю нашу землю пануванню тих фальшивих „пrijателів“, що сьогодні забирають наші правдиві міста, хоч і в ті міста непотрібні ні не принесуть ім ніякої користі.

Ви повинні це знати, що наші вороги хотіли забрати всі скарби нашої землі, які забезпечать нам країце життя.

До розбудови нашої країни маємо забезпеченні послуг, тобто капітал і працівні сили, що допоможуть нашій владі повести вас до країць будівничти.

НАША САМОСТІЙНА ДЕРЖАВА ДАЄ НАМ НЕ ТІЛЬКИ КУЛЬТУРНУ І ПОЛІТИЧНУ СВОБОДУ, АЛЕ І ЗАБЕЗПЕЧУЄ ТАКОЖ ДЛЯ ВСІХ НАС ХЛІБ І ПРАЦЮ. ВЖЕ ЦЬОГО РОКУ ПРИСТУПИМО ДО БУДУВАННЯ НОВИХ ДОРІГ І ЗАЛІЗНИЦІ. ЗАКЛИКАЄМО ВАС УСІХ, СВІДОМІХ БРАТЬІ І СЕСТЕР, щоб ви в починах нашої самостійності показали себе піднімими свободи і помагали владі в розбудові нашої держави.

ХАІ! ПРОПАДУТЬ ВСІЯКІ РЕЛІГІЇ, ЯЗІКОВІ І КЛАСОВІ СПОРІ, що іх до сьогодні викликували між нами вороги нашого народу.

Едність нашого народу, спокій і порядок стануть найпевнішою запорукою скорого розвитку нашої держави.

ІСТОРІЯ ПРИЗНАЄ ПРАВДУ ТИМ, що вміють за неї постоюти. ТОМУ ПОСТИГНОМІ І МИ ЗА СВОЮ ПРАВДУ, ДЛЯ ВСІХ НАШИХ ДАЛЬШІХ ДІЯІ, ЯКІ МИ ПІДПРИЄМЕМО У ВИКОНАННІ НАШИХ ОБОВЯЗКІВ, ОЧІКУЄМО ТВЕРДОГО МОДАЛЬНОГО ОПЕРТІ НАСЕЛЕННЯ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ І ВСЬОГО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.

Боже нам допоможи сповнити наш відповідальний труд!

Ужгород, 3. XII. 1938.

Д-р Августин Волошин В. Р.

Прокурор - міністр.

»УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛІСТИ НІКОЛИ НЕ КАПІТУЛЮЮТЬ!«

У березні 1939 року прийшов остаточний наступ Гітлера на Чехословаччину. 13 березня Гітлер дав чеському урядові ультиматум з вимогою капітуляції. 14 березня президент Гаха зголосив Гітлерові капітуляцію та передав Чехію й Моравію під німецький протекторат; того самого дня словацький парламент проголосив державну незалежність Словаччини, а о. д-р А. Волошин, як прем'єр уряду Підкарпатської Русі, проголосив незалежність Закарпаття, як окремої самостійної держави. Чехо-Словачька Республіка перестала існувати.

Ця хвилина ліквідації Чехо-Словацької республіки була для мадярів гаслом до збройного виступу проти Карпатської України, на який вони підготовлялися від самого початку чесько-німецького конфлікту. Вже на початку березня розвідка Карпатської Січі повідомила про концентрацію мадярської армії на кордонах Карпатської України, а при по-відомленні про німецький ультиматум мадярське радіо оголосило, що уряди гітлерівської Німеччини й фашистської Італії погодилися на прилучення Карпатської України до Мадярщини. На вістку про це, командування Карпатської Січі зажадало від уряду Підкарпатської Руси зброї для відділів Січі, які повинні негайно відійти на українсько-мадярський кордон для оборони його перед мадярами. Прем'єр уряду о. Волошин звернувся в тій справі до коменданта чеських військових залог на Закарпаті ген. Прхалі та до комендатури чеської жандармерії. Комендатура жандармерії виконала доручення українського прем'єра, а ген. Прхала відмовився видати зброю.

Дня 14 березня 1939 року, коли відділи Карпатської Січі почали озброюватися зброєю від чеської жандармерії, щоб відійти на кордони країни, ген. Прхала несподівано дав наказ чеському війську роззброїти січовиків. Чеські військові відділи оточили будинок Головної Команди Й Штабу Карпатської Січі »Січову Гостинницю« і, коли їхнє домагання капітулювати січовики відкинули, чехи, під командуванням Прхалі почали обстрілювати будинок, при чому в бій введено також танки й гармати. Озброєні тільки рушницями, невеликою кількістю скорострілів і ручних гранат, січовики під особистим командуванням М. Колодзіньского поставили ворогові твердий спротив.

Гук бою заалірмував околицю і з поблизу сіл стали напливати відділи січовиків на допомогу своїй Команді. Рішучий і успішний спротив заскочив чехів; ген. Прхала припинив наступ і проголосив невтральність чеських військових залог у Карпатській Україні під час евентуальної українсько-мадярської війни, однаке, й надалі відмовився передати зброю українцям.

Того самого дня, вранці 14 березня 1939 року, почався дбайливо підготований наступ 40-тисячної мадярської армії проти Карпатської України вздовж її південного кордону. Перші, розвідувальні відділи мадярської армії зустріли спротив оборонців Срібної Землі, який принусив їх завернутися на мадярську територію. Та після перших пробних боїв у наступ пішла вся сконцентрована на кордоні маса мадярських військ, підтримана тяжкими гарматами, танками і літаками.

Головний наступ мадярів ішов уздовж залізничної лінії Ужгород-Перечин-Ужок, щоб, опанувавши її, відрізати Карпатську Україну від Словаччини, яка, згідно з припущенням мадярського штабу, могла дати українцям збою. Друга лінія наступу йшла уздовж шляху Мукачів-Славява-Лавочне, третя — уздовж залізниці Іршава-Кущниця, четверта на Севлюш-Королево-Хуст-Ясіня. Мадяри та їхні союзники поляки були впевнені в свою цілком легку перемогу. Вже 15 березня польський уряд вислав за кордон своїх представників і через радіо заповів передачу зустрічі на »польсько-мадярському кордоні« (на колишньому польсько-чеському на українських землях Карпат) представникам Польщі із представниками »переможної мадярської армії«.

Один з плякатів Карпатської України 1939 року.

Однаке, польська делегація даремно ждала »зустрічі« протягом цілого тижня, а польська шовіністична вулиця — біля радіоапаратів, бажаючи почути, як відбуватиметься »радісна зустріч« з мадярськими »братахами«. У весь тиждень мадярська 40-тисячна армія мусіла зводити важкі бої і тільки з найбільшим зусиллям, п'ядь за п'яддю, здобувала карпатську землю.

Дня 14 березня, як тільки перервалися українсько-чеські бої, шеф Штабу Карпатської Січі полк. Колодзінський видав наказ провести загальну мобілізацію до рядів Січі. Наказ виконувано скрізь, по всій території Карпатської України. Відділи Січі розброяювали станиці чеської поліції, жандармерії та »Державної Охорони«, і з їхньою зброєю поспішно маршували на південний, щоб загородити дорогу мадярським ордам. Юні Січовики виявляли подиву гідну відвагу й посвяту. В'язанками гранат вони знешкідливлювали мадярські танки, а відбраними від ворога гарматками зістрілили кілька літаків.

15 березня вечором до Хусту прибув спеціальний посол мадярського уряду, який передав президентові Волошинові вимогу Мадярщини без бою віддати Карпатську Україну. Німецький консул із свого боку запросив до себе представників Головної Команди Карпатської Січі й порадив їм негайно капітулювати, бо в даній ситуації, коли на окупацію Карпатської України мадярами погодилися Німеччина й Італія, всякий спротив є безвиглядний. У відповідь на це німецький консул почув від полк. М. Колодзінського-»Гузара« такі слова:

»В словнику українського націоналіста немає слова »капітулювати«. Сильніший ворог може нас у бою перемогти, але поставити нас перед собою на коліна — ніколи!«

Це була гідна відповідь українського націоналіста. І це був перший відкритий спротив плянам і »порадам« Гітлера й гітлерівської Німеччини.

Геройський, твердий спротив Карпатської Січі, як армії Карпатської України, мадярським напасницьким ордам голосним відгомоном відбився по всьому світі, скрізь викликаючи зацікавлення, симпатії до геройчних оборонців і здивування з мужності українського народу. Зі сторінок світових газет зникали архаїчні назви »прикарпатська Русь« чи »Мадярська Русь«, уступаючи місце властивій назві — Карпатська Україна, яка несла всім розяснення, що Закарпаття — це ані »нічия« земля, ані »земля без імені«, ані теж країна якогось окремого »мадяроруського« чи »карпаторуського« племени, але — частина України, а її населення — частина українського народу. У вогні геройської боротьби за волю і славу Карпатської України автохтонне населення перероджувалося, скидало з себе тавро вікової неволі, ставало гідною частиною великої Української Нації.

Навіть польська преса, що засліплена ненавистю до всього українського, лайкою і зневагою обкідала українських самостійників на Закарпатті, змінила свою думку, заскочена мужньою поставою українців. »Век Нови« з 24 березня 1939 року, дивуючись, що другого тижня після вмаршу мадярської армії в Карпатській Україні все ще йдуть завзяті бої, писав:

»На Закарпатській Україні в цю хвилину постає нова легенда...«

»А. «Меркуриюш Польські« (ч. 15) визнав:

»На шпальтах Меркуриюша ми виступали з цілою безоглядністю проти «Закарпатської України»... Мусимо, однаке, чесно сказати, що в обличчі осітаних подій маємо більшу пошану до українців, ніж до чехів і словаків. Які б там не були і хто б там не були оті «січовики», а все таки ті люди не скавули, не склали зброї, а билися в найтяжчих політичних і стратегічних умовах... Якщо б я стояв на чолі сотні мадярської піхоти, я на власну відповіальність наказав би віддати почесну сальву над трупами поляглих українців.«

На першій лінії мадярського наступу, в районі Перечина, бої тривали протягом цілого тижня. Приспішити перемогу мадярам допомогли щойно поляки, які через Ужок вислали свої озброєні диверсійні відділи й заatakували українців з другого боку. На інших лініях мадярського наступу бої тривали куди довше. Невеликі партизанські загони (пор. Тацинича на Воловеччині, пор. Миколи Крупи в районі Рахова) протрималися до зими 1939/40 року.

На столицю Карпатської України Хуст мадяри почали наступ з Берегова через Іршаву ранком 14 березня, а від 2-ої години ранку 15 березня — теж другим шляхом через Севлюш, кинувши, з престижевих мотивів, особливо великі сили — крім піхотних відділів, теж панцирні з'єднання, важку артилерію й летунство, бо хотіли «за кілька годин» перемаршувати невелику віддалу у 50 кілометрів і захопити столицю. Однаке, на обидвох шляхах вони зустріли несподівано міцний спротив і щойно після двох днів важких боїв змогли підступити під Хуст, а вечером 16 березня ввійти до міста. Обороною столиці особисто керував полк. М. Колодзінський. Відступивши з Хусту, січовики продовжували ставити спротив ворогові. В бою з переважаючими силами мадярів під Буштином загинув Головний Командант армії Карпатської України полк. Михайло Колодзінський і його помічник чот. Зенон Коссак.

Назагал у боях з мадярськими напасниками полягло тоді п'ять тисяч синів Срібної Землі та кількасот їхніх братів з другого боку Карпат, які послішили на допомогу. Про велетенське значення цієї великої жертви слішно писав львівський »Вісник« (1939, книжка 4):

»“Геройські”, земляки «славного» Белі Куна, що кинули на вагу подій велику збройну потугу 10-мільйонової держави в її спорі з півмільйоном тих, кого звали »мізера плебс« — зазнали страшного розчарування. Многі думали, що те, що твориться в Хусті, в Сваляві, в Севлюші — це оперетка. Що вистачить остерігавчого дзвінка, щоб спустилася завіса. Чи ж не так сталося в Празі? Геройські земляки Белі Куна обіцяли їм автономію з Фенциками і Бродіями. Протектори теж радили вступити в переговори... Всім тим намовам і спокусам, всьому страхіттю подій, коли з грюкотом валилися довкола держави, — закарпатські українці плюнули в лицє. Це була відповідь, подібна до відповіді Камброна під Ватерльо. Замість очікуваної оперети або каптуляції, здивований світ нагло побачив щось таке, перед чим мимоволі кожний мусів зняти капелюха...«

»Так! Цей “безнадійний опір,” — всім, крім спідлених душ, довів, що ідея, за яку билися й гинули січовики, не є нічия »інтрига«. Що раса, в обороні якої вони стали на безвиглядну боротьбу, — проти чужих наказів, просьб і грозьб,

проти договорів і трактатів, — що ця раса потрапить не підчинятися дійності, лише сама творить нову. Потрапить — навіть серед гамору великих історичних потрясень — так піднести свій голос, щоб його почув світ.*

Д-р П. Мірчук

(Уривок з історії ОУН 1 том)

Юрій Шухевич зі своєю матір'ю, що відвідала його на засланні 1983 року

АКЦІЇ В ОБОРОНІ ЮРІЯ ШУХЕВИЧА

Вже від кількох років в поодиноких країнах нашого поселення ведуться різного роду акції в обороні Юрія Шухевича — сина Головного Командира УПА Романа Шухевича — ген. хор. Тараса Чупринки.

В цих акціях особливу активність проявляє молодь, зорганізована в рядах СУМ-у та ТУСМ-у, влаштовуючи часті протестні демонстрації, маніфестації, голодівки передsovєтськими дипломатичними представництвами у вільному світі, вимагаючи звільнення Юрія Шухевича з тортур народів. Проводжувано акції збирання підписів під петиціями до урядових чинників і міжнародних інституцій, як рівно ж організовано писання листів до членів парламенту і урядів країн вільного світу, щоби вони підносили справу звільнення Юрія Шухевича передsovєтськими урядовими чинниками в ім'я пошанування зasad універсальних прав людини.

Останні інформації з України про Юрія дуже тривожні. Юрій Шухевич фізично хворий, а знущання над його родиною далі продовжується. Уривки із листа, написаного Мамою Юрія, дня 25-го березня, 1982 року:

»... Я відвідала свого сина із своєю дочкою.. По операції, /експеримент НГБ/ він зовсім осліп. Він цілковитий інвалід.. Як більш немічна людина може бути? Жорстока доля його спіткала, і нас... Вони його привели до нас... Я обняла його: його груди нагадали мені драбину — кости і шкіра; було болючо дивитись на нього, а ще тяжче

говорити. Я ніколи не плакала ці останні 30 літ — аж до тепер. Советська система виконала своє завдання».

Тому українській спільноті не вільно якраз тепер зупинити кампанію в обороні Юрія Шухевича і його родини і треба зробити максимальні заходи для його звільнення.

Всі дотеперішні акції дали деякі позитивні наслідки. Вони спричинилися до ширшого розголосу нелюдського знущання над Юрієм Шухевичем, протягом тридцяти років, починаючи майже від дитинства, московсько-большевицьким режимом, як рівно ж приєднали деяку кількість визначних особистостей вільного світу, які не тільки стали в обороні Юрія Шухевича, але також зацікавились визвольною боротьбою, що її веде український народ протягом останніх десятиліть.

Однак, щоби ці акції могли увінчатися ще більшими успіхами, а саме — звільненням Юрія Шухевича та його родини, вони мусять бути більше ударними, масовими та скоординованими. Тому Центральна Управа СУМ звернулась до всіх Крайових Управ, Управ Осередків та всього членства СУМ спільно з іншими організаціями Визвольного Фронту та загалом українського патріотичного громадянства в днях від 25-го до 31-го березня 1984 року провести на всіх теренах діяльності акцію в обороні Юрія Шухевича, проголошуочи цей час — «Тижнем Оборони Юрія Шухевича!»

Нижче подаємо фрагменти із деяких переведених акцій «Тижня Оборони Юрія Шухевича» в поодиноких країнах, які ми взяли з «Шляху Перемоги», «Гомону України», «Національної Трибуни», «Церкви і Життя».

ДІЯ СУМ В ЗСА

АКЦІЯ У ВАШІНГТОНІ.

У п'ятницю 23-го березня представники ТУСМ-у і сумівці відвідали Вашингтон, щоб у Білому Домі, центрі американського політичного світу провести інформативну акцію в обороні Юрія. Шість осіб — членів ТУСМ-у і СУМ-у відбули зустріч з дорадником Президента в етнічних справах Лінусом Куджелісом і дорадником в справах національної безпеки Джоном Лінчоскі. До групи прилучилися Директор Інформативного Бюро у Вашингтоні Катерина Чумаченко і Голова Місцевого Відділу УКНА Юрій Несторчук. Представники американського політичного світу в адміністрації Регена є добре ознайомлені з справами українських дисидентів, головно Юрія Шухевича. Пообіцяли повну підтримку. Сумівці мали нагоду відвідати також п-і Бунчер — заступницю Голови Комісії Людських Прав при Державному Департаменті Еліота Абрагамса та сконтактувалися з Орестом Дейчаківським, який працює в комісії Конференції для справ європейської безпеки і обговорили можливості зацікавити справою Юрія цей поважний форум. Сумівці і Тусм-івці привіталися також з амбасадором ЗСА до Об'єднаних Націй Джін Киркпатрік і обмінялися з нею кількома словами, пояснивши їй ціль візити до Вашингтону.

СПРАВА ЮРІЯ НА ХВИЛЯХ «ГОЛОСУ АМЕРИКИ»

Сумівці відвідали також радіовисильні «Вільна Європа» і «Свобода», де висловили свої побажання, щодо покращання передач в Україну і

Протестним вічем провадить студент М. Галатин. На передньому пляні С. Караванський, Ніна Сtronата і дорадник Президента Л. Куделіс

Промовляє Ніна Сtronата. Перекладач міграції Борис Потапенко

Сенатор Альфонс Д'Амато – зробив свою промовою велике враження

були поінформовані, що деякі їхні побажання були взяті під увагу, як збільшення годин передачі та більше уваги присвячувано визвольній боротьбі. Студенти і сумівці відвідали український відділ радіовисильні «Голос Америки» і перевели з паном Кулієм десятихвилинне інтерв'ю, яке було переслане в Україну 26-го березня. Пані Оксана Драган — голова українського відділу пояснила їм завдання «Голосу Америки» та розголос радіопередач в Україні.

ВИСОКІ ДОСТОЙНИКИ ПІДТРИМУЮТЬ АКЦІЮ ЮРІЯ

На запрошення студентів Сумівців і ТУСМ-івців на руки Стефи Грицков'ян настілі численні привіти високих українських церковних достойників й американських політичних діячів. Митрополит Стефан Сулик прислав студентам привіт і пригадав студентам, що «наші священики щодня моляться за терплячих братів наших». Єпископ Роберт прислав запевнення, що стоїть у Тижні Оборони Юрія разом з українською молоддю.

З американських достойників — Брюс А. Моррисон, член Конгресу ЗСА, представник з Коннектикуту, пише студентам: »Мое серце з Юрієм Шухевичем і з усіма, які в тузі за свободою стали жертвами совєтської брутальності«. Відгукнувся також член Конгресу ЗСА з Айови Джім Ліч. Біл Ґрін з Нью-Йорку, член Палати Репрезентантів повідомляє, що не може, на жаль, взяти участі в демонстрації, але подає до відома тусмівцям, що написав промову для конгресового рекорду, в якій пригадує своїм колегам долю Юрія. Чарлс Персі — голова Комісії Сенату зовнішніх зв'язків обіцяє зробити все можливе, щоб помогти справі Юрія Шухевича. Джордж Г. Мініш з Нью-Джерзі уважає долю Юрія скорботною. Стром Турмонд, голова правничої комісії Сенату ЗСА бажає студентам успіхів у їхній акції оборони Юрія. Руді Бошвіц, сенатор з Міннесоти рівно ж бажає успіхів студентам. Конгресмен Білл Чапел дякує за думку про нього в запросинах взяти участь в демонстрації; Віллям С. Коген, сенатор з Мейн, бажає значущої і успішної дії. Сенатор з Нью-Джерзі Біл Брадлі шле побажання успіхів. Рівно ж сенатори Говард Г. Бейкер /Дж./, із Теннесі і сенатор Мк Маттінглі з Джорджії — через секретарку Ан МкМагон прислали побажання успішної акції.

Клейборн Пел /Род Айленд/ із комісії сенату для зовнішніх зв'язків висловлює повну підтримку дії студентів. Він діяльний як співпредсідник Комісії Безпеки і співпраці в Європі /Гельсінська Комісія/ і прямо обурений примхливим ув'язненням Юрія та його нелюдським трактуванням. »Мусимо зробити всі зусилля, щоб змусити Советський Союз випустити Юрія з ув'язнення, щоб прийшов кінець його мукам«. І далі продовжує: »У минулому ми бачили, що Советський Союз піддається тискові публічної опінії на заході. Ще раз повторяю, кожний з нас, хто посвятився справі людських прав, основних свобод, мусить вжити цей натиск в обороні Юрія й інших таких як він, які стоять в обороні основних людських прав«.

Це один з численних примірів, як високо поставлені американські політики стають в обороні переслідуваних в Україні, коли українська громада робить відповідні зусилля їх втягнути в оборонні акції.

Промовляє Святослав Караванський, колишній полтв'язень в ССР.

НЕДІЛЯ, 1-ГО КВІТНЯ – ПОЧАТОК АКЦІЇ

Програма Тижня Оборони Шухевича, зорганізована ТУСМ-ом, почалася в неділю, 1-го квітня виступом Ніни Строкатої-Караванської у Домі Визвольного Фронту в Нью-Йорку. Молодь і старше громадянство мали змогу почути з уст хресної матері дітей Юрія про нелегкий стан його родини, особливо про нього самого. Виступав також і Борис Потапенко, пояснюючи ціль акції в обороні Юрія Шухевича.

Американська поліція на барикадах перед советською місією в Нью-Йорку

ПРОГОЛОШЕННЯ ТИЖНЯ В МІСЬКІЙ РАТУШІ

У понеділок 26-го березня в ратуші міста Нью-Йорку заступник посадника Кача — Рікмен прочитав Проклямацію тижня Юрія Шухевича, яку два десятки представників українських організацій привітали щирими оплесками.

Лист посадника міста Нью-Йорку з нагоди Проголошення Тижня в Обороні Юрія Шухевича

Тиждень Оборони Юрія Шухевича дає нам нагоду пригадати всім нам легендарну боротьбу української Нації за самостійність і самовизначення. Численні покоління українців боролися за національні, релігійні і людські права проти чужих загарбників, а найбільше проти комуністичної Росії.

Юрій Шухевич був у концентраційних таборах, засланні або карних колоніях майже ціле своє життя. Він матиме 51 рік 28-го березня, а його переслідування почалося у лютому 1948-го року. Його злочин — відмова відректися свого батька і віри у свободу, за яку його батько боровся.

Юрій Шухевич є живучим свідоцтвом всім людям, які ніколи не перестають любити, або не зраджують свою батьківщину, кревних або країну, незалежно від жертв, які вони мусять терпіти. Цього тижня, коли будемо його згадувати, пригадаймо собі також безстрашну українську націю і її геройську боротьбу за незалежність.

Е. Кач
Посадник

ДАЛЬША АКЦІЯ

У вівторок негода не дозволила розгорнути дії.

У середу 28-го березня і в четвер 29 — відбулися відчiti в Університеті Нью-Йорку, у залі Правничого факультету, а згодом і в автодорії Вищої Школи св. Юра — при численній участі молоді — Ніни Строкатої і Святослава Караванського, про переслідування політичних в'язнів в ССР і Юрія Шухевича. Був показаний фільм Аврама Шифріна «Країна в'язниць», який реалістично передає життя політичних в'язнів у в'язницях і концтаборах Гулагу. Виступи колишніх політичних в'язнів відбулися в Нью-Йоркському університеті св. Івана, при Колюмбійському університеті і в Академії св. Юра.

ДЕМОНСТРАЦІЯ

Тиждень Оборони Юрія Шухевича закінчився величною демонстрацією, на яку прибули студенти і громадянство, молоді Пласти, СУМ-у, ОДУМ-у, не тільки з Нью-Йорку, але і з Гартфорду, Філадельфії, Детройту, Клівланду. Приблизно 600 молоді і громадянства, які збралися біля Об'єднаних Націй, мали нагоду вислухати організаторів демонстрації — тусмівців, колишнього політичного в'язня п-і Ніну Строкату, особистого представника президента, сенатора Ал Д'Амато.

СЛОВО СЕНАТОРА АЛФОНСА Д'АМАТО

31-го березня 1984 року

Як гарячий прихильник людських прав, свободи, гідності і права

особи визначувати свою долю, я хочу говорити про потребу дії в зобов'язанні до Юрія Шухевича і тисячі таких як він в Україні.

Фізично турбований і спотворений своїми кагебівськими поневолювачами через 32 роки Юрій відмовився відректися від шляхотного ідеалу свого батька, послуживши в той спосіб натхненням для всіх, хто цінить свободу. Тим більше, беручи під увагу страшні умови його ув'язнення, воля Юрія до боротьби послужила прикладом американцям піднестися і також боротися, щоб його ідея ширилася через такі протестні зібрання як сьогодні.

І ми будемо битися, тому що справа Юрія є унікальною, вона, на жаль, є подібною до тисяч інших випадків придушення українців та інших не російських націоналістів советськими комуністами.

Советські комуністи знов і знов ув'язнюють по-нелюдському громадян і наду живають урядовими і поліційними насилиями над ними.

Так, цей рік відмічує 51-шу річницю голodomору, спричиненого советським урядом, який доконав безглазого винищення голodomом семи мільйонів мужчин, жінок і дітей в Україні. Вчора, щоб поінформувати американський народ про цей варварський акт Москви, я вініс сформульовану гострими словами резолюцію, пригадуючи жахливі дії комуністів у 1932 році й успішно закликав моїх друзів-легісляторів робити те саме.

Але ми не можемо на цьому зупинитись. Ми все мусимо стояти на сторожі людських прав і бути готовими засудити де-не-будь деспотичний уряд, який не годиться з стандартом пристойності. Тим більше, виходячи з цього загального погляду, ми не сміємо забувати окремих осіб, Юрія Шухевича, тому, що вони символізують цілі, задля яких ми зійшлися тут — свободу і людські права. Ми мусимо виносити їхні справи на публічний форум і ніколи не дати советам забути, що ми стоймо по боці в'язнів, тому, що ми є їхня надія, ми є їхня сила — і підсилені свободою й незалежністю, ми не можемо і не сміємо зазнати невдачі задля них.

Після цього Б. Потапенко прочитав резолюцію в обороні Юрія і Проголошення Тижня Юрія Шухевича посадником міста. Провадив вічес студент ТУСМ — М. Галатин.

До советського представництва, де відбулося головне протестне віче, пройшли демонстранти Першою авеною, а пізніше 66-ю вулицею під сильною охоронною стежкою кінної поліції і піших поліцайв. Під советською місією виступали: Святослав Караванський, представник демократичного кандидата Ф. Мондейла, голова ТУСМ-у Петро Шмігель, голова КУ СУМ-А Аскольд Лозинський, Микола Грицков'ян і Євстахія Гайдиш — Голова КПС, яка виголосила палке слово до молоді.

Несподівано, перед самим закриттям демонстрації, з'явилася між демонстрантами символічна постать Юрія Шухевича, вбрана у в'язничний сивий одяг, із символічної в'язниці, з-за ґрат, він переказав свою історію і історію своєї родини та причини його ув'язнення. Студенти, на знак протесту, спалили советський червоний прапор. Закінчено демонстрацію відспівуванням »Не пора«.

РОЗГОЛОС АКЦІЇ

На демонстрації були присутні також представники преси. Найбільш активними були журналісти «Голосу Америки». Студенти скандували анти-московські кличі, викликаючи цікавість і підтримку прохожих громадян. Роздано на демонстрації і впродовж цілого тижня тисячі брошур і листочок. Про демонстрацію звітували щоденник «Нью-Йорк Трибюн» під заголовком »Українці демонструють для підтримки українського націоналіста, ув'язненого советами«.

КАНАДА – ТОРООНТО

Від 26 до 31 березня цього року відбувся в Канаді Тиждень оборони Юрія Шухевича. Метою цієї акції, яка відбувається кожного року – звернути увагу на змагання України за самостійність, допомогти тим, які боряться за національні права української нації та впливати на канадські урядові чинники, щоб ті вимагали від Москви звільнення політичних в'язнів, у цьому випадку Юрія Шухевича, що його держать на каторзі уже понад 30 років.

Цьогорічна акція мала характер інформаційний, виховний і діловий. У Торонто, на площі під міською ратушею, впродовж цілого тижня стояв СТАНОК ПОЛІТВ'ЯЗНЯ, при помочі якого було роздано тисячі штук інформативної літератури про Україну і Юрія Шухевича, зібрано біля 5.000 підписів до прем'єр-міністра Канади, П'єра Труда, щоб канадський уряд далі домагався від Москви звільнення Юрія Шухевича з каторги. Як відомо, канадський уряд є вже добре ознайомлений із справою Юрія Шухевича і готовий прийняти його з родиною на постійне перебування в Канаді.

Цьогорічний Тиждень Оборони Юрія Шухевича в Торонті знайшов широкий відгомін у канадській пресі. Так, наприклад, газета «McCiccar'a ньюз» помістила велике оголошення про Ю. Шухевича п. н. »Ця людина винна через народження«, натякаючи на походження Ю. Шухевича від Головного Командира УПА ген.-хор. Р. Шухевича. В згаданій газеті з'явився ще й ілюстрований репортаж про акцію збирання підписів під петицією за звільнення 50-річного Ю. Шухевича в 31-ий рік його московського ув'язнення.

У відповідь на домагання українських патріотів поробити заходи для визволення Ю. Шухевича, уряд П. Трудо відповів устами міністра іміграції і займаності Ллойда Аксворті, що Канада погоджується улегшити Ю. Шухевичеві в'їзд до цієї країни. Канадський уряд надіслав до своєї амбасади в Москві листа з вимогою надати Ю. Шухевичеві в'їзну візу, як тільки він звільниться з ув'язнення й отримає пашпорт.

В іншій почитній газеті Торонто »De Торонто сан« Ерік Марголіс, політичний коментатор газети, використав приклад незавидного життя Ю. Шухевича для проілюстрування істотної різниці між західною, дійсно демократичною системою – та східною, комуністичною.

»Перебуваючи в глибокому ГУЛагу, – пише Е. Марголіс, – Юрій Шухевич пригадує нам та всім лібералам, що дух українського націоналізму та основної людської гідності – живий, незнищений«.

АВСТРАЛІЯ – СІДНЕЙ

У днях від 26 до 31 березня цього року відбувалася в країнах українського поселення світова акція в обороні Юрія Шухевича – сина ген. хор. Р. Шухевича-Тараса Чупринки.

У цих днях з рамени Комітету оборони Юрка Шухевича, який діє при СУОА під кличем »Хочемо мати Юрка Шухевича в Австралії«, відбулася успішна акція в Сіднеї.

Акцію розпочато 17 березня цього року півгодинною передачею в англійській мові на радіовисильні 2-РДЖЕЙ, яку провадить Референтура зовнішніх зв'язків Крайової Управи Союзу Українок. Програму виготовило подружжя Олі й Юрія Менцинських.

26 березня відбулося інтерв'ю мігра Ю. Менцинського, голови Комітету, на державній радіостанції »АБС« та з журналістами австралійських часописів.

В середу, 28.3 з години 7-ої ранку на Мартін-Плейс, центральній Сіднейській площі, було поставлено »клітку-тюрму«, в якій сидів в'язень, який там заступав Юрка Шухевича, — молодий сумівець Тарас Менцинський. Ця нібіто »тюрма« стояла там упродовж трьох днів.

Перший день акції пройшов з небуденним успіхом, бо з самого ранку в год. 8.45 в прогармі »Гуд морнінг Австралія« була подана обширна згадка про Юрія, його незавидну долю, а відтак інтерв'ю з мігром Ю. Менцинським.

У цей перший день акції роздано кілька тисяч інформативних листочків прохожим, зацікавленим австралійцям. Дизурували біля »тюрми« пані Оля Менцинська, Орися Борець та Марійка Чигрин, як також панове Боднар та Андрій Даниляк.

Треба підкреслити, що велика кількість людей, які підходили підписувати петицію до австралійського уряду, казали, що бачили ранком програму про Ю. Шухевича на телевізії.

Цього ж самого вечора в своїх вістях телевізійне русло 10 подало знову ж обширну вістку про »Тиждень Юрка Шухевича« в світі, а в Сіднеї зокрема.

У четвер, 29 та в п'ятницю, 30 березня біля тюрми стояли на стійці й роздавали листочки пані з Відділу Союзу Українок ім. Ольги Басараб, на чолі з їх головою панею Катериною Мороз та чоловіки-члени Сіднейського відділу Ліги Визволення України.

В'язнем у тюрмі був Григорій Панасюк.

Цьогорічну акцію в обороні Ю. Шухевича, який має дозвіл австралійського уряду поселитися в Австралії, де в нього є родина — закінчено символічним »визволенням« у п'ятницю, 30. 3. цього року в присутності: о. мітрана І. Шевціва, д-р С. Стронкон, мігра О. Шевчик, голови Крайової Управи Союзу Українок, невеличкої української громади та декілька десятків австралійців, які проходили через або були на площи.

Були присутніми посли австралійського парламенту Франк Калабро та Джім Саміос, які виголосили короткі промови на тему долі Юрка Шухевича. Акт »визволення«, тобто відкриття »тюрми« виконав Франк

Калабро в асисті голови комітету мігра Ю. Менцинського.

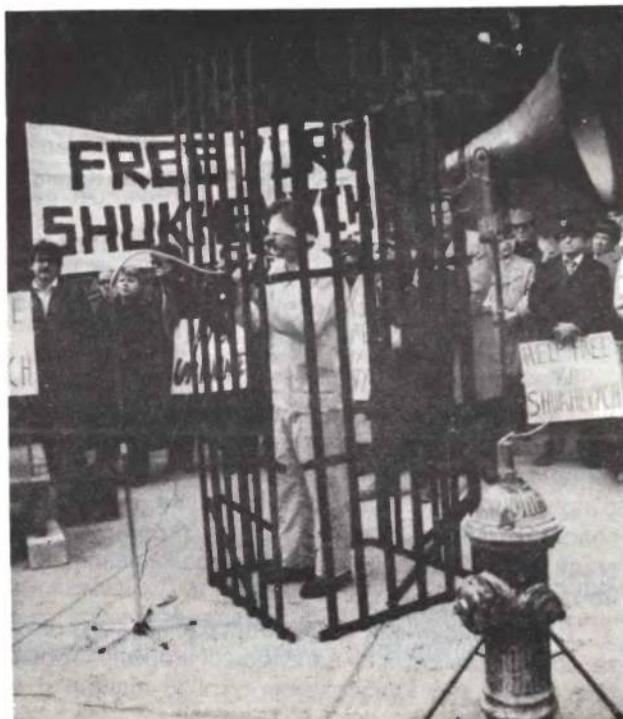
Під час згаданої акції зібрано понад тисячу підписів під петицією до пана Гейдена, міністра закордонних справ Австралії.

Цьогорічну акцію в обороні Ю. Шухевича можна назвати успішною, взявши під увагу репортаж на програмі «Гуд морнінг Австралія», завдяки чому про гірку долю Юрія Шухевича довідалося кілька тисяч австралійців по цілій Австралії.

(М. Ч.)

ЗАКЛЮЧЕННЯ

Вже від довгих років Спілка Української Молоді та інші організації в системі Українського Визвольного Фронту провадять кампанію за звільнення Юрія Шухевича та домагаються його виїзду за кордон разом із ріднею. Австралійський та канадський уряди радо привітають його у своїй державі, тим більше, що в Канаді вже є окреме запрошення на їх приїзд. В цілому світі, а головно в Америці, відбулися десятки як не сотні демонстрацій в обороні Юрія за ці довгі роки: справу Юрія неодноразово порушувано в Конгресі, з повним зrozумінням його справи з боку американських достойників. Знаємо, що терпеливість і послідовність в розпочатій дії в обороні Юрія довершать своє: крапля при постійній дії може продовбати камінь. Якщо з'єднаємо наші зусилля і посилимо акції в обороні Юрія, інформуючи чим більше суспільство, серед якого живемо, та політичний форум країни поселення, ми можемо бути певні, що московський тоталістичний режим не витримає і буде змушений, під тиском публічної опінії звільнити Юрія.

«Тюрма-кілтка, що символізує Ю. Шухевича в Нью-Йорку.

АМЕРИКАНЦІ І СОВЄТСЬКІ КОНЦЕНТРАЦІЙНІ ТАБОРИ

»Росія продає Америці щорічно товарів на півмільйона долярів, що є випродуковані у пекельних концентраційних таборах, тоді, коли американські чинники не звертають на це жодної уваги« — так алярмують своїх читачів Г. МенКарті у широкорозповсюдженому »Глобік«. »Столи, крісла й інші меблі з печаткою »Майд ін ЮССР« появляються на американських ринках — тільки після того, як за них заплатили кров'ю — твердить товариство Людських Прав у Нью-Йорку.

Жінки, багато з яких вагітні, пиляють і зносять дерево, щоб зробити меблі у концентраційних таборах Гулагу, яких нараховується тисячами у Сибірі і інших розлогих частинах Советського Союзу.

Чоловіки у хворобливому стані, недогодовані, працюють часто притивним знаряддям, при температурі, що сягає під зеро.

Діти, яких жenуть сторожі з бичами, складають пачки до висилки заготовлених меблів.

Невільники в таборах працюють 12 годин денно, сім разів у тижні на гнилій рибі і чорному хлібі. Тим, які не осягають поставленої квоти, втинають їхні денні порції — каже представник для Т-ва Людських Прав: »Вони всі недогодовані і вмирають, якщо знаходяться там певний час«.

Відповідна покрівля, чистий одяг, день вихідного, або навіть медичний догляд не існують в таких таборах — каже той представник.

»Чоловіків і жінок, засуджених за незгоду з комуністичною партією, часто засилають з дітьми до концентраційних таборів. Діти народжуються і там, але вони довго не витримують у таких обставинах.

Від 1930 року закони ЗСА заборонили продаж товарів, які були зроблені закордоном руками засуджених або присилуваних до праці. Все таки урядові чинники воліють не бачити фактів життя в Советському Союзі... Вони твердять: »Якщо хтось нам докаже, що советські товари, які надходять у цю країну, зроблені невільницею працею, то ми дотримаємося закону«. На думку експертів, Советський Союз нараховує чотири мільйони невільників і використовує їхню працю, як джерело продукції для експорту. Жорстока невільничча програма советів — це не таємниця. Її описують детально дисиденти — автори-втікачі.

Більшість засуджених з часом вмирає — свідчить один в'язень-журналіст, який був засуджений до концентраційного табору в уральських горах. Перебуваючи там, він виробляв меблі: столи і крісла для вивозу до Америки. »Я був самотній, але більшість в'язнів були засуджені з жінками і дітьми«.

Останнього року ЗСА імпортують товару на 3,5 мільйона долярів, дерева і дерев'яних виробів з Росії, більшість зроблені руками в'язнів. Кожна частина меблів має печатку, шестиномерне число, яка вказує на табір, де меблі зроблено.

Американські бізнесмени виплатили тільки за останній рік 118 мільйонів дол. за хемікалії, 10 мільйонів за уран, 4,2 мільйони за золото і 500.000 доларів за трактори, хоч все це було продуковане невільничою працею.

»Якщо американський нарід справді дбає, то він мав би перестати купувати ті вироби«, сказав колишній невільник таборів, журналіст Міхалов.

(О.Р.)

ЮНЕСКО І ЮНІСЕФ

Цього року уряд президента Регена попередив міжнародну організацію в справах культури при Об'єднаннях Націях ЮНЕСКО, що ЗСА не будуть вплачувати своєї частини — 25 мільйонів дол., якщо та організація і надалі буде провадити невідповідну діяльність.

У цій заяві, яку треба щиро привітати, не уточнено, на жаль, що треба розуміти під »невідповідною діяльністю«. Насправді йдеться про те, що ЮНЕСКО з головною квартирою в Парижі, цілковито підпало під контроль червоної Москви. Звідти, за гроші американських платників податків та інших західних, вільних держав, розсилається до країн Третього світу, наприклад, підручники для шкіл з різними мовами — з біографіями і вихваляннями Леніна і комуністичної доктрини. Те саме ЮНЕСКО відзначало роковини Леніна не лише різними пропагандивними виданнями, а навіть кінофільмами і записаними на стрічку та платівки з концертами, з похвалами СССР таsovєтського устрою. ЮНЕСКО, наприклад відзначало річницю російського письменника-комуніста Максіма Горького, який вихваляв червоні концентраційні табори в Сибіру і який виявив себе великородзянним москалем-шовіністом, не забажавши, щоб його твір переклали на українську мову... Під маркою »об'єктивної інформації« ЮНЕСКО постійно веде антиамериканську, антидемократичну пропаганду, особливо скеровуючи свої підривні видання на Південну Америку, і т. д.

Про людське око ЮНЕСКО від часу до часу влаштовує »відзначування« деяких нібито українських річниць. Але й відзначування пам'яті Т. Шевченка там настільки перекручені, що з Пророка національно-християнської, державної України ЮНЕСКО, на вказівку Москви, робить пропагатора »возз'єднання України з Росією, русофіла, безбожника і т. д.

Подібно діє і друга організація при ОН — ЮНІСЕФ, що має опікуватися дітьми у всьому світі. ЮНІСЕФ збирає гроші, одержжує фонди від ОН та ін. джерел, продає дорогі поштові картки — але провадить допомогу головно в тих країнах, куди проникла совєтська Росія або ж її ставленник Кастро із Куби. Досить було комуністам у Нікарагві захопити владу, як ЮНІСЕФ відразу ж почала посилено допомагати... і грошима, і одягом, і книжечками для дітей, часто складеними комуністичними агітаторами. Між ін., одна українська мальрка в Америці подарувала для ЮНІСЕФ свою »картину«... — політично наївна особа.

Тому треба щиро привітати рішення уряду ЗСА припинити фінансову підтримку для ЮНЕСКО; дуже побажане було б припинення такої допомоги і для розчервонілого ЮНІСЕФ. На них українці грошей не давали і не будуть давати.

ОСУД БОЛЬШЕВИЦЬКІЙ МОСКВІ

СЛОВО ПОСЛА СТЕПАНА ТЕРЛЕЦЬКОГО

(Виголошено під час маніфестації СКВУ в Торонто в 50-ліття жертв великого голоду на Україні в 1932-1933 роках)

Ваш Світливий Конгрес, що відбувається у надзвичайно важливому часі для світу й України, запросив мене, як першого посла британського парламенту українського роду з коротким словом під час цього величавого демонстративного зібрання, що його СКВУ присвячує пам'яті семи мільйонів українців, яких замучила в 1932-1933 роках большевицька Москва з надією, що тим масовим геноцидом вона переломить волю українського народу до змагань за свою соборність і державну незалежність.

Я глибоко вдячний Вашому Конгресові за це запрошення. Беручи багаторазову участь у подібних українських демонстративних виступах у Великобританії, що відбувалися під кличем оборони національних прав українського народу та людських прав переслідуваних і ув'язнених в СССР українських патріотів, я не один раз мріяв про співучасть у демонстрації, в якій вся українська діаспора буде запрезентована в один чи другий способ. Ця мрія сповняється сьогодні, коли я маю нагоду стояти разом з представниками організованого світу всієї української діаспори, а почерез Вас також і з українським народом в Україні, перед маєстатом тих семи мільйонів українців, які 50 років тому волі згинути від накиненого їм Москвою страшного голоду, але не покоритися Москві, не стати рабом московських імперіалістів.

Ангажуючися від багатьох років у британському політичному світі я мав нагоду близько запізнатися з однією дійсною прикметою успішного державного життя, його оборони або змагань за нього тоді, коли тому життю загрожує ворожа рука. Ця прикмета — це сила, сила духа, волі, розуму й боротьби політичної, а коли заходить потреба, то і збройної. Кому як кому, але нашому українському народові тієї сили духа, волі, розуму, безкорисної праці й боротьби найбільше потрібно.

Вшановуючи сьогодні світлу пам'ять замучених московським голодом українських патріотів, наші найглибші почуття є біля них, хоч, як мені відомо, в Україні під московською займанчиною немає ані однієї могили й ані одного хоч би березового хреста, біля яких могла б зупинитися українська чи постороння людина, вклонитися і перехреститися. Лише декілька таких символічних могил, пропам'ятних хрестів або таблиць споруджено українцями на чужині для прослави семи мільйонів жертв того голоду.

Але в тому часі ми думаємо і про тих, які перед голодом, під час голоду і в пізніших десятиліттях завзято боролися проти московського молоха, в тій боротьбі згинули, або ще навіть сьогодні караються у московських тюрмах і концтаборах. А найбільше мусимо думати навіть у цю торжественну хвилину про тих коло чи понад 50 мільйонів українців, які вже стільки десятиліть переносять жахливе московсько-большевицьке ярмо та затиск.

Найкращим пошанівником жертвам московського голоду в Україні всім засланим і розстріляним перед і після того голокосту, упавшим воїнам армії УНР і ЗУНР, впавшим Провідникам і Бойовим УВО

й ОУН, Карпатським Січовикам, символам Української Державності в особах Симона Петлюри, Євгена Коновальця і Степана Бандери, замученим Митрополитам, Архиєпископам і Єпископам Українських Церков, Головного Командира УПА ген. Романа Шухевича-Чупринки, інших командирів і бійців УПА, включно із тими, пам'ять про яких символізує Михайло Сорока, який помер мучеником у концтаборі на Сибірі, — найкращим пошанівником їхньої світлої пам'яті буде остаточне відновлення волі та державності українського народу.

Живучи весь час в британському політичному світі, я знаю, бачу і відчуваю, що цей світ є глибоко заінтересований у розвалі російської тюрми народів, хоч не завжди спроможний з відомих причин це виявляти на словах чи ділах. В тому світі не бракує також і скептиків, які побоюються за наслідки розвалу імперії, не дивлячись на відомий стан в Азії і Африці. Але їх можна переконати безкомпромісовим змаганням кожного уярмленого Москвою народу до волі та державності, а зокрема такою безкомпромісовою поставою до російських колоніялістів усього українського народу, в тому числі й української діяспори.

Постійне плекання духових сил, волевих спроможностей і розумових кваліфікацій та безкомпромісової дії за здійснення цих ідеалів, за які віддали своє життя мільйони українців, які гинули від голоду, але не стали на коліна перед Москвою, — це те, що повинно нам усім промовляти сьогодні найсильніше. Бо щойно тоді, замість споминати та оплакувати погиблих, Україна буде спроможна святкувати волю та державність і споминати також тих, які іншими, ніж смертними, ділами вивели її на шлях тріумфу, впровадили в коло вільних народів світу. Таку поставу української нації до дійсності і потреб майбутнього скоро розпізнає західний волелюбний світ, світ уже без скептиків, але друзів вільної України!

Світлий Конгресе!

Висловивши ці слова своєї вдячності за дану мені честь бути сьогодні з Вами, слова болю, мольби й пошани Жертвам московського голоду в Україні, мольби й пошани всім, що віддали життя за Батьківщину, а водночас і свої думки про те, що нам, як нації, на потребу я хочу запевнити Вас, що і я, як парламентарний посол і як українець з уродження, буду в тому напрямі працювати і допомагати Вам організувати приятелів державницьким стремлінням українського народу. Я шаную слова Тараса Шевченка: »Любітесь, брати мої, думайте, читайте, і чужого научайтесь, свого не цурайтесь«.

А тим часом я висловлюю Вам разом з Вами мій особистий і моїх парламентарних приятелів прилюдний осуд большевицькій Москві за морд в Україні в 1932-1933 рр. і за її інші злочини та наругу, поповнені на українському народі. При цьому інформую Вас, що я і мої британські приятелі-парламентаристи недавно внесли у британському парламенті петицію-осуд у справі голоду і в інших справах.

Хай живе Українська Самостійна Соборна Держава!

Слава і Вічна Пам'ять Героям Українського Народу!

Степан Терлецький МР
посол до британського парламенту
4 грудня 1983 року, Торонто, Канада.

КОМЮНІКЕ IV СВІТОВОГО З'ЇЗДУ УКРАЇНСЬКОГО ВІЗВОЛЬНОГО ФРОНТУ

28-29 листопада 1983 року відбувся в Українському Культурному Центрі на вул. Крісті 83-85 в Торонті, IV Світовий З'їзд Українського Визвольного Фронту.

У З'їзді взяли участь 127 умандатованих делегатів і 55 гостей з таких країн: ЗСА, Австралії, Аргентини, Бельгії, Британії, Голландії, Канади, Німеччини, Франції.

З'їзд відкрив голова Президії СУВФ д-р Р. Малащук. Присвяту у 45-річчя смерти Є. Коновалець відчитав інж. В. Безхлібник — генеральний секретар СУВФ. Встановленням з місць і хвилиною мовчання вшановано пам'ять провідників і героїв української національної революції.

З'їздом СУВФ керувала президія в складі: мігр Т. Буйняк — голова, ред. В. Мазур, ред. С. Мудрик, ред. Ю. Венґльовський і п. В. Косюк — заступники голови; ред. В. Дідюк і мігр О. Рожна — секретарі.

До Почесної Президії були запрошені:

Я. Стецько — голова Проводу ОУН і голова АБН;

С. Стецько — екзекутивний голова АБН та Європейської Ради за Свободу;

д-р Р. Малащук — голова Президії СУВФ;

д-р М. Климишин, інж. В. Безхлібник і Я. Деременда — члени Президії СУВФ;

мігр Є. Гановський — СУ СУМ;

мігр Р. Зварич — ТУСМ;

д-р Б. Стебельський — АДУН;

пор. Л. Футала — Світове Братство кол. воїнів УПА;

інж. В. Олеськів — УЦІС;

дир. В. Окіпнюк — УНП;

ред. І. Білинський — УКНА (ЗСА);

мігр І. Іванчук — КУК (Канада);

ред. С. Мудрик — КОУГЦУ (Європа);

п. М. Самоверський — УЦР (Аргентина);

п. М. Ткачук — СУОА (Австралія);

д-р В. Косин — ОУФ (Франція);

мігр О. Коваль — УДК (Бельгія);

п-і Д. Степаняк — ОЖ ОЧСУ (ЗСА);

п-і М. Шкамбара — ОЖ ЛВУ (Канада);

п-і А. Остап'юк — ОУЖ (Велика Британія);

ред. І. Дмитрів і дир. І. Равлюк — СУБ (Велика Британія);

Т. Андрушко і Ю. Венґльовський — ЛВУ (Австралія);

В програмі нарад З'їзду були: вибір комісій: а) мандатної, б) революційної, в) номінаційної. Звідомлення з діяльності за 1978-1983 роки подав голова Президії д-р Р. Малащук. Слово голови Проводу ОУН Я. Стецька учасники З'їзду прийняли з ентузіазмом і рясніми сплесками, а д-р Б. Мелодія Крук виголосив коротке слово у 70-ту річницю життя голови Проводу ОУН Я. Стецька, по якім пані: Мирослава Ласовська-Крук, Марійка Шкамбара і д-р Р. Малащук вручили Дос-

тайному Ювілятові дарунок — його портрет, а п-і С. Стецько — чудовий букет рож.

В доповідях обговорено такі теми:

а) »Визвольна боротьба України« — ред. С. Мудрик і м'гр А. Гайдамаха;

б) »Наша допомога на міжнародному відтинку« — м'гр Р. Зварич; в) »Наша допомога на українському відтинку« — ред. В. Солонинка;

В панелі, модератором якого був д-р С. Галамай, виступили:

а) На відтинку культури — д-р Б. Стебельський;

б) На жіночому секторі — О. Заверуха;

в) На молодіжному секторі — м'гр О. Рожка.

Інформацію про СКВУ зробили — ред. В. Мазур і ред. І. Дмитрів. Інформації про діяльність ОУВФ в країнах вільного світу подали: В. Косюк — Аргентина, ред. Ю. Венгльовський — Австралія, дир. І. Равлюк — Велика Британія, ред. С. Мудрик — Німеччина, м'гр О. Коваль — Бельгія, д-р О. Кушпета — Голландія, ред. В. Мазур — ЗСА і ред. В. Дідюк — Канада.

По обговоренні звіту діяльності, доповідей і панелю та звітів верифікаційної і номінаційної комісій уділено абсолюторію уступаючій Президії СУВФ і обрано нову в такому складі:

д-р Роман Малащук — почесний голова;

інж. Богдан Федорак — голова, ред. Володимир Мазур і м'гр Омелян Коваль — заступники голови;

д-р Богдан Крук-Мелодія — генеральний секретар;

д-р Анатоль Бедрій, пор. Л. Футала, п-і Дада Процик, п-і Богданна Крушельницька, ред. Ю. Венгльовський і інж. Мирон Барабаш — члени.

З'їзд схвалив становище і резолюції, привітав український народ і його борців та вислав привітання Іх Святості Патріярхові Йосифові. Коротким словом новообраного голови Президії ОУВФ інж. Богдана Федорака, словом голови IV Світового З'їзду Українського Визвольного Фронту м'гр Теодосія Буйняка та відспіванням »Ще не вмерла Україна« закрито наради.

IV Світовий З'їзд Українського Визвольного Фронту проходив під гаслом »Всі наші сили на допомогу Україні!«

За Президію IV З'їзду УВФ:

м'гр Т. Буйняк — голова, ред. В. Мазур, ред. С. Мудрик, ред. Ю. Венгльовський, В. Косюк — заступники голови, ред. В. Дідюк і м'гр О. Рожка — секретарі.

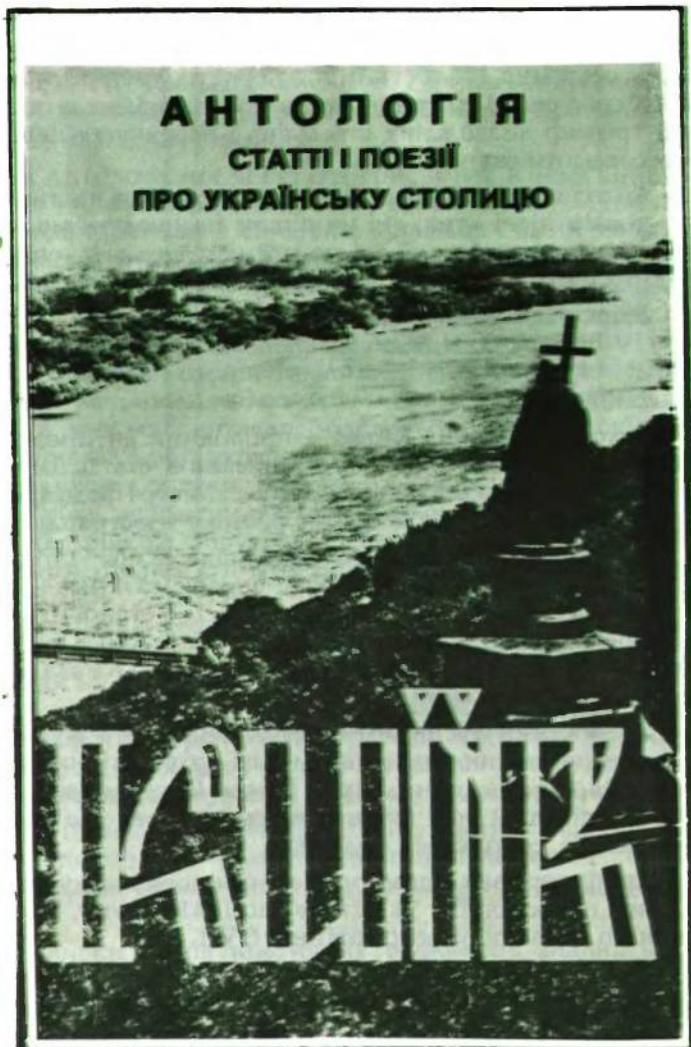

Поезія · Проза

ДЗВЕНИТЬ

СЛАВА

ПРО КІЇВ...

(До появи «Антології про українську столицю»)

Багатство українського поетичного слова – свободного, нескастро-
ваного прокrustовим ложем куцої соцреалістичної цензури – на-
дихається невичерпною духовістю двотисячолітнього Києва, його ми-
нулим, славою, а передусім його духотворчістю і незнищимістю...
багато буревійних подій протекло Дніпром, а Київ перетривав жорс-
ткі лихоліття не одного поневолення. Тисячолітня духовість христи-

янських соборів, невмируща слава його лицарів і борців за волю є його опорою в теперішньому поневолені московського спруті. Ще недавно Київ читав збірку віршів про себе у викривленому дзеркалі соцреалістичної халтури. Поет Леонід Полтава видав з рамени АДУК на еміграції антологію віршів про Київ, які є антиподом до т. зв. »радянського« обличчя поневоленого Києва і віddaє йому честь у дусі поваги до вільного друкованого слова і визвольної боротьби українського народу за свою незалежність.

В »Антології поезії і статті про українську столицю« відчутина розкіш поетичного натхнення, майстерного різця в описах, деликатність, обурення, ніжність, гнів, а передусім невичерпність теми »Київ«. В доборі віршів і статей відчуваємо традиційну тягливість кращого в Києві, тріумф визвольних стремлінь і передчуття перемоги Києва над московським окупантом!

Антологія про Київ скомпонована в трьох частинах. Читач знайде тут тільки пісні »тих, які не пішли на послуги московському червоному дияволові вдома, ані не похитнулися від »співу« західних підводних сирен розрезаного мрякобісся...«

Збірку відкриває слово від Видавництва. Далі йде витяг з постанов IV Взбору ОУН, в якому висловлена віра в символ добра, правди і волі – Києва і в непереможність його начисленою віками мудrostі і традицією, і духовістю.

Духова спадщина Києва – природний антипод варварській мрякобісній духовості Московії є описана в статті Дмитра Донцова, теоретика українського націоналізму – »Місто Премудрості Божої« і вже було поміщене в попередньому річнику »Авангарду«.

Наступна стаття інж. Степана Мішка »Київ – столиця антської держави«, що представляє собою уривок із книги »Нариси ранньої історії Русі-України« /із 1981-го року/ – становить собою історичну екскурсію в глиб віків, з описом ролі династії Кия в часі політично-державного союзу антів, розвиток раннього Києва в пов’язанні з різними процесами суспільно-культурного життя.

Заслужений суспільно громадський діяч і журналіст Симон Вожаківський зупиняється на підставі археологічних знахідок дослідів останніх 70-ти років над віком Києва. Висуває твердження, що Апостол Андрій в 59 році був на київських горах »де проповідував серед поселенців, себто серед подолян«.

Професор Іван Левадний дає нам посмак з сучасної історії Києва в описі про столицю України в час 1941-го року, а саме у відношенні киян до діяльності революційної ОУН.

Любомир Рихтицький нав’язує історію Києва до історичної долі нашого народу та підкреслює нам моменти його величних тріумфів і хвилевого упадку.

Друга частина антології – це поезії, які були написані в Україні про Київ. Складається з 34-ох віршів знаних авторів, таких як: Т. Шевченко, П. Куліш, С. Руданський, У. Кравченко, П. Тичина, Р. Купчинський, М. Філянський, К. Поліщук, Е. Плужник, М. Зеров, Т. Осьмачка, Л. Яцикевич, Б. Кравців, І. Ірлявський, М. Чигирин, Г. Соколенко, М. Боєслав, П. Гетьманець, М. Холодний, А. Лупиніс, І. Калинець, Є. Сверстюк, І. Сеник, В. Стус, М. Руденко, Л. Костенко, О. Бердник. Всі вони свіжі, писані з щирою любов’ю до Києва і що він

собою представляє; зрештою, багато з авторів за цю любов до Києва зазнали переслідування, були жорстоко покарані окупантами і караються по тюрмах і засланнях.

У третій частині поміщені поезії, всіх разом 52 — плід Божої іскри поетів вже за кордоном — на вигнанні, але яких підтримує в боротьбі незнищимий дух Києва. У цій частині поміщені талановиті поети, віршована творчість яких є окрасою наших книжкових поліць. З еміграційних авторів тут представлені: О. Олесь, Є. Маланюк, Ю. Клен, С. Черкасенко, В. Лесич, О. Лятуринська, Л. Крапка, М. Орест, О. Бабій, С. Орлюк, Я. Славутич, Г. Черінь, М. Ситник, В. Гаврилюк, М. Я. Косовичева, П. Кізко, О. Лубська, Л. Полтава, О. Тарнавський, М. Верес, О. Веретенченко, Л. Ромен, Я. Курдидик, А. Косовська, Л. Храплива, М. Щербак, А. Легіт, Діма, І. Шанковський.

128-сторінкова Антологія поезії і статті присвячені Києву, вийшла заходами Головної Управи Асоціації Діячів Української Культури при фінансовій допомозі Організації Оборони Чотирьох Свобід України. Антологія складалася і друкувалася у комп'ютерній друкарні «Мета» — вирізняється чітким друком і охайністю. Прикрасою видання є двокольорова обкладинка проекту Бориса П. Береста, що представляє пам'ятник св. Володимирові на тлі краєвиду Дніпра. В Антології — численні ілюстрації, які мають відношення до подій у житті українського народу в місті Києві: між ними знімка з пам'ятника Володимирові Великому, рисунок з давнього вигляду Золотих Воріт, фотодокумент з похорону Крутянців у Києві, з українського війська, яке збирається на боротьбу з большевиками, рисунок гербу міста Києва, маніфест Проводу ОУН з 1941-го року, зображення стародавньої статуї з поганських часів, знайденої над річкою Збруч, яка тепер стоїть у Києві: знімка з демонстрації в Києві під пам'ятником Богдана Хмельницького, з проголошення Акту Злуки 22-го січня 1919-го року, зображення давніх київських церков, знімка з дефіляди 6-ої Січової дивізії перед головним отаманом Симоном Петлюрою, ілюстрація до голodomору, знімка з військової дефіляди на київській площі в день Акту Злуки. Є в книзі також рисунок нью-йоркського краєвиду, заставка Українського Вільного Козацтва, фото з пропам'ятної таблиці Ярославу Мудрому, поштові марки та грошові знаки і знімка з сучасної монументальної мозаїки з приводу ювілею заснування Києва та інші ілюстрації.

Антологія — це цінний набуток для кожного книго-і віршолюба, учителів шкіл українознавства та виховників молоді; це невичерпне багатство духових перлин, якими можна гідно збагатити не одну громадську імпрезу.

На відміну від збірки віршів політичних графоманів, виданої в Україні, де поміщено вірші із спотореною ленінською візією »радянського« Києва, — вірші в Антології Л. Полтави — це живуча поезія, плід високоякісної творчої думки — чиста, мов слоза, своюю любов'ю до рідної столиці — символу нашої національно-християнської духовості і передвісника світлої перемоги! Авторові збірки і упорядникові аннотацій наша подяка за виповнення прогалини на цьому відтинку та нелегку працю укладу антології.

О. Ромнa

ДЗВЕНИТЬ СЛАВА ПРО КИЇВ

Алла КОССОВСЬКА

К И І В

*Мудрий, прекрасний, замріяний,
Гордо стоїш над Дніпром
Ти, невмирущій наш Києве,
Свято хранимий хрестом.
Тебе терзали наїздники,
Йшли над тобою віки,
Кров'ю і бурями грізними
Ти гартував вояків.
Крякали ворони хижії,
Плаکали діти й жінки.
І, ворогами покривожений,
Предок стискав п'ястуки.
Боги жорстокі і мстиві
Благословляли на бій...
Дикі були й нещасливі
Прашури наші тоді.
Ta всенародною силою,
Мудрістю, тяжким трудом
Ти багатів і пошарював*

*Славу свою над Дніпром.
Благосний дух християнства
Наша відчуття земля,
І відійшла від поганства
Мудра княгиня твоя.
Світлу і людяну віру
Прийняв покірний нарід
Княжої в сяйві порфіри
Він передав з роду в рід.
І ми не хочемо вірить,
Що сяйво це згасло навік,
Що в божевільному вирі
Промінь людяності зник.
Хоч над тобою панує
Ворог захланний і злий,
Вірую в силу твою я,
Встанеш ти, й знов запануєш,
Києве, в славі своїй!*

АЛЛА КОСОВСЬКА (1906) — поетка, журналістка, нар. в Севастополі, по Другій Світовій війні — в Німеччині; живе в Нью-Йорку. Збірка »Бабине літо« (1966), повість »Гірський вовк« (1967), збірка поезій « Паморозь» (1971). Член ГУ АДУК.

Петро ГЕТЬМАНЕЦЬ

К И Є В У

*Стоїш, як пам'ятник сторіч
в степах стоїш, неначе митар,
а над тобою темна ніч,
а над тобою згубний вітер!*

*Дарма! Та вітряна зажер
тебе на порох не розтерла,
ти й досі величчю не вмер,
як і вона іще не вмерла!*

*Стоїш задивлений у даль
і бронзовим погрозом Богдана
гамуєш орд азійських шал,
лякаєш фауста й султана.*

ДЗВЕНИТЬ СЛАВА ПРО КИЇВ

---

*Степів розлогий буйний шум
княжим хрестом благословляєш,
і світлу тайність своїх дум
лише Дніпрові довіряєш.*

*Тепер в загравах цих пожеж,
у безпощааді буревій,
в гарячій пристрасті ти ждеш
від нас торжественних обіймів.*

*I вір, ми прийдем! Знову ти
амолодієш нашим духом
і будні зоряні світи
тебе покірно будуть слухатъ!*

Петро ГЕТЬМАНЕЦЬ, справжнє прізвище Петро Василенко (1921-1946 у лавах УПА) – поет, журналіст, редактор видання УПА і ОУН, уродженець Полтавщини. Збірка »Мої повстанські марші«, окремі твори в підпільних циклостилевих виданнях. Загинув смертью героя 21 травня 1946 року в УПА на Закерзонні.

Ірина Сеник

В Е ЧИРНІЙ КИЇВ

*Вечірній Київ затихає,
Софія Київська мовчить,
Лише Оранта приклікає
Із глибини віків гонців.*

*Ти купино неопалима,
Народ тобою завжди жив,
Моя стіно ти нерушима,
Мое ти диво серед див.*

*До тебе йду щодень на прошук,
Тобою зачарована, стою,
Тебе у серці своїм ношу,
Тобі всі думи віddaю.*

*Ти купино неопалима,
Який мистець тебе створив,
Моя Стіно ти нерушима.
Мое ти диво серед див.*

Ірина СЕНИК (1923- з 1972 року на засланні в Мордовській ССР) – поетеса, також для дітей і молоді, уродженка Галичини. Вперше заарештована і засуджена за принадлежність і дії в ОУН у 1944 році на 10 років, вдруге – в Івано-Франківську в 1972 році за оборону українських Нескорених і твори, скеровані проти російського окупантa-великодержавника-шовініста. Заслана до концтабору в Мордовії на 6 років і на 3 роки позбавлення права повернутися на Україну. Звільнена в кінці 1983 року і має проживати в Західній Україні.

ДЗВЕНИТЬ СЛАВА ПРО КИЇВ

ДІМА

У КИЄВІ

*Ось і мені усміхнулася доля,
 Це ж бо не сон, а насправді я бачу:
 Кйв... Шевченка бульвар,
 Де тополі
 Неба торкаються наче...*

*Я прислухаюся... Слів тополиних
 Рідкі мелодію
 Вітер доносить.
 Дерево пісню твою, Україно,
 Людям дарує
 І досі.*

*Я прислухаюсь до мови людської,
 Мови столиці,
 Великого міста...*

*Люди говорять рідко такою,
 Як розмовляв
 Ти, Тарасе, колись то.*

*Це ж бо за те,
 Це ж бо за те, щоб була в Україні
 Рідною
 Мова також і столична,
 В'язнями звуться поети і нині:
 Стус, Калинець і Світличний...*

*Київ... Шевченка бульвар,
 Де тополі*

*Міста-столиці окраса...
 Київе, Києве! Вирви з неволі
 Мову Шевченка Тараса!*

Літо 1981 р.

ДІМА — уродженка Києва, на еміграції з часу Другої Світової війни, спершу у Франції, потім у ЗСА, поетеса, авторка збірок, у тому для дітей. П'єса »Пересаджені квіти« та ін.

Іван ІРЛЯВСЬКИЙ

СТОЛИЦЯ

*Ждали довго блакитного серця
 І степи, і столиця Андрія —
 Не серпи, — кулемети на стернях.
 Революція. Війни
 Ждали довго. І вітер відносив
 Сірі хмари, спогіднюював простір.*

*Не в женщів, — їх нема на покосах, --
 Краплі поту, як брості.
 Не в женщів. І лани не засіють
 Цього року, сіяч бо в поході.
 Хай воскресне столиця Андрія,
 Дух вояцький в народі!*

Іван ІРЛЯВСЬКИЙ (1919-1942) — справжнє прізвище Іван Рошко, поет із Закарпаття, учасник Похідної Групи ОУН під час Другої Світової війни. Збірки: »Моя весна«, »Вересень«, »Брості«. Розстріляний німцями-гітлерівцями в окупованому Києві.

ДЗВЕНИТЬ СЛАВА ПРО КИЇВ

Микола ЗЕРОВ

КИЇВ З ЛІВОГО БЕРЕГА

*Вітай, замріяний, золотоглавий
На синіх горах! Загадався — снить...
І не тобі-молодшому — бринить
Червлених наших літ ясна заграва.*

*Давно в минулім дні твоєї слави,
І плаче дзвонів стоголоса мідь,
Що вже не вернеться щаслива мить
Твоого буяння, цвіту і держави.*

*Але, мандрівче, тут на пісках стань,
Глянь на химери бароккових бань,
На Шеделя блоколонне диво.*

*Живе життя і силу ще тайть
Оуя гора зелена і дрімлива,
Ця золотом цв'яхована блакить*

1920 р.

Микола Зеров (1890 — загинув у 1937-38 р., дата смерти докладно невідома) — поет і літеартурознавець, перекладач, родом із Полтавщини, професор літератури Київського університету. Поезії неокласичного типу. Збірки: »Антологія античної поезії«, »Камнена«, що вийшли у Києві; багато творів опубліковано по Другій світовій війні в Німеччині. Виступав проти пролетаризації-примітивізації української літератури під советами. Засланий 1935 року на Соловки, ставався і там перекладати »Енеїду« Віргілія.

Михайло ОРЕСТ

КИЄВУ

*Твого я не чую гомону,
О, місто величне мое, —
Лише в ароматі спомину
Серце потіху п'є.*

*Ти послане нам і позначене
Дотиком вишніх крил;
Був перший твій камінь освячений
Любов'ю надземних сил.*

*Дар безлічі весен і осеней
Ще приймеш, як вічності син,
Ще ранок, живий і росяний,
Відродження — прийде він!*

*Пронизана світлами білими
Шастя твого далечінь
Приємність мені, спочилому
По втомі земній. Ам'я.*

(Альманах «На чужині», Авгсбург, Німеччина, 1946 р.)

Михайло ОРЕСТ (1901-1963) — поет і перекладач із Наддніпрянщини, по Другій Світовій війні в Німеччині, символіст. Збірки: »Луни літ« (1943 р.), »Душа і доля«, »Гість і господа« (1952) та ін. Помер у Німеччині.

ДЗВЕНИТЬ СЛАВА ПРО КИЇВ

Ліна КОСТЕНКО

КИЇВ

*Бліскуче ніч перлиною Растреллі.
З гори звігає Боричів узвіз.
І солов'ї, пташині менестрелі,
всю ніч доводять яблуні до сліз.*

*Цвіте весна садами молодими,
шумлять вітри, як гості з іменин.
В таке цвітіння, князю Володимире,
тобі не важко бути кам'яним?*

(із збірки «Над берегами вічної ріки», Київ, 1977 р.)

Ліна КОСТЕНКО (нар. 1930 року на Київщині) — найвизначніша поетеса («Шестидесятниця») в окупованій Україні (УССР), закінчила педагогічний інститут у Києві, працювала в кіностудії ім. О. Довженка, як сценарист. Збірки: »Проміння землі«, »Вітрила«, »Мандрівки серця«, »Над берегами вічної ріки« (Дніпра) та ін., найновіший твір – віршований роман »Маруся Чурай«. критикованана і часто замовчувана советським псевдолітературознавством. Живе в Києві. Багато її творів опубліковано за кордоном.

Л. Полтава

30 ЧЕРВНЯ 1941 РОКУ

*У землю, втомлену від мук,
Що знала весни лих у січні,
Хрестами почернілих рук
Ми уп'ялися на вікі-вічні.*

*Гримить Батиєва гора:
»Ніхто не вмер! Ніхто не вимер!
Вже Ольга сходить до Дніпра,
Хреста підносить Володимири!...«*

*Йде Київ у Червневий день...
Летять зі Львова близкавиці...
Блакитню й золотом гряде
Поміж столиць моя Столиця!*

*Мазепа булаву простяг...
І Київ зводиться з руїни,
Як наша слава, герб і стяг,
Як вічний подвиг України.*

*В горнилі волі — гине зло,
І ми, у дні боїв і слави, —
Вквітчаєм Києва чоло
Вінком безсмертної Держави!*

9 березня 1981 р., Нью-Йорк.

ЛЕОНІД ПОЛТАВА (1921) – поет, драматург, лібретист, в тому для дітей, журналіст із Полтавщини, по Другій Світовій війні – в Західній Європі, тепер у Америці. Багато збірок, від »За мурами Берліну« (твори »Остарбайтера«, 1946 р.) до »Смак сонця« (1981 р.). Літературні консультації у Максима Рильського в Києві. Співробітник Похідної Групи ОУНр на Сумщині й Полтавщині під час Другої Світової війни. Член ГУ АДУК.

Ганна ЧЕРІНЬ

1941

1941

З неволі вирваний, розправив плечі Київ
В гарматнім громі буреломних днів.
Осінній вітер нас теплом овіяв,
І ніжністю Дніпро запроменів.

За ці степи, ліси і гори
Ще будемо боротись ми в боях,
Щоб без чужої вийти нам підпори
Хоч на тернистий, та на власний шлях.

І враз, — над містом, на Софійській площи,
Крилатий пропор наш замайорів —
І серце гостро радістю полоще
Блакитно-жовта єдність кольорів.

Розкрились очі і серця закуті,
Хлюпнула хвилею народня месть...
Почулися слова, уже забуті;
— Кермо держави —
то
національна честь!

Як боляче! Не встояла пора ця,
Свободи промінь спалахнув і згас...
Та піт і кров, надія наша й праця
Не пропадуть. Прийде свободи час!

Недовгі дні свободи нам дорожчі
Від всіх в ярмі змарнованих століть!
Вже був державний пропор на площи,
І він ще знов, навік замайорить!

Ганна ЧЕРІНЬ (1924) — поетеса, в тому для дітей, белетристка, авторка репортажів, родом із Наддніпрянщини, по Другій Світовій війні живе в Америці. Авторка численних збірок від «Крешендо» в 1949 році до «Небесних віршів» у 1973 р., а в 1980 р. — віршованого роману «Слова», з багатьма загдками про поневолений, але нескорений Київ.

АПОКАЛІПСИС ГОЛОДУ

Сценарій інсценізації символічної картини (монтажу) для вшанування пам'яти жертв голодової трагедії України 1933-го року. Картина складається із семи частин:

1. Монолог перед закритою завісою – увертюра
2. Апoteоза хліба
3. Чужа навала – голодомор
4. Голосіння
5. На суд історії
6. Прокляття убивникам
7. Фінал: «Ми були і будемо!»

I. МОНОЛОГ ПЕРЕД ЗАКРИТОЮ ЗАВІСОЮ – УВЕРТЮРА

Навесні 1917-го року, на Сході Європи, Україна та інші нації російської тюрми народів скинули із себе окови довговікового поневолення. Ціною крові і важкими зусиллями боротьби і праці вони почали відновляти своє незалежне державне життя, очищували його від намулу століть московської неволі.

Навесні 1917-го року, на крайніх межах Західної Європи – у Фатімі, трьом дітям-пастушкам з'явилася Пані в Голубій Киреї, з'явилася Богоматір. Ця Ясна Пані просила через малих діток, щоб людство молилося за долю мільйонів невинних людей світу, зокрема у країнах Східної Європи. Казала Ясна Пані, що всім їм загрожують жахіття апокаліпсису: голод, мор, поневіряння, убивство мільйонів – все це з рук безбожників, з рук лжепророків і слуг антихриста. І сталося те, перед чим у Фатімі перестерігала світ – Матір Божа.

Доба апокаліпсису українського народу почалася з першими пострілами оборонної війни молодої Української Народної Республіки проти диких полчищ червоної Москви. Вогнях і бурі революції – збольшевичена Росія жорстоко задушила щойно воскреслу воленьку святу. Жертви героїв з-під Крут, із широких фронтів війни, з-під Базару та з інших місць збройної боротьби за українську державу – були лише початком жахіті і гекатомб мільйонів жертв українського народу.

Намагаючись обезголовити українську націю, – Москва повела нищівний наступ, спершу проти ідеології української самостійності і проти її носіїв, а згодом проти незалежної Української Церкви і її служителів та вірних, а ще згодом – проти українських письменників, істориків, мистців, проти вчених, музиків, навіть проти сліпих кобзарів та проти інших творців і покровителів національної української культури і рідної самобутності духовості.

Коли ж і цей наступ не дав бажаних Москві результатів, і коли українська духовість знову і знов воскресала, як мітичний фенікс з попелу руїн і заново відроджувалася із надр землі рідної, з українського села, ставлячи водночас рішучий спротив комуністичному плянові колективізації, – тоді Москва вдалася до найбільш диявольського пляну в історії людства: до нищення біологічної субстанції українського народу. 1932-го-1933-го років вона організувала голодову облогу українського села. Свій нелюдський, драконівський плян геноциду Москва здійснила при допомозі мільйонової армії червоних спецвійськ, партійних комуністів та їхніх вислужників. Ці жахіття голодної смерти супроводжались риданнями дітей і матерів, окликами розпуки і прок

льонами мільйонів неповинних жертв.

В Україні загинуло тоді понад сім мільйонів, а може й десять мільйонів осіб: немовлят, дітей, жінок, чоловіків і ненароджених. Гинули трударі землі, господарі, що не хотіли гнути своїх ший у колгоспному ярмі. Гинули всі, як у часах чуми і пашестей великих. Нічого дивного, що московський комуністичний уряд – зовсім не поспішав із допомогою українським селянам. Він бо, прирік їх на повільну, мученичу смерть.

Українську націю обезкровили на декілька десятиліть. Наслідки тих проклятих років – трагічні: хлібодайна Україна, що кормила колись хлібом майже півсвіту, – тепер не спроможна прогодувати сама себе.

Вшановуючи нині пам'ять незлічених жертв московського голодомору в Україні 50 років тому, – ми в першу чергу молимось за душі невинних усопших братів і сестер наших. І водночас – ми засуджуємо і проклинаємо чорні діла Москви – руйника людського життя нашого та інших народів. І врешті ми вшановуємо пам'ять мільйонних жертв скошеного цвіту України, що впав під косою потворного московського Джінгісхана. Саме тому, з достойною скорботою наших душ і з шанобливим болем наших сердець за мільйонами упавших синів і дочок України в обороні нашої предвічної правди, – повторимо нині за поетом, очевидцем тих жахіт:

*Oй, упали ж та впали կриваві роди
На тихі, на рідкі поля...
Мій народе! Розтерзаний, босий!
Хай святиться твоє ім'я!

Хай розквітнуть нові жита
Пишним цвітом нової слави!
Гей, ти муко наша свята, –
Часе կривавий!

Убієнним дітям твоїм
І всім тим, що будуть забиті,
Щоб повстали в безсмертнім міті, –
Всім Ім – Осанна!*

Є. Плужник

Ремарка: Світло знімають з читця вступу . Перед сцену, далі при закритій завісі, виходять з ліва і права дві постаті: в білому і чорному і йдуть навпроти себе. Вони схрещують свої «сили». Чорна постать обходить білу і врешті – біла постать добуває меч. Вона цілує його і підносить вгору. Чорна постать повільно відступає за лаштунки завіси. Тоді біла постать вбиває меч у підлогу сцени і прикладує.

Широка рукоять меча на світлі рефлектора і світлі знизу сцени повинна виглядати, як хрест. Ця мізансцена увертюри відбувається під звуки музики. Щойно тоді хор, або інша музика. На краї сцени виходить дві дикторки. Біла постать, яка до того часу стояла у позі прикладу за мечем-хрестом – підносить меч вгору і прямує до центру заслони, яка легко відхиляється і впускає постать за куртину. Світло ввесь час паде на меч-хрест. Куртина повністю розкривається. Диктори починають читати текст. Посеред сцени – стіл, застелений білим об-

русом. На столі свіча, згори звисає ікона. Під час читання тексту на екрані висвітлюють діяпозитиви з праці на полі й на обійстю. Якщо можливо, підбирали світлини, або репродукції мальованих картин, в яких відбилась би героїка праці хлібороба на землі. Конечно мати декілька сцен з орання в полі і засівання збіжжя.

2. АПОТЕОЗА ХЛІВА

Тисячоліттями

*Ходив за плугом народ-хлібороб
У полотняках ясних, наче сонце.
А земля розгорталась кругом,
Як неба горизонти,
Як море в киреї із чорного мулу.*

*Біля садиби, біля колиски своєї
Станув хлібороб-велет.
Угородив леміш іржавого плуга
У ребра землі аж по граділь
І міцно вчіпивсь за чепіги.*

*Плуг розвертав одвірки просторів
З півдня на північ, із заходу на схід.
У пелену вічності
Зорями вдзвонену,
Бурями скроплену —
Сіяв господар хрустальне зерно.
І росло життедайне жито,
Пшениця золота і просо,
І все було так мирно й просто...*

*Разом із хлібом святим —
Правда родилася своя з глибин землі,
З-під заліза плугів родилася,
Як з-під серця у неньки — дитина.*

*Так, рік-у-рік родився хліб насущний,
Що його дарував нам Бог,
А ми відпускали його для півсвіта.
І був цей хліб чорний, як земля,
А іноді ясний, як полотнянки селян
І округлий — як сонце.
Хліб, що дарив його нам Бог.*

Ремарка: Посередині сцени на фронті — стіл застелений білим обруском. Під звуки пісні »Под Твою милостъ« А. Гнатишана члени сім'ї: батько з хлібом у руках, мати з мискою їжі і двоє дітей підходять до стола і стають довкола нього, лицем до публіки. Батько благословить хліб, цілує його, розломлює хлібину на чотири куски і

подає членам родини. Хліб повинен бути округлий. У тому часі диктори читають наступний текст Максима Рильського:

*Не кидайтесь хлібом, — він святий в суворості ласкавий —
Бувало, каже дід старий малечі кучерявій.*

Не грайся хлібом, — то ж бо гріх! —

Іще до немовляти,

Щасливий стримуючи сміх, — бувало, каже мати.

Лишилася у всіх у нас, і зовсім це не хиба,

Глибока шана повсякчас, — так! — до святого хліба!

Бо красен труд, хоч рясен піт,

Бо жита дух медовий

Життя несе у людський світ

І людські родить мови.

Хто зерно сіє золоте

В землі палку невтому, —

Той сам пшеницею зросте

На полі вселюдському!

(М. Рильський)

Ремарка: Перед благословенням хліба — зі залі, або з-поза куліс виходить сім осіб у білих, довгих одягах із запаленими свічами (електричні лямпочки) і стають півколом позад стола. Під час благословення хліба постаті в білому підносять свічі вгору. Рефлектор освічує ікону. Благовійна церковна музика або спів повільно втихає і переходить у драматичний. Білі постаті опускають свічі вниз, потім гасять їх.

3. ЧУЖА НАВАЛА — ГОЛОДОМОР

*Голубу скатерті украйнського неба
Жорстоко роздерла чужа навала.
Вона — дикою бурею прокотилась
По землях чорноземних,
Руйнуючи нещадно предвічний лад життя,
Руйнуючи життя сумирне українського села*

(Далі — диктори читають текст Т. Осьмачки):

Щось велике, необре, мов сторуке лихо-горе

Прошуміло по Вкраїні на незримій колісниці.

Села й небо засмалилися пожарами

I розхрістались риданням.

Як на дощ — ворони крячуть,

За Батиєм хижо плачутъ,

У долинах клюють очі, мертві очі парубочі...

Од пожеж у видні очі

Люди тінями блукають, над руїнами ридають,

Їм лисиці та собаки із ярів одповідають. (Т. Осьмачка)

Ремарка: Музика переходить із лірично-спокійної у драматичну. Із сімох різних місць сцени, з-поза куліс, виходить сім постатей

у чорних розгорнених киреях і підходять до постатей у білому одязі. Білі приклякують, світла їхніх свіч — гаснуть. Кожна чорна постать одною полою киреї обмотує одну білу постать і спільно виводять їх від стола на правий від публіки, задній план сцени. Там, білі постаті залишаються у позі прикляку, з опущеними вниз головами.

Тим часом, батько і мати, разом з дітьми, накривають одною рукою хліб на столі, а другою обнімають одні одних.

Чорні постаті залишають білих збоку сцени і рядком із центральної задньої частини сцени наступають повільним ходом на українську сім'ю при столі. Вони врізуються клином між батька і матір і відводять тата з сином на правий бік фронту сцени, а маму з донькою — на лівий бік сцени. Остання із семи постатей (чорних) накриває стіл червоною плахтою. Чорні постаті обходять кругом сцену і стають по лівому від публіки боці сцени, навпроти білих.

Коли диктори читають наступний текст вірша Т. Осьмачки — чорні постаті погрозливо руками вказують на розбиту українську селянську родину. У деяких місцях читання тексту — диктори можуть робити логічні павзи, щоб краще синхронізувати читане слово з дією постатей на сцені.

*А працю ту, що виросла із поту
твого гарячого в жнива,
що сипалося зерном через гору
у кіш дубовий до млина —
забрали в тебе ми не так, як таті,
але розбоєм в білій день,
коли кипіло сонце на загаті
і піяв півень до хстей.*

*I ти у хроді, немов собака,
глядиш добро своє для нас, —
вночі до каменю впадаєш плакать,
кайдани гризти в тихий час.*

*Гризи, гризи! Даремна справа,
впадеш під кригу ланцюгів,
співаючи присмаглими вустами
чужих пісень із городів.*

*А твоє тіло, наче пса старого,
ми витягнемо догнивати
із бруку геть, до духу степового,
де ріллі трупами лежать.*

(Т. Осьмачка)

Ремарка: Перед читанням наступного вірша, також Осьмачки, — перша із чорних постатей виходить на центр сцени і дає доручення чорним вивести розбиту селянську родину поза куліси сцени. Три і три чорні постаті, підносячи вгору одну полу своєї киреї, щоб наподобляти штика чекістів, — виводять дві групи селянської родини за куліси сцени.

У той час білі постаті встають і підносять руки вгору у формі протесту і водночас моління. Світло паде на розколену згори вниз ікону Богоматері.

*Ідуть селяни в темні далі босі...
... біліють коси матерів,
ридають неніки разом із вітрами
І руки простягають над степами
до брам високих городів
Іде конвой, і стогне камінь бруку,
спиня трамваї голосні,
Ідуть, оточені селяни
густими жалами заліз.
Торби порожні за плечима,
обличчя чорні од ріллі,
а ворони ведуть над ними
круг сонця – кола вогняні.
Іде конвой, і гнететься камінь,
мов крига рання на воді.
Ідуть похилені селяни,
як гори чорні, як примари... (Т. Осьмачка)*

Ремарка: наступний текст ритмізованої прози диктори повинні читати повільним, драматично-трагедійним голосом. На екрані тим часом, показують при допомозі діяпозитивів сцени з голоду в Україні 1933-го року.

І сталося в Україні те, чого не могли уявити собі найбільші недовірки. Хлібодайну, квітучу Україну, що потопала колись у вишневих садах і в розлогих килимах золотої пшениці й жита, – забили дощками і відгородили від решти світу колючими дротами. У тому суцільному советському концтаборі – творилося пекло на землі.

Пограбувавши Україну з останніх зернин хліба і з усього їстивного, – «служителі отечества московського» приrekли українське село на повільну, голодну смерть. Під пильним оком колючих штиків – пухли й гинули діти з голоду. Матері божеволіли, дивлячись на муки своїх найдорожчих. Села пустіли, заростали бур'яном. Валки голодних, бездомних кістяків у лахміттю, а серед них найбільше підлітків і молоді, – виривалися з обложених сіл і тяглися до міст, в надії випросити крихти хліба. Багато, дуже багато цвіту України загинуло тоді, не тільки серед опустілих піль, в степу, але і під чужими тинами у містах, на бруках і на хідниках.

Тлінні останки, не тварин, але людей, істот Божих, – звозили на цвинтарища, як звозять дерево на склад в дровітню. І без пісень, без молитов, без »со святими упокой« – кидали їх в могили братські на вічний супокій.

А лже-пророки, не тільки у Москві, але й в Парижі, в Лондоні й Нью-Йорку, – захвалиювали людям рай червоний на землі. Брехали гірш собак. Кривду і розпач мільйонів, криваві терпіння людей, що криком розпуки в небо кричали, – московські лже-пророки подавали, як здобутки, мовляв, нової цивілізації червоної звізди, цивілізації узброю, зла кромішнього й брехні.

І щойно після десятиліть – людство збегнуло цей кошмар діявольської облуди, збегнуло, що під полудою доктриною московської комуни криється найбільший обман усіх часів.

Ремарка: Соліст співає пісню М. Гайворонського »Д, ½ – без акомпаньементу.

ОСТАННЯ СЛЬОЗА

За три місяці до смерті Шевченко написав маленький ліричний вірш, не адресований ні кому...

*Зійшлись, побрались, поєднались,
Помолоділи, підросли.
Гайок, садочок розвели
Кругом хатини. І пишались,
Неначе князі. Діти грались,
Росли собі та виростали...
Дівчаток москалі укралі,
А хлопців в москалі забрали,
А ми неначе розійшлись,
неначе брались — не єднались.*

Написав, очевидно, єдиним подихом, в один мент — 5 грудня 1860 року. Це майже самі дієслова, одні дієслівні рими — самий плин життя, в якому примарною весною зазеленіли острівки —

*садочок
хата*
діти
дівчата і хлопці

— і раптом все змило чорною хвилею:

*Дівчаток москалі укралі,
А хлопців в москалі забрали.*

А далі як прірва небуття — самий привид знебулої екзистенції, в якій нема сенсу, як в засохлому дереві, що не дало плоду

*А ми неначе розійшлись,
Неначе брались — не єднались.*

Оте «неначе», ота ілюзорність реальності, з якої одпливає суть і залишається тінь самої форми — це кобзарева нота, споріднена з гетевською тugoю за миттю, якої не зупинити... Геній Шевченка скоплював явища на грани їхньої кристалізації і розпаду, на грани виповнення їх духовністю і втратою її — у цьому ключ до всієї його поезії. Поза цим ключем, як поза світловим променем, діамант його поезії гасне і тратить сенс.

У мряці духовного спустошення цього десятиріччя ми його по суті не бачили. Змінювалися образи на факти і тяжко перевалювали їх, наче каміння.

Та самі по собі факти, ці цінні вали минулого часу, поета цікавили мало. З них можна снувати статистику, викладати контури реальності, але хіба в цьому головний сенс? Тим часом з його творів стали викльовувати набридлі ілюстрації «тяжкого життя за кріпацтва», «приклади «боротьби трудящих», «оспівування боротьби» — кому це цікаве? Були спроби «підкріплювати» Шевченка статистикою — що вони довели? Не більше, ніж спроби спростовувати Шевченка статистикою... Справді

— «опухла дитина голодная мре»... скільки тих дітей мерло з голоду? Порівняно з 1933 роком — крапля в морі. Скільки Катерин гинуло? Більшість несла свою ганьбу і пристосовувалася з нею жити. «Садки зелені повсихали». А Звенигородщина, Полтавщина — вся була в садках! Сам же Шевченко знову знає це краще за інших.

Садок вишневий коло жати.

І цей садок, весна, ряст — мало не в кожному творі. Можна сказати: єдине, що тішило око поета на Україні, — це сади... Це знали й Шевченкові читачі — і все ж таки слово поетове лягало на душу, як Боже слово. У ньому була істина глибша за видимість факту. Оті полтавці, що, за словами Куліша, «за «Кобзарем» швидко будуть і Богу молитись», може, й не знали грамоти, але слово було для них не лише натяком, символом, притчею. У них було мудре серце і вміння «дивитись на людей душою» — а це незрівняно більше, ніж письменно аналізувати строфи, зводити їх на буквальні і синтетичні сухому раціоналізмі. Вони не лічили прикладів, бо відчували правду в кожному слові поета. Вони не розкривали символу покритки, але плали вони, читаючи «Катерину», над власною національною долею...

Бо те, що вчені люди беруть з філософії, простий народ споконвічно бере з релігії, і йому легко шукати русло образів філософської поезії Шевченка. Зрештою, свій погляд і свою філософію життя поет виробляє теж більше на Біблії, ніж на філософії. Очевидно, Псалтир і народна пісня одкрили йому в дитинстві тайну символіки, яка охоплює таємницю сутності.

Примітивний раціоналізм нашого шевченкознавства по суті завульновував душу його поезії нагромадженням зовнішніх асоціацій соціологічного порядку і таким чином невтралізував її силу.

Колись наші добрі старі просвітяни не знайшли в Шевченка після заслання того молодого вогню, що запалав у першому «Кобзарі» і клекотів у «Трьох літах». Після заслання явився справді інший Шевченко, просвітлений стражданням і наче якось відчужений від барв життя. Він не зрікся не тільки вірувань — він не зрікся жодної своєї улюбленої ідеї, тільки потемніли, згусли барви і змінився його голос. Богонь пригас і, як вулкан, пішов у глибину.

Я не знаю нічого драматичнішого, і моторошнішого, ніж три останні роки життя Шевченка »на волі«. Кульмінація цієї драми — остання його подорож на Україну. Вимріяне, злеліяне в снах повернення »додому«, на Україну, обмарену до кожної стежини, до кожної людини і кожного дерева. Та подорож — з табуном псів за спиною, під прихованим конвоєм донощиків і рознощиків нечисти. Повернення в обітovanу землю, де можна було знайти чисту годину, відчути щасливу мить лише тоді, коли міцно нап'єшся і, приспівуючи, вертаєшся до дитинства... Прокидаєшся, а перед тобою в повній формі нахабно підморгує »обізнаний унтер Табачніков« — і ніде й натяку на збори тих зосереджено уважних земляків, яким на нинішніх картинах Шевченко читає революційні вірші. Зловісно посміхається над іменованім в інструкції академіком хазяїн землі Табачніков, а кругом по полях отарою розсипались люди, похилі і німі...

... У Києві є кілька будиночків, де зупинявся Шевченко в це пекельне літо 1859 року. Тут він, обснований павутинням доносів, ходив під арештом — на слідство... Тут він позичав у когось з щиро сердих земляків карбованця... А тут потім випадково надибав у своїй кишені забутих 10 карбованців й оддав їх за бублики для дітей, що завжди носилися за ним цілим роєм. Тут він зупинився з мольбертом на роздоріжжі, щоб змалювати київські церкви, вулиці, дерева — так, наче хотів похапцем забрати з собою краплю того раю, перетвореного на пекло...

З п'яти дозволених місяців тут можна було витримати неповних три...

*Щодень пилати розпинають,
Морозять, шкварять на вогні.*

»Вирвався я з того святого Києва і простую, не оглядаючись, до Петербургу«.

»Там народ образованнє — вам буде легче«, — втішали його. І справді — було легше. Петербург йому завжди тхнув болотом, зате там можна було відпочити душою — принаймні відріватися від табуна недремних інструктованих псів, які над ним »бдили« у провінційній ретельності день і ніч. Там видали Шевченкові дивовижне свідоцтво про присвоєння академіка »для пред'явлення поліцейському начальству во время проживания на квартирах С.-Петербурга«. (!!)

Але напруження розв'язки цієї драми наростає в міру того, як поєт з новою силою загорівся бажанням вернутися на Україну, бо більше ні про що він не міг думати... Вернувшись, поселитися на Україні, одружитися в Україні — »бодай на чортовій сестрі«. Це була якась наїзлива ідея, крик ества — проти всіх логік, всіх вітрів, всіх перешкод, що нагромаджувалися горами. Все життя він пролітив над тими горами в поетичному леті, а зараз запрагнув пролетіти реально, в житті і вже з усіх сил розгортає гарячкову діяльність, благає посередників, щоб шукали серед земляків дружину, хату, сам накреслив плян майбутньої хати. Все валиться з рук, розбиваються всі ілюзії, а він буде, буде. нагромаджує з новою силою, і це за голосом свого ества — туди, тільки туди. Зрештою, пише і посилає туди той зворушливий »Буквар« для українських дітей, наповнений євангельськими текстами і народними піснями. Здається, тут для нього не стояло педагогічної проблеми: азбукою для дітей має бути голос народу і голос Божий...

Він шукав незайманого народного типу землячки — і зустрів у ній невольницею з усіма комплексами людини виробленої, спотореної рабством. А поміж обожнюваних забтих працею земляків проглядали »просвіщенні« храпалі, залучені до поліційних служб... Все в цьому благословенному краї пішло вперед, та все в одному напрямі —

*Дівчаток москалі украли,
А хлопців в москалі забрали.*

Це був єдиний накреслений зверху прогрес українського життя! Дівчаток укraли, укraли з душою, обікraли і спустошили... А хлопців, іхніх захисників, просто забрали — з усіх їхнім еством, з їх минулим і майбутнім — у ті ж самі москалі, що мають розтлівати дівчаток. От і доля народу в його краплині — сім'ї, що самознищуються в нелюдських організований способі...

*Молюся, плачу і ридам:
Возри, Пречистая, на їх,
Отих окрадених, сліпих
Невольників.*

Можна було заніміти від розпачу й болю. Можна було на роз-
путях велелюдних день і ніч ридати.

Шевченко проїхав по нашій не своїй землі, мовчазний, як хмаря,
і кинув, наче важкий камінь, слова спопелілого болю:

*Якби то ти, Богдане п'яний,
Тепер на Переяслав глянув!
Ta на замчище подививсь!
Упився б! Здорово упивсь!*

Добре знов він величину цієї щасливої зірки на українському
видноколі — зірки, що впала в калюжу. Тепер нічого не залишилось,
як настильно купати її там... у тій самій калюжі.

Мені уявляється він сам енергійним, заклопотаним і водночас
наче відчуженим свідком своєї драми. Бо що таке його високопророчі,
просвітлено мудрі, якісь надземні поезії того часу?

*I день іде, і ніч іде,
I голову схопивши в руки,
Дивуєшся, чому не іде
Апостол правди і науки?
О люди! Люди небораки!
Нащо здалися вам царі?
Нащо здалися вам псари?
Ви ж таки люди, не собаки!*

Його страшні пророцтва — »Осії, гл. XIV« —

*Погибнеш, згинеш Україно,
Не стане знаку на землі,
А ти пишалася колись
В добрі і розкоши!*

Далеко над реальним плином життя, над клопітним чеканням ре-
форми, над підготовкою »визволення«, сказати б »над убогістю наявного
буття« підносяться передсмертні поезії Шевченка — так що й не в'я-
жується з датами... Бо було ж — це можуть підтвердити історики, мему-
аристи, біографи — було ж тоді велике полегшення в світі. І зовні все
було гаразд у поета Шевченка: у пресі з'являлися щороку 2-3 його
вірші. Навіть книжку дозволили видати:

Сьогодні цензура випустила із своїх пазурів мої безталанні думи.
Та так проклята одчистила, що я ледве пізнав свої діточки.

Зовні все було гаразд і в навколишньому житті. Люди жали і мо-
лотили хліб, а вечорами ходили в шинок. Пани пом'якшували чи без-
сило закручували кріпацький режим і розмовляли про волю. Чиновники
готували бомаги про звільнення народу з кріпацтва. У повітрі носився
дух реформ і полегшень.

Буденне життя розвивалося в одному напрямку, а духовне життя
поета — в своєму. Тут всі омані життя десь бліднуть і гаснуть — і
понад ними невпинна думка літає у тій самій вічності, під небом ви-

соким, де почав співати його Перебення...

*Все йде, все минає — і краю немає.
Куди ж воно ділось? Відкіля взялось?
І дурень, і мудрий нічого не знає.
Живе... умирає... одно заувіло,
А друге зав'яло, навіки зав'яло...
І листя пожовкле вітри рознесли.
А сонечко встане, як перше вставало,
І зорі червоні, як перше плили,
Попливуть і потім.*

Істина тут, у цій високій сфері єдності буття і небуття, у сфері кристалізації й розпаду, переходу простору в час, який теж зникає, бо є тільки плин змінних форм і результат, який ми мали й маємо.

Мали радість ілюзій — того єдиного справжнього людського щастя, обмареного надією —

*Зійшлись, побрались, поєднались,
Помолоділи, підросли,
Гайок, садочок розвели
Кругом хатини. І пишались,
Неначе князі. Діти грались,
Росли собі та виростали...*

Скільки разів його болісна думка блукала тими шляхами, а тепер усі ідилічні марення стишенні і захоронені у двох рядках:

*Дівчаток москалі украли,
А хлопців в москалі забрали.*

Яка епічно спокійна, застигла розпуха — наче крига на згарищі! Здається, він записав ці слова з уст збожеволіої матері, що вибухнули в її свідомості і зруйнували її. Тоді вона, стара і згорблена, стала тихо повторювати: »дівчаток — украли... хлопців — забрали... дівчаток — украли...« А потім навіть весело стала наспінювати ці слова — як свою єдину пісню. Згодом вона таки стала її національною піснею.

І то все, що дало життя... Далі підсумок, як примар цієї знебулої засохлої весни. Далі рука — при добрій зовнішній погоді — виводила моторошні рядки про химеру людського життя, що не відбулося, про молоді надії, що не справдились, оманні видіння людського затишку, яким »пишались, неначе князі«, а то був тільки сон...

Насправді не було нічого. Все було недійсне, несправжнє, як той батько з матір'ю, що ніби залишилися разом, дивляться і не впізнають одне одного — неначе розійшлись, неначе брались — не єднались. У цій останній холодній слізині повторилися всі великі Шевченкові трагедії — від »Катерини« до »Неофітів« і »Марії« — в ній зрезюмовано всю історію України, як посів без жнив і замкнене коло сиргства.

Снотилася по щоці, упала і розбилася об чужий камінь на маленьки краплинки. Як наше життя — вічно розбите й порізане, відчужене від нас самих — я і ми не ми, і я не я*. Де кожен один з одним наче поряд, але не разом. Де все вічно блукають і розходяться, наче вражені чумою приречености. Де холод невиповненого життя обростає байдужістю

до матері, до всіх і, зрештою, до самого себе. Бо власне, з самим собою вічно розминаєшся — один з одним і з самим собою.

Але десь діваються зотлі, змарновані, не виповнені духовні сили. Ніщо, ніколи не проходить і не пропадає марно!

Сила цієї невимовної драми поета і драми його народу була така велика, що вона мусила якось висіяти закладену розв'язку. І ось вона вилилась у неймовірну казку його другого життя.

Бо що, власне, змінилось у цей важкий імлистий світанок 10 березня? Просто стихли болі і зупинилися хвилі, які навалювали каміння на груди. Був похоронний траур, а потім на два місяці спочинок Тарасові Шевченкові. Тоді він, вільний від ударів і скорбот, що лягають на тіло, вільний від ваги тіла, знову ожив у дивовижному тріумфальному травневому поході. З участю самого народу поет повернувся на Україну. Щоб під приводом поховання труни Шевченкової заснувати біля Канева першу національну святиню, його труну повезли, понесли на Україну, як труну короля. У ту Україну, де по-старому бігали недремні табуни псів, а на місці закону на витяжку стояв унтер Табачніков. Він сторожував його могилу на Чернечій горі, але народна процесія пливла вже понад ним.

Далі Шевченкове життя пішло за тими законами, які проклала його поезія, — її містична сила стала реальністю! Це було повернення, як у посмертному сні. І щось у цьому казковому тріумфі добра і правди відповідало іраціональній течії його поезії, що завжди йшла проти логіки навколої реальності. Його поезія, що завжди на глибині і на висоті обходила хисткі вали часу, закреслювала їх або не брала до уваги і жодного разу до них не достосовувалася.

І ось труну найбільшого ворога Російської імперії, з дозволу російського імператора, везуть на Україну — понад головами усіх розгублених табачникових, які, коли надходить момент, «мовчать собі, витрішивши очі,, як ягнята: може, так і треба».

Так і треба! Імператорська державна мудрість завжди знала одну геніяльну лінію — умертвляти. Вона боялася всього живого, з полегкістю закривала «особову справу» мертвих і вже не боялася їх. Наївна, вона розрізняла живих і мертвих за ознаками видимости...

А тим часом Шевченкова могила на Чернечій горі — це лише початок нової біографії Кобзаревої, і цій біографії не видно кінця-краю. Народна легенда про те, що «наш Тарас не вмер, а тільки но прикінувся мертвим» — це правда на рівні всієї поезії Шевченка, яка іраціональними спалахами просвітлювала хистку мряку екзистенції і вихоплювала з вічності відблиски сутностей. У таких нібито наївних легендах народ серцем зрозумів Шевченкову глибину суть. Він відчув, що справжнє життя, його й поетове разом, ще не починалося. Бо в морі вічності з кожною весною все прокидається з новими силами, береться молодими паростками і зацвітає надіями.

Наука · Культура · Мистецтво

Ігор Кичак

2500-ЛІТТЯ СКОЛОТСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

»И хорваты, и дулибы,
и тиверци, яже суть толковины:
си вси звахутся от грек
Великая Скуфъ«.

»Повість временних літ«.

»За винятком етрусків і кретян, в стародавній історії, певно немає такого цікавого, загадкового, овіянного чаром романтичних легенд народу, як скити«. Так гарно починає свою статтю про скитів «Народ великих просторів — скити» польський історик Зенон Косідовський у книжці »Лісіппові коні« (Київ, 1972). Панівною є думка, що скити — це іраномовні кочовики, які у VII столітті до н. е. прийшли з Азії в північно-причорноморські степи і заснували тут згодом державу на просторах від Дону до Дунаю і Прту, підкоривши місцеве хліборобське населення. »Деякі верстви скитського суспільства, певно, поневолені тубільці, займалися землеробством¹. Декотрі скитські племена, як, наприклад, скитів-орачів прийнято вважати слов'янами, оскільки вони були нащадками попередніх племен т. зв. чорноліської культури на тій же території. В 1968 році вийшло дослідження В. Ілінської »Скифи дніпровского лесостепного Левобережья«, в якому є докладне вивчення скитських племен посульсько-донецького лісостелу. Про ці племена автор вірно стверджує: »Сопоставление данных археологии с выводами языкоznания позволяет думать, что те племена принадлежали к скифской ираноязычной группе населения. Это были земледельческо-скотоводческие племена скифской культуры и скифского этноса, скифы-земледельцы в прямом смысле этого понятия«².

В. Ілінська висловила цікаву думку про розташування відомої з книги Геродота землі Геррос: »Если признать курганы Посулья в качестве археологических курганов кочевых скифов, то в местном для Посулья земледельческо-скотоводческом населении можно было бы видеть подвластное скифам-царским племя герров, живших по словам Геродота 'на самой отдаленной окраине' Скифии³. Ираномовными були й скити-кочовики в причорноморських степах. »Скифская степная культура VI-V в. в. до н. э. по сравнению с культурами Прикубанья и ряда других областей Северного Причерноморья представляется более бедной, что свидетельствует о некоторой отсталости населения степной территории в VII-V вв. до н. э⁴. Автори первого тому багатомовної »Історії Української РСР« вказують: »Археологично виділити ознаки, які б дали можливість відрізнити культуру царських скитів від скитів-кочовиків, неможливо«⁴. Отже, розташування царських скитів на історичних картах для нас не може бути остаточним. А нас цікавлять саме царські

скити. У Зенона Косідовського вони займають обширну територію: «Скитські племена, котрі жили біля гирла Дунаю, над Дністром, Бугом, Дніпром і Доном, а також у Криму, відомі як 'царські скити'»⁵. Звернено увагу на ще один важливий висновок В. Іліїнської: »Начиная с VI в. до н. э. население правобережно-ворсклинской и посульско-донецкой групп противостоит друг другу как два паралельных этно-культурных массива«. Правобережно-ворсклинська група населення Скитії — це, насамперед, скити-орачі дніпровського лісостепового Правобережжя, яких прийнято вважати слов'янами, а також скити-землероби над Ворскою, на території яких існувало найбільше в Східній Європі Більське городище (площою 4.400 га) VI-III стол. до н. е. (це, мабуть гелони). »І ті й інші племена являли собою аборигенне населення, що походило від носіїв чорноліської культури. За етносом вони, найвірогідніше, були стародавніми слов'янами«⁶. Племена ж посульсько-донецької групи »були прийшлими. Вони з'явилися на Лівобережжі у VI стол. до н. е. Своєю мовою вони, напевно, належали до тієї ж самої гілки іраномовного населення, що й кочові скити, являючи собою землеробський народ скитської культури й етноса«⁷.

Найцікавішим для нас є скитське плем'я, яке Геродот називає бористенітами за місцем проживання над Дніпром, по-грецьки — Бористеном. »Якщо переправитись через Бористен, то спершу буде Гілея, а від неї вгору живуть скити-землероби, яких елліни звуть бористенітами. Ці землеробські скити займають на схід простір на три дні шляху..., а на північ вгору по Бористену — простір в 11 днів плавання«⁸. Гілея — це дніпровські плавні. Геродот повідомляє і самоназву бористенів — паралати. Цю назву звичайно пояснюють від іраномовного «sīrop, sīrīp» — плуг як »плугатарі«. Але на нашу думку вона скоріше може походити від слова »спор«, »спорий«, про яке польський вчений Ол. Гейштор говорить, що це »раслово у всіх слов'ян«⁹. Відомий персоніфікований Спор як уособлення успіху і щастя, а Прокопій Кесарійський повідомляє найдавнішу самоназву слов'ян — »спори«.

У бористенів були дуже цікаві легенди, які докладно проаналізував Петров у монографії »Етногенез слов'ян« (Київ, 1972). Згідно з бористенітською легендою їхня країна над Дніпром була колись безлюдною пустелею. В часах Геродота бористеніти вважали, що живуть уже над Дніпром тисячу літ. Перша людина на землі з'явилася від бога Папая і дочки ріки Дніпра, теж ріки. Це своєрідний бористенітський Адам. Бористеніти вважали себе споконвічними жителями Наддніпров'я, виводили своє походження від Дніпра, мало того, вважали, отже, все людство бористенітами, а Дніпро — святою рікою Табіті. Слово »Табіті« пояснюється тільки з литовської мови як »досконалі«, »найкраща«, »славетна« і »не має близичих аналогій в інших індоєвропейських мовах«¹⁰. Такий культ Дніпра міг виникнути тільки у населення, яке споконвіку проживало над цією рікою. Отже, зробимо висновок, що бористеніти — це автохтонне населення нижнього Наддніпров'я. Згідно з бористенітською легендою, записаною у Геродота, їм з неба впали золоті дари: плуг, ярмо, сокира і чаша. Легенда вказує на споконвічне хліборобство бористенітів. Ці речі були атрибутами царської влади. »Бористеніти-паралати, найчисленніші і наймогутніші з усіх скитських племен, — носії

царської влади. Саме вони царські. Ця назва закріпилася за паралатами, примусивши забути їх давню племінну назву«.

Польський історик Лешек Подгородецький в 1-ому томі свого «Нарису історії України» (Варшава, 1976, стор. 21) також називає паралатів «королівськими скитами» і стверджує, що вони »виразно домінували над іншими племенами«, а »володар найсильнішого з них, паралітів, здійснював головну політичну і військову владу«. На цей факт необхідно звернути найпильнішу увагу. Бористені-паралати об'єднали навколо себе всі інші кровноспоріднені племена, а також деякі інші, і утворили велику державу від Дону до Дунаю і по Пруті. По імені легендарного бористенітського царя Колоксая усі ці споріднені племена разом стали називатися сколотами. В цю державу ввійшли і іраномовні скитські племена лісостепового Лівобережжя і степового Північного Причорноморя та одне плем'я між Південним Бугом і Прutом, яке, можливо, було предком пізніших фракійських гетів (алазони). Греки дали їм назву »Велика Скітія«, ми ж назовемо її Сколотською державою. Сколоти — внуки Колоксая, сонця-царя, подібно як пізніше в »Слові о полку Ігоревім« русичі — Дажбожі внуки. Залишки столиці Сколотської держави є біля м. Кам'янки-Дніпровської Запорізької області.

В. П. Петров рішуче і переконливо заперечив загально прийняту думку про іраномовність скитів взагалі. Але зробив помилковий висновок, що все населення Великої Скітії становило один народ з окремою скитською мовою. Цей висновок спробував простудіювати письменник I. Білик і вирішив, що всі скити були слов'янами, що »єдино можлива самоназва скитів« — це »севери, сіверяни«, що »царство скитів було царством северів, яких ми... тепер звemo сіверянами«, і що царськими скитами зветься у Геродота військо сіверян »на південних кордонах країни«¹¹. Відкиньмо хибні висновки і твердження і віддаймо належне надзвичайно важливій праці В. П. Петрова в ділі заперечення іраномовності бористенітів.

В. П. Петров звернув увагу на те, що ті залишки бористенітських слів, які дійшли до нас, дуже добре пояснюються при їх порівняльному аналізі за допомогою подібних слів у балтійських мовах. Ось декілька прикладів: бористенітське »авіра« — »муж« є у литовській мові як «pats» — »господар«, в старослов'янському »господъ« та »поть-біга« (»розведена жінка«) і в українському діалектному »падочку«; бористенітське »асва«, »аспа« — »кінь« є в литовській як «asva» — »кінь« і «asvienis» — »кобила«. Ім'я бористенітського бога Папая маємо сьогодні в російському »папа«, тобто »батько«. Бористенітське »апі« — »річка«, було в древньоруській як «ире» — »річка«, було в давньопруській як »аре« — »річка« і найближче фонетично і по значенню до гетського «hap» — »річка. Гети жили на цій же території, що й сколоти, за три тисячі років до нашої ери і потім пересилилися до Малої Азії. »Гетську мову й інші давні індоевропейські мови Малої Азії можна віднести до тієї ж групи індоевропейських діалектів, що й балтослов'янські мови... Ряд явищ в словотворенні (особливо іменному), а також деякі лексичні дані свідчать про наявність рис, спільніх лише для гетської і слов'янських мов.« Якийсь слід у мові сколотів, напевно, крім геттів залишили і тохари, які на початку III тис- до н. е. пересилилися з Північного Причорноморя до Східного Туркестану (західного Китаю).

Наведемо для прикладу деякі слова геттські: *attas* – тато, *vater* – вода, *lip* – липкий, *maltaɪ* – молити, *nerpis* – небо, *paħs* – пасти, *ninink* – никнути, *iugan* – іго, *lataas* і лікійське *lada* – жінка, дружина, давньоруське »лада«; і тохарські: *reki* – слово, російське »речь«, *rīk* – писати, *malke* – молоко, *krantsu* – красивий. »Хто славянские языковые связи восходят к очень давнему времени... В III тыс. н. э. уже были хетты в Малой Азии. Следовательно, эти языковые связи восходят к еще более ранней поре і могут быть локализованы очень неопределенной областью где-то на юге Восточной Европы. Связи славянского и тохарского языков тоже восходят к очень глубокой древности«*. Коротше кажучи, мова бористенітів була не іранська, а балто-слов'янська, а якщо »переважна більшість лінгвістів зараз заперечує проти гіпотези про балто-слов'янську мовну спільність, хоч і визнає існування довгочасних контактів прабалтів і правослов'ян«¹², то хіба буде-мо вважати її праслов'янською.

Сколоти – це бористеніти (царські скити або паралати), скити-орачі і скити-землероби Середнього Поворсля (можливо, гелони) разом, і всі вони, отже, – праслов'яни. Вони були основою »Великої Скитії«. Саме розповідаючи про західне, правобережне Наддніпрів'я, Геродот називає його »власне Скитією«¹³.

»Велика Скитія« на півночі межувала з неврами на Поліссі і з меланхленами на Подесенні. Неврів прийнято вважати слов'янами, чи праслов'янами. Деякі історики вважають предками слов'ян і навіть точніше – предками сіверян, – меланхленів, і цілком вірно. Меланхлени – це »люди в чорних одягах«, і сліди цієї назви, мабуть, залишилися в легенді про княжну Чорну та князя Чорного, в Чорній могилі і в назві самого міста Чернігова. Про неврів і меланхленів Геродот повідомляє, що вони не скити, але »ведуть скитський спосіб життя« і мають »скитські звичаї«. Російський історик П. М. Третьяков висловив свого часу важливе твердження: »К раннеславянским племенам, связанным в 1 тыс. до н. э. со скіфским миром, должны быть отнесены невры, часть скіфов-пахарей, затем некоторые из племен днепровского Правобережья, составлявшие или северную группу скіфов-земледельцев, или оставшиеся неизвестными Геродоту, наконец – мелахлены, обнаруживающие много общего с правобережным населением«. Між іншим, на карті Птолемея з II стол. н. е. на місці меланхленів уже позначені савари, назва яких дуже нагадує »сівера«, »сіверяни«.

Отже, меланхлени на Подесенні – предки сіверян, неври на Поліссі, очевидно, – предки деревлян (а може й дреговичів), а сколоти – це предки всіх полянських племен у тому значенні, в якому пояснює назву »поляни« київський історик Михайло Брайчевський у своїй монографії »Походження Русі« (Київ, 1968) як спільну назву лісостепових і степових східнослов'янських племен разом. Сколотська держава – це держава наших даліких праслов'янських предків, так би мовити пра-полянська держава.

Наши головні ріки: Дон, Дніпро, Дністер, Прut – мають свої назви ще з тих далеких часів понад двох і півтисячолітньої давності. Докладний аналіз і пояснення назв наших рік можна знайти у монографії В. П. Петрова »Етногенез слов'ян« (Київ, 1972). Взагалі працю В. П. Петрова трудно переоцінити. В. П. Петров висловив думку, що »недоречно

обмежувати порівняльні зіставлення посиланнями виключно на іранський словник. Висновок, що спирається на одномовні зближення, лишається однобічним і як такий недоведений*. І в примітці: »Давня мова бористенітів в Припонтиді зберігала зв'язки не лише з іранськими мовами на сході, а й з мовами народів, що сусідили з бористенітами на заході, на південь від Дунаю«¹⁴.

Хоча назва ріки »Дніпро« вперше згадується в IV стол. н. е. в анонімному Периклі, а назва »Бористен« вважається давнішою, слід звернути більшу увагу на слова Йордана про те, що »ріку Бористен місцеві жителі звуть Данапром«, бо це вказує на паралельні існування обох назв одночасно. »Бористен« — назва грецька, а »Данапр« — бористенітська. Римський історик Амміян Марцеллій у VI стол. н. е. вперше згадує ріку »Данастр«. Але VI-те стол. н. е. — це вже часи слов'ян, і наші предки, звичайно називали Дністер не Данастром, а Дністром. Мабуть, і назва »Данапріс« є така ж перекрученена на грецький лад місцева назва »Дніпр«. Крім того, якщо взяти до уваги грецьку назву ріки Дон — »Танаїс«, де »Тана« — це теж »Дана«, яке є і в назвах Дніпра (Данапр) та Дністра (Данастр), і скористатися давнішою правописною формою — »Бористен«, то можна побачити, що »Бористенес« є просто перекручененою назвою »Данапрас«: Борис-тенес — Бористанатс — Тана-борис — Дана-паріс. Такий погляд ще 1872 року висловив російський історик В. Ю. Юрчевич. »Згідно з припущенням В. Юрчевича Бористен є та сама назва, що й Данапріс, в переробці, запровадженні місцевими греками — ольвіополітами, з перестановкою частин і з заміною т:д, і б:п«. Коротше кажучи, вже понад два тисячоліття наші далекі предки і ми сьогодні вживаемо ті самі назви рік Дону, Дніпра, Дністра і Пруту, і назви ці не принесені чужинецькими пришельцями, а наші власні.

Підсумуємо сказане. На основі уважного аналізу бористенітських легенд, дослідження бористенітських слів у балтійських мовах, вивчення назв наших рік і деяких інших даних про сусідів сколотів у просторі і в часі, ми дійшли висновку, що т. зв. »Велика Скитія« — це праслов'янська Сколотська держава. Під 514/513 роком до н. е. Геродот записав похід перського царя Дарія на скитів, тобто на сколотів. Це перша документально зафіксована дата в політичній історії нашої батьківщини. Отже, вважаємо, що в 1986-87 рр. ми можемо відзначити 2500-ліття Сколотської держави (2500 — 514/513 = 1986/87) як першої в історії держави наших далеких праслов'янських предків.

---

1) З. Косідовський, »Лісіппові коні, Київ, 1972, стор. 69. 2) Там же стор. 187.
3) І. В. Яценко в книзі В. Ільїнської, стор. 176. 4) »Історія Української РСР«, том I, кн. I, Київ, 1977, стор. 136. 5) З. Косідовський, »Лісіппові коні«, Київ, 1972, стор. 136. 6) Історія Української РСР«, там же, стор. 147. 7) »Історія Української РСР«, там же, стор. 148.
8) Геродот IV, 18. 9) Al. Gięysztor, »Mitologia Słowian«, Warszawa, 1972, str. 158. 10) В. П. Петров
11) І. Білик, »Меч Арея«, Київ, 1972, стор. 430. 12) І. К. Свєшников, »Історія населення Передкарпаття, Полідля і Волині в кінці III на початку II тисячоліття до нашої ери«, Київ, 1974, стор. 185 13) Геродот, IV, 99. 14) В. П. Петров, »Етногенез слов'ян«, стор. 61.

НА ЧУЖІЙ СЛУЖБІ

Інж. Олег Романчук

УКРАЇНЕЦЬ – КОНСТРУКТОР БОЙОВИХ РАКЕТ

Ген. лейт. О. Д. Засядько увійшов в історію як видатний конструктор бойових ракет.

Потомок славних запорожців з династії козацьких гармашів, він упродовж усього життя проніс любов до свого народу, до рідного краю. Відомості про вклад О. Д. Засядька у розвиток ракетобудування носять скупий і розрізнений характер. Тим часом життя цієї людини – легенда, сповнена героїзму і завзяття як на ратному полі, так і в галузі винахідництва.

О. Д. Засядько народився 1779 року в селі Лютенька Гадяцького повіту, Полтавської губернії, у сім'ї родовитого козака. До десяти років Олександер перебував у батьківському домі, почавши свою освіту у вивчені псалтиря. Однак більше користі приносили розповіді діда про славну минувшину. Малий Сашко з захопленням ловив кожне слово бувалого гармаша про козаків-запорожців, про знаменитого Сірка, про Хмеля і Богуна. Особливо запали в дитячу душу про «чудо-рурки», які могли літати в повітрі, а відтак, влучивши ворога, вибухати, спричинючи небачені спустошення. Не раз козаки з допомогою вогняних стріл, начинених порохом і лише їм одним відомою сумішшю, перемагали напасників. Тоді ніхто не здогадувався, що пройдуть роки, і цей хлопчишко – вже бойовий офіцер – розгадуватиме таємниці козацьких ракет, а потім сконструює і свою ракету.

Десятирічного Олександра віддали у кадетський корпус, і після восьми років навчання він вийшов звідти підпоручником артилерії, отримавши призначення в 10-ий батальйон, що знаходився в Херсонській губернії.

Службова кар'єра О. Д. Засядька почалася у військах О. В. Суворова. Засядько належав до передової частини російського офіцерства. Весь вільний час приділяв уdosконаленню знань з хемії, фізики та механіки, вивчав мови. Був дещо відлюдкуватий, однак це не заважало знаходити спільну мову з солдатами і товаришами в полку. Останніх, правда, шокували численні експерименти підпоручника з вибухонебезпечними сумішами, але у кого не буває дивацтв!..

Та ось у Франції спалахнула революція. Імператор Павло I посилає Суворова «рятувати царів». Молодому офіцерові не по душі ця війна. Однак наказ є наказ. У 1799 році О. Д. Засядько бере участь у знаменитому італійському поході О. В. Суворова і відзначається при взятті Мантуй. В 1800 році разом з армією повернувся в Росію, і подальша служба вже проходить під командуванням М. І. Кутузова. Ось деякі витяги з послужного списку цього періоду.

1804 року перебуває з російською ескадрою в Середземному морі: спочатку на острові Корфу, потім у південній Італії – в Неаполі.

1806 року ескадра повертається в Адріатичне море і 19 вересня бере участь у відбитті атак французів при фортеці Кастельново. О. Д. Засядько одержує орден св. Георгія 4 ступеня.

1807 року — початок війни з Туреччиною. За героїзм при штурмі Ізмаїля нагороджений орденом св. Володимира 4 ступеня з бантом.

1810 року — за переправу через Дунай і взяття Туртукая — орден св. Анни 2 ступеня. За взяття Розграду — золота шпага «За хоробрість». А ще — алмазні знаки до ордена св. Анни 2 ступеня.

Почавши турецьку кампанію в ранзі капітана, хоробрый офіцер за-кінчив її підполковником. Перед війною 1812 року Олександр Дмитрович Засядько був уже видатним спеціалістом артилерії. Встиг зарекомендувати себе не лише винятковою хоробрістю, а й неабиякими організаторськими здібностями. Це була людина напрочуд працелюбна й ерудована, яка, маючи ґрунтовні знання в галузі точних наук, змогла оригінально вирішити питання конструкції і бойового застосування ракет. Засядько ні на мить не покидала ідея використання ракет у військовій справі. Однак повністю присвятити себе розв'язанню цієї проблеми ніяк не вдалося.

Знову війна. Цього разу — з Францією. О. Д. Засядько вже командир 15 артилерійської бригади. Відзначився в боях під Городечно і Борисовим. У 1813 році брав участь в облозі і взятті фортеці Торн, а під час переговорів про здачу міста зголосився піти заложником, за що був нагороджений прусським орденом «Пур ле меріт» — «За заслугу». 2-го липня, проявивши виняткову хоробрість в бою, дістав чин полковника. Артилерійська бригада Засядько брала участь у «битві народів» під Ляйпцигом і разом з російськими військами, що перслідували Наполеона, проїшов усю Францію і повернувся додому в 1814 році.

Шпага «За хоробрість», шість бойових орденів, у тому числі орден Георгія 4 ступеня, який до О. Д. Засядько в російській армії мали лише двоє військових у такому чині та слава мужнього офіцера була свідченням його бойових подвигів.

Спостережливий, чудовий знатець військової справи, всебічно освічений, О. Д. Засядько прекрасно розумів значення бойових ракет для армії. Однак, що можна було чекати від царського уряду, який з упередженням ставився до будь-якого новаторства. Вести мову з офіційними представниками про виділення коштів для проведення дослідів не мало сенсу. Тому на вирученні кошти від продажу невеликого маєтку поблизу Одеси були придбані необхідні для експериментів матеріали, і в 1815 році Засядько приступив до здійснення своїх давніх задумів.

Вийшовши у відставку, більш як два роки Олександр Дмитрович проводив свої експерименти, які нарешті увінчались успіхом. Він сконструював і виготовив перші зразки запалюваних і ґранатних ракет трьох калібрів: 4-дюймові, 2,5-дюймові і 2-дюймові, а також спеціальну установку для стрільби.

Якість Засядькових ракет була відмінною. На офіційних випробуваннях дальність польоту ракет досягала 3100 метрів, коли кращі європейські зразки летіли лише 2740 метрів.

І от полковник Засядько знову в армії, у штаб-квартирі фельдмаршала Барклая-де Толлі, де інструктує офіцерів і фейерверкерів по виготовленню і бойовому застосуванню ракет. Ім'я Засядька стає широко популярним. Завдяки самовідданій праці його авторитет серед передового офіцерства далі зростає. У квітні 1818 року О. Д. Засядьку було присвоєно звання генерал-майора, а через рік його призначають черговим генералом 2 армії. Ще роком пізніше генерал Засядько очолює новостворене Артилерійське училище, Санкт-Петербурзьку лябораторію, пороховий завод і Санкт-Петербурзький арсенал.

Крім справ, пов'язаних з училищем, Засядько займається організацією навчальної артилерійської бригади, технічної школи. Однак при всій занятості знаходить час і для винахідництва. Зокрема виготовляє пороховий вітряк, який унеможливлював вибухи пороху при його виготовленні, розробляє спорядження для оборони фортець. І все ж головна увага приділяється ракетам...

Тим часом назрівала російсько-турецька війна. Олександер Дмитрович розумів необхідність масової перевірки ракет у бойових умовах. На початку 1828 року він добивається застосування ракет власної конструкції в майбутніх військових діях. Після тривалих дебатів йому нарешті дано дозвіл на озброєння цією технікою 2 армії.

24 березня під командуванням підпоручника Лацького перший транспорт з запалювальними і бойовими ракетами, пресами, копрами і необхідними для виготовлення ракет матеріалами відправляється в Тульчин. Інші транспорти із Санкт-Петербурга взяли курс на Тирасполь.

У квітні 1828 року оголошується війна Туреччині. Засядько вже був у діючій армії, і командуючи артилерією, під Браїловим, не став чекати прибуття ракетної роти, а особисто навчав офіцерів і солдатів.

Через кілька місяців в облозі Варни брала участь вся ракетна рота гвардійського корпусу. Політ на ракети далі зростав. Ракетами озбрюється Чорноморська флота, у зв'язку з чим у Санкт-Петербурзькому арсеналі додатково були замовлені 8 пускових станків для.. 36 фунтових ракет. У березні 1829 року ракети має й Дунайська флотилія.

В районах бойових дій з Петербурга була терміново направлена гвардійська ракетна рота, на озброєння якої було 1900 готових до бою ракет і 1431 »набита одними гильзами«. Цікаво, що в цьому підрозділі знаходилися також великі станки.

Війна закінчилася в жовтні 1829 року і виробництво ракет у Тирасполі було припинено. За час війни тут виготовили 9745 ракет усіх калібрів. О. Д. Засядько вже, як генерал-лейтенант, повернувся в Росію, отримавши посаду начальника штабу.

2-го лютого 1834 року, після 37 років служби, в зв'язку з хворобою, Засядько вийшов у відставку і поселився в Харкові. Останні роки життя він тяжко хворів, однак у хвилини полегшення знову і знову творив. Його захопила ідея проходження суден через Дніпровські пороги за допомогою спеціального пристроя. Більше того, навесні 1837 року він вирушив у подорож до Дніпра. Під час цієї поїздки Олександер Дмитрович потрапив у сильну зливу, застудився, а 27 травня 1838 року помер.

СУСПІЛЬНИКИ

ДО ВАШОГО СЕРЦЯ ТА СУМЛІННЯ

ХТО МИ ТАКІ?

*Німець каже: «Ви моголи» — моголи, моголи,
Золотого Тамерляна онучата холі!
Німець каже — ви слов'яне! — слов'яне, слов'яне,
Славних прадідів великих правнуки погані,
І Коляра читаєте з усієї сили і Шафарика і
Ганку,*

*I в слов'янофіли так і претесь
I всі мови слов'янського люду ви знаєте,
A своєї, дастъ Біг, колись будем і
по своєму глаголать!*

Англієць каже: «Ви етніки!» — «етніки — етніки!» «Ви кенадієн!» — «кенадієн — кенадієн!»

Жид каже: «Ви емерікен!» — «емерікен — емерікен!»

В під'ярмленій Україні: «Все рідшечується рідне слово по радіо і в телебаченні. Актори в українських театрах розмовляють рідною мовою лише на сцені, так би мовити, з службовою метою, а виходячи за сцену, переключаються на звичну їм, міжнаціональну мову. Теж саме в українських школах: діти на перерві між лекціями розмовляють не рідною мовою, а це означає, що в їхніх сім'ях не звучить рідна мова, а відтак — не передається казка, пісня, традиція, історична спадкоємність.

На вулицях міст і містечок рідна мова — рідкісне явище, релікт, анахронізм. Її звучання розцінюється як дисонанс, як динунство, як невихованість.

При такій історичній реальності амбріони юних душ, які вливаються до народного потоку буття, не мають можливості відтворити повноцінний духовний образ Сина — Дочки Матері — України, який Вона омріювала впродовж віків.

'Місце святе пусте не буває'. І ось на спорожніле місце в душі, в свідомості, в серці плинуть каламутні хвилі сучасної псевдокультури, зачatoї і виплеканої в буржуазних бардаках, і озвученої та проявленої з допомогою найпотужнішої індустрії техногену. Хіба може змагатися розчавлена душа перед навалою кіна, книг, телевізії, радіо, анекdotів, газет, містичних та соціальних жупелів, ідеологічного блазнювання?

Пуповина до Лона Рідної Матері передушена або розірвана, а брудна кров із штучної пуповини формує довкола ембріону душі не Синівський Образ, а Темного чи Сірого Двійника, страхітливу історичну мару».

Олесь Бердник

А що діялося упродовж історії в Україні і в країнах поселення?
А що діється нині в Україні та в країнах поселення?

»Хозаризація! Візантізація! Татаризація! Польонізація! Германізація!
Русифікація! Хохлозація!

Що це таке? Що це таке? Слово гідке. Слово липке.

Ніби народ — нерозумна дитина,
В руках хитромудрого скульптора
ГЛИНА.

Тут ось натиснув — і ми вже хазари!
Крикнув сувро — і ми вже татари!

І раптом поляки!
Все, що завгодно — бйці і гуляки,
Буйні п'яниці
І холопи ниці
І кобзарі
І гевали — мазници.

.... Нема русифікації, а є лиш хохлозація!«
Олесь Бердник »Свята Україна«

»багатокультуризація« — чудова асіміляція —
ще кілька »гrentів« і вже гладонька англізація!

А що тепер діється в країнах поселення? Англізація! Германізація!
Польонізація! Варваризація!... в під'ярмленій Україні нахабна русифіка-
ція!

»Їх було семеро, семеро людей різних національностей, що мали
кожна свої звичаї, свої особливості, свою мову. Мова... мова — це
душа народу. Найдорожче для людини — це думка, а вся солодкість
думки — в рідній мові.

Ворог може захопити територію. Він може сплюндрувати міста й
села. Але доки живе душа народу — народ безсмертний. Вмирає
душа — вмирає й народ. Без мови немає народу. Він зникає з лиця
землі, як древні ацтеки».

Чи не тому ворог зазіхає найперше на мову народу, який він хоче
уярмити».

Павло Загребельний: Европа 45, роман, Київ 1962.

Уступ: »Коли ламається крига« (стор. 157-58).

Яких він хоче засимілювати? В країнах поселення немає, здається
ворогів, але чуже оточення тисне, в чому помагає московська рука.
Всі тиснуть в напрямі цілковитої асиміляції при помочі »рідних таки
землячків«, там, в Україні й тут, у країнах поселення! В який спосіб?
В дуже простий, просовуючи на місця учителів і директорів літерплих
і байдужих, а то й ворожих людей з виразними вказівками денаці-
оналізувати, там, у під'ярмленій Україні і тут у »вільному« світі »бага-
токультурності«, зі »свободою слова«, »прав на рідну мову« та інші
»свободи«. Заздалегідь втovкмачують у голови учителів, дітвори та моло-
ді поняття, які дітвора та юнацтво бере собі до серця і стають во-
рожими до української мови і до своїх батьків! Більшість батьків є,
на жаль, байдужими і повторяють за своїми дітьми, підсунені воро-
жі ярлики: »Ми є рождені в циганії, отже ми є циганами!« І цьому

цілком хибному і шкідливому клічеві не протиставлено нічого, або дуже мало!

Другим таким руйнуючим клічем, який кинули вороги між українців, є »Я родився в Гонолюлю, отже моєю батьківщиною є Гонолюлю!«

Чи серед всіх національних меншин в країнах поселення діють ці розкладові ярлики? Але серед народів з державною традицією і більшою національною свідомістю переважають свідомість і любов до своєго національного кореня. Ось я питав не одного студента з різних національних кіл і отримував незвичайно цікаві відповіді, наприклад: на питання, »де є ваша батьківщина?« відповідали ось що. »Батьківщиною є країна, з якої вийшли наші предки, наші батьки.« Гурт ірляндців казав: »ми родилися тут, але нашою батьківщиною є Ірландія. Я «здивовано» питаю: »Як то, ти родився в країні поселення твоїх батьків на тисячі км здаля від Ірландії і ти кажеш, що Ірландія є твоєю Батьківщиною?« Студенти не менше здивовано, що так по дурному запитують про справи, що є для них самозрозумілими, відповіли: »А як ви вродились в літаку, то ви є летуном? А коли в норі, під землею, то ви є киртицею, під кущем — то ви є зайцем?« Коли я поставив таке саме питання японцеві, чи китайцеві, то отримав відповідь: »Якщо ви вродитесь у Японії... у Китаї ... в Нігерії, тощо, то не можете бути японцем, китайцем, негром, не тому, що ми вас з расових спонук відкидаємо, лише просто з причин вам природно визначеної принадлежності до даної раси, чи нації.

Симоненко так і писав: »Можна все на світі вибирати, сину, вибрати не можна тільки батьківщину«.

Я був свідком насильства займанців, що заводили свою мову насильно, інші підступно, як, наприклад, у »вільному« світі, хоч той »вільний світ« повторяє вам про »свободу своєї мови, школи, віри, політичних переконань«.

Є у нас чудова байочка про те, як квочки, сидячи на підкинених яйцах качки, дивувалась, як це так, що не виколупались кури, лише качата.

Зозуля підкидає свої яйця іншим птицям, але виходили завжди зозулі. Зозуля кус заодно свою мовою, хоч годує і виховує її мати інша.

Українці в країнах поселення є завжди членами української нації, хоч є горожанами різних держав. Англієць, чи француз, є завжди англійцем, і французом, де б вони не родилися. Їх батьківщиною є завжди Англія і Франція. Коли юдівська молодь їде до Ізраїля, то й там бере участь у курсах гебрейської мови, історії, політичних наук, археології, літератури, працюючи при тому у кооперативних господарствах на ріллі, в садах, при будовах, при розкопках. Вони на місцях запізнаються з історичними пам'ятками. Там вишколюють також ідеологічно-політичних провідників для юдівських громад в розсіянню. Москалі і юди кинули між українців ще такий кліч: »Як я говорив українською мовою, то я не мав що їсти, в що одягнутись, а англійська мова дала мені добробут.«

Ще така підривна робота: »Всі ви старики визволяйте уже самі Україну, ми не хочемо їсти того, що ви наварили, вічно сварите... Ми

є кенедісн, емерікен, тощо!«

Коли порівняти студентів українського походження і жидівського щодо рівня національної свідомості та щодо кількості їх серед обох національностей, що живуть Ізраїлем, а другі Україною, то огортає сум.

Жидівські студенти намагаються відзискати гебрейську мову, а українські з походження студенти не хотути українською мовою між собою говорити, хоч більшість її знає. Таке сильне почуття меншевартости та низький рівень свідомості свого кореня. Не маючи національної свідомості дехто їде у під'ярмлену Україну. Привозять у вільний світ уже давно зогнилі ідеології Маркса, зодії й помальовані на »неомарксизм«. А що марксизм не тішиться довір'ям серед громади, то назвали цю »спасенну« ідеологію »новою-лівою«, як зброю проти українського »фашизму« »культу сили«, »братовбивства«, »отаманії«, »нетерпимости«, тощо. Жидівські студенти поруч своїх професорів і рабінів наполегливо стоять за плекання своїх історично-релігійних традицій, які всі майже зачинаються постом, то українські з походження студенти є космополітами, знають і говорять всіма мовами, лише своєї не хотути знати і радять українській громаді покинути святкування історичних дат, наприклад »день 22 січня — проголошення української держави«, Шевченка, голоду в Україні, Крут, чи Базару, а поручають Махна, Винниченка, Скрипника, Хвильового, Драгоманова, тощо. З мовою відійшло все українство.

Треба нам знову нового Маркіяна Шашкевича, чи Володимира Антоновича, щоб пробудити заспану совість українських нащадків!

Ми є українцями, говоримо всюди українською мовою, але ми є лише горожанами в країнах поселення! Учітесь брати мої ..... свого не цурайтесь!

Слава Україні!

Студент

Тарас Шевченко

М Е Н І   О Д Н А К О В О

Мені однаково, чи буду
Я жить в Україні, чи ні.
Чи хто згадає, чи забуде
Мене в снігу на чужині —
Однаковісінько мені!

В неволі виріс між чужими,
І, неоплаканий своїми,
В неволі, плачуши, умру,
І все з собою заберу,
Малого сліду не покину
На нашій славній Україні
На нашій — не своїй землі.

I не пом'яне батько з сином,
Не скаже синові: »Молись,
Молися, сину! За Вкраїну
Його замучили колись. «

Мені однаково, чи буде
Той син молитися, чи ні...
Ta не однаково мені,
Як Україну злії люди
Присплять, лукаві, і в огні
Її окраденну збудять...
Ох, не однаково мені!

У травні 1847.
Петербург, у цитаделі.

АЛЬКОГОЛІЗМ – СУСПІЛЬНА ПРОБЛЕМА

Є. Рен

АЛЬКОГОЛІЗМ У ТВОРЧОСТІ Т. ШЕВЧЕНКА

Наш великий національний Пророк і поет Т. Г. Шевченко у своїх творах окреслив алькоголізм – п'янство, як велике суспільне лихо. Про це він згадує в своєму «Кобзарі» не менше як 130 разів. Можна на підставі того твердити, що найбільші злочини супроти людства були доконані в п'яному стані. Візьмім для прикладу поеми Т. Шевченка: «Еретик, або Іван Гус» та «Неофіти». В цій останній поемі він пише: »П'янний Кесар, постригши сам себе в Зевеса... мов у різниці кров потекла... їх упоїв; руйну слави Рим пропиває, тризну править по Сципіонах«...

В поемі «Княжна» написано: »Бувало літом і зимою музика тне, вино рікою гостей неситих налива; а князь, аж синій, похожає, та сам не смілим наливає, та ще й покрикує: «Віват!» Гуляє князь, гуляють гості, – і пожотились по помості. І знову п'є і знов гуляє; І так за днями день минає... Дочку й теличку однімає у мужика...« Після такої пиятики князь уже здібний до найбільшого злочину, що його описує Поет.

Подібно теж у поемі «Марина»: »... червоний – аж горить, іде в світлицю до Марини, як Керик п'янний«. Те ж саме в поемі «Сотник» і в інших віршах. Не лякається Шевченко писати і про найвищі суспільні верстви, включно до царів, що по-п'яному володіють. Згадує також і про Богдана Хмельницького, що тільки по-п'яному міг зробити таку помилку, віддавши Україну під московську «опіку».

НА РІДНИХ ЗЕМЛЯХ І НА ЧУЖИНІ

До нас доходять з України тривожні вістки, що народ з горя розпивається, дуже часто »самогоном«. Чи може бути таке, що окупант не знає про те, хто і де гонить горілку? При доносицькій системі, яка там існує, він напевно добре про це знає, але нічого не каже, бо це йде йому на користь. П'янici не здібні до національно-політичної діяльності. Така людина буде »князем горілки«, чи радше – горілка князем для неї...

На чужині, на жаль, не маємо ніякої статистики, щоб оцінити положення нашої еміграції під кутом алькоголізму. Маємо ж настільки сумні статистичні дані з країн нашого поселення і в тих даних не бракує та-кож і українців, хоч може і не в тому самому пропорційному відношенні. Про алькоголіків говорять, що вони є майже невилікувальні, або, як каже наша пословиця – »горбатого й могила не випростує«.

Найважливіше завдання в питанні алькоголізму – це не допустити до того, щоб людина стала алькоголіком, або »налоговим п'яницею«. Подібно є також з курцями, але »налогових курців« часто лікарі виліковують і вони перестають курити.

АЛЬКОГОЛІЗМ В КРАЇНАХ ЗАХОДУ

Хоч не маємо докладних даних з усіх країн Заходу, але приклади з Німеччини можуть бути також характеристичні для багатьох країн нашого поселення. Ось, наприклад, журнал »Більд« з 28.11.1982 року і

»Ноє Рев'ю« ч. 43 з 1982 року подають наступне: »Мало молодих матерів і жінок в тяжі усвідомлюють собі, як небезпечно для їхніх дітей, коли матері споживають алькогольні напитки. В 1981 році народилося / в Зах. Німеччині, прим. Ред./ 1800 калік з причини споживання алькоголю матерями в часі тяжі. В 1982 році — ще гірше! П'ємо на «на здоров'я!». В Німеччині в 1982 році народилося аж 5000 калік!!! В 1983 році мабуть число новороджених калік ще збільшилося.

А все через те, що така молода маті не думає про свою майбутню дитину, а тільки про те, щоб весело провести час у товаристві знайомих. Тимчасом спожитий алькоголь іде до крові, яка також дістается дитині і нищить її делікатні, ще не розвинені змислові органи.

Вище цитована газета «Більд» в ч. 5 з 1984 року пише: »Кожного року у нещасливих автових випадках гине в нас 1700 осіб з причини алькоголю«. Далі говориться в газеті, що в Німеччині /Західній/ під цю пору є аж 2 мільйони алькоголіків, а 4 мільйони загрожених алькоголізмом. Це суспільне нещастя, від якого терплять не тільки алькоголіки, але також і їхні родини.

Свого часу, коли через вживання пілюль «контергану» було народжених в Німеччині аж 8000 калік, то преса і всі медії підняли великий галас і цю небезпеку усунено. Натомість про алькоголізм, який приносить неменше спустошення і нещастя, пишеться дуже мало. Навіть серед спортивців, які прекрасно знають про шкідливість пиття алькогольних напитків, часто бувають сумні випадки. Газета »Абендцайтунг« з 30.12.83 року в статті »Все більше лещетарів п'яниць«, подає, що аж одна п'ята частина лещетарів мали нещасливі випадки із-за п'яноти. Це рівняється 34000 лещетарів, які мали нещасливі випадки. Це ствердила судова медицина, експертиза якої виявила при провірці 0,3 до 2 промілі алькоголю в крові, пошкоджених випадками лещетарів.

В листопаді, м. р., при нагоді відвідин моєї дружини в університетській клініці в Мюнхені, я зустрів матір кількох дітей, яку перевіхав п'яний шофер. За 9 місяців свого побуту в клініці вона перенесла 8 операцій і лежала в одній позі, штучно підpirана. Вона залишиться калікою на всю решту свого життя, бо спричинник того нещастя випив був 9 чарок алькогольних напитків.

Вище згадана газета »Абендцайтунг« з 26.10.83 року подає, що заживання молоддю наркотиків тепер дещо зменшилося, але збільшилося споживання алькогольних напитків. В самому тільки 1982 році збільшилося число алькоголіків на 11%. В самій тільки Баварії начислено аж 200 тисяч алькоголіків у віці 12 до 24 літ. Причини цього стану автор приписує безробіттю і родинним відносинам. За даними державної статистики, відомо, що в Німеччині тільки за половину 1983 року було відібрано право їзди аж 79.000 автоворідіям, а в тому 92% із-за п'янства.

Про стан пожараних шоферів в ССРР журнал »Рідер Дайджест« з 1978 року подає, що тільки за один рік 600.000 шоферів були показані за п'янство. Також більшість розводів є спричинені горілкою, а половина кримінальних злочинів є на тлі споживання алькоголю. Такі злочини, як вбивства, грабунки, знасиування — є поповнені аж

на 90% у п'яному стані. Статистика виказує, що в ССР припадало в 1963 році 7,5 літри горілки на голову населення, а в 1973 році аж 28 літрів річно. Для порівняння витрат журнал подає, що коли перевісно мешканець ССР видає річно 2 руб. на книжку, то аж 230 руб. на алькогольні напитки. В школах молодь алькоголізується вже у 12 років життя 75%, а в 16 років аж 90% молоді вживає алькогольні напитки.

До боротьби проти алькоголізму й нікотини вже в міжвоєнні часи в Західній Україні було створено спеціяльне Товариство »Відродження« з осідком у Львові. Це товариство провело дуже велику й корисну працю, плекаючи тверезість і рівночасно поборюючи монополь окупанта, який тягнув великі матеріальні користі з тютюнових і алькогольних виробів. Під цю пору в Австралії діє відновлене Товариство »Відродження«, яке очолює відомий мистець Леонід Денисенко. Ідею »Відродження« потрібно поширити серед нашої молоді в цілому світі, бо вона є запорукою здоров'я і вищої національної свідомості та плекання сильної волі й характеру. »Відродження« подає в своїх документах список плодів алькоголю, які тут наводимо: 1. Розбиття родини, 2. Запоморочення розуму, 3. Наліг, 4. Затроєння організму, 5. Заколот публічного спокою, 6. Втрата гідності, 7. Кримінальна злочинність, 8. Хронічний алькоголізм, 9. Поганий приклад дітям, 10. Самогубство, 11. Органічні хвороби, 12. Передчасна смерть, 13. Неморальність, 14. Гріховний упадок, 15. Нерозсудність, 16. Сварки, 17. Бійки, 18. Божевілля, 18. Марнування грошей, 20. Сльози жінок і дітей, 21. Крадіж, 22. Послаблення волі, 23. Безвідповідальність, 24. Славоля, 25. Погана опінія, 26. Змарнування часу, 27. Звироднілі нащадки, 28. Судові розправи, 29. Безконтрольність висловів, 30. Вбивство, 31. Насильство, 32. Знищення мозку.

Цей список можна було ще доповнити дальшими шкідливими наслідками алькоголізму, але й цього досить, щоб ствердити, якою великою проблемою в суспільстві є алькоголізм. Маючи це на увазі, можемо усвідомити собі, яка велика відповідальність тяжить на провідній верстві народу, яка мусить дбати про духове і фізичне здоров'я народу, а зокрема молоді. Тому ідеї »Відродження« мусять бути живими й актуальними в СУМ та інших молодечих організаціях.

Фізична Культура

Д-р С. Зощук

ПІСТ

Найвизначніший лікар старинної Греції Гіппократ визнав піст, як лікувальний засіб. Він жив у 4-му сторіччі до нашої доби. Він мусів спиратись на спостереженнях минулих віків, переданих усною дорогою. Черга цілющих заходів у Гіппократа була така: піст, рослинний харч, ніж хірурга і врешті, як попередні заходи не помогали, тоді останнім порятунком був вогонь.

Піст у різних віровизнаннях був уведений теж на основі спостережень із минулих віків. Метою було очистити тіло до такої міри, щоб душа в ньому могла вповні проявлятися. Розгляньмо, як піст уводили в життя християни, мусулмани та юди.

Христис постив 40 днів. Є однак люди, що постять навіть більше днів, ніж 40, про що згадаю у наступному.

Що належало до посту? В першу чергу: уникання всіх харчів тваринного походження, часом із споживанням дещо молочних харчів. В дальшій мірі: стримання всіх харчів, за виїмком води, чи соків із овочів.

Евангелицький пастор Сміт описує, як українські монахи 17-го сторіччя виконували піст. Ось як: »Монахи зрешилися всіх благ світу цього, харчем вони не журилися... Цілковито стримувались від їжі м'яса та риби, яка має кров, споживали лише рибу без крові. Їли біб, сущені на сонці оливки, цибулю та іншу городину, яку можна було легко приготовити. Коли до того отримували два рази в день кусок хліба, то це уважалось пишною їжою. В понеділок, середу і п'ятницю їли лише один раз біля години 2-3 пополудні, але по вечірні, щоб заспокоїти дещо почуття голоду, отримували по кускови хліба і могли запити його малою кількістю води. У решту днів могли їсти рибу і молочні страви, теж вино. Зате у великий піст дехто їв один раз на два дні, ба навіть взагалі не їли нічого в ці два дні.

В печерській Лаврі XVII-го сторіччя монахи трималися дуже суверих звичаїв, які впровадив у життя св. Василій на горі Атос у XI-ому сторіччі, а св. Антоній впровадив їх у Києві. Ось як ці звички посту виглядали:

У часі року було 6 пір постів, чотири обов'язували ціле населення і монахів, а 2, а то й більше, відносились виключно до монахів. Це були:

1. Великий піст перед Великоднем, 40 днів; заборонені були всі тваринні харчі до молока включно, за виїмком двох днів, а саме в день свята Благовіщення і шуткової неділі. В ці дні посту їх монахи

- лише один раз по вечірні. Суботи і неділі не належали до посту.
2. Піст »пилипівка«, який зачинався 14.листопада і тривав аж до Різдва.
  3. Піст »апостолів« (п'яdesятниця св. Духа, зелені свята), 2-4 тижнів.
  4. Піст »Успення св. Богородиці« (спасівка, маковівка), 15 днів.

Коли зчислити всі ці дні, то виходить, що люди постили добрих 3/4 року. У жидівського народу постити значить стриматись від їжі і пиття. Коли мова про поміркований піст, то це торкалось лише тваринних харчів, таких як м'ясо, птиця, риба, часом і яйце. Від посту були звільнені хлопці до 13-го року життя і дівчата до 12-го р.ж., але молодші, почавши 9-тим р.ж. могли постити частинно. Від посту були звільнені вагітні і кормлячі матері, часом лише до 30-ти днів по родах. Піст починається із світанком і кінчився із появою трьох середутої величини зірок. Могли отже їсти перед світанком і по вечорі. В суботу, в день радості, звичайно не постили, але кабалісти обстоювали пости та в суботу, бо тоді особа є чистіша і може дійсно радуватись. Майже перед кожним святом був визначний піст, один, або й більше днів. Свято »пурім«, це найрадісніший день у році. У день перед святом, 13-го Адар, постять. Свято »йом кіпур«, це день покуті, найбільш урочистий день у році, попереджений постом. Постили і постять жиди в різному наміренні: жалоби, покуті, жалю, пошани у пам'ять і річниць великих подій у жидівській історії; піст скріплював духовість і в цей спосіб наближував до Бога. Тоді людина могла краще говорити з Богом, прохати Його за ласку, за поміч, прохати прощення тощо.

»Постом приготовлялися духовово сприйняття великих історичні події в історії жидівського народу до глибокої жалоби виключно. По покуті виходили оновлені і скріплени у своїй правді. Це були звена жидівської єдності, але рівночасно й звена до давно минулих часів жидівської історії. В цей спосіб спричинювались до утривалення національної жидівської тотожності. (Поснер .) »Жидівський календар, хоч із вселюдським тлом, є наснажений суто жидівським змістом. Повторюваний рік за роком, він залишив тривкі сліди і тим робом ставав дуже важливим чинником у творенні суто жидівського характеру. Ідучи за цим календарем, який є відзеркаленням жидівського зразка життя, жиди витискають печать у повединці в особистій і в суспільній площинах. Це розвиває жидівську свідомість кожного зосібна і всіх разом та скріплює жидівську самобутність. Угольним каменем юдаїзму, який пронизує сильно щоденне жидівське життя, є жидівський календар. Кожне свято, зазначене у календарі має релігійне і національне значення, кожне із особливим обрядом та підсонням. Кожне попереджене постом, або відбуте у пості«. (Поснер)

Піст попереджує такі пропам'ятні дні з історії жидівського народу, як »пропам'ятний день« для вшанування пам'яти воїнів ізраїльської армії та підпільників ще передісторичного державного промежутку часу Ізраїля. Теж річниця війни »йом кіпур«, в якій загинули без вісті яких 160 воїнів. Постом звеличують і вшановують в день 20 Сіван дві трагічні події, віддалених від себе географічно і часово: перша подія мала місце у Франції у 1171-му році в місті Бльоа, де спалено 32 особи жидівської громади, в тому 17 жінок, обвинувачених у ритуальному втопленні християнської дитини. Подібні спалення мали місце

більше разів в Англії. Друга подія мала місце 500 років пізніше в Немирові в Україні, за часів визвольної війни українського народу під проводом Богдана Хмельницького. У твердині Немирові зачинилися всі поляки, уніти українського походження, вірмени і жиди, всі із дооколичних міст, містечок і сіл. Облога тривала, але козаки перебравшиесь в одежду польських воїнів, змилили їх. Думаючи, що це поляки прибули на відсіч, відчинили брами. Пощади не було нікому. Жиди згадують про шість тисяч жертв, хоч їх ніхто не числив. В річницю цієї трагедії «Рада Чотирьох Країв» у 1650-ту році призначила днем великої національної жалоби, попереджений постом. В українській історії було чимало подібних трагедій, навіть ще більших, от хочби мільйони жертв штучного голоду в Україні 1933 року (але й 1921 та 1946). Даремно шукати в церковних календарях за святами в річницю трагедії української нації, чи українських героїв із постом та молитвами.

Рабінат у сьогоднішньому Ізраїлі назначив піст з наміренням пам'яті про жертви жидівського народу в час II світової війни. Це день 10 Тевет.

В ісламі існують пости з різним наміренням, але найважливішим це піст »Рамадан'у«. Цим постом Магомед відокремив іслам від християнства та жидівської віри. Наміренням посту в загальному є подяка Аллахові за те, що дав арабам і неарабам ісламську віру. Вагтендонк підкреслює політично-релігійне значення цього посту в магомеданів. Він є одним із 5-ти найбільших стовпів ісламу. Піст починається кожного року в іншій місяць, бо календар побудований на порах місяця, а не сонця. Триває піст від »сходу« до »заходу« сонця, тобто від приблизно 2-гої години по півночі, аж до години приблизно 6-ої вечером. В часі посту не вільно нічого їсти, ані пити. Можна натомість їсти і пити по 6-ій і перед другою годиною в ночі. Час тривання один місяць.

У народів південної та середутої Америки, ще до 19-го сторіччя, піст застосовувано, навіть як виховний засіб у дітвори та юнацтва, володіти собою, витримати почуття голоду упродовж днів і тижнів при повній dennій праці. Цими народами були Аранду, Гварані, Тупі і Каїї, всі вони сьогодні звуться інакше. Були змагання у пості серед дітвори та юнацтва, геть так як хто із молодців і як довго витримає щипання мурашок коли хто сів голим на муравлище, або у ледяну воду, гарячу воду тощо. Сидячи на муравлищі не вільно було ніяким порушенім лиця, ані голосом виявляти биль. Ці народи зберігали молодість до пізнього віку. Бертоні пише: »Це були люди із одного пня, сильні, характерні мовчазні, відважні та чесні, стримані у служжні, скромні, витривалі та ощадні, але й незвичайно життерадісні та веселі.

Хворих, але й здорових, що постили 40 і більше днів знаємо дуже багато. Лікар Ліндляр згадує про одного хворого, який постив 49 днів. В часі посту хворий проходжувався кожного дня і почувався сильнішим в часі посту, ніж перед постом.

Франціс Чічестер, який у віці 66 років установив осяг скорості у плавбі довкола землі, часто постив 2-3 дні. В часі посту брав лише

одну чашку соку із яблок. В часі посту почував себе завжди сильнішим, веселішим і повнішим снаги.

При помочі електроенцефалограму знайдено, що діти сплять краще, коли не їдять вечері, або коли їли вівсянець, чи кулешу, і дещо молока.

Є відомий гурт шведів, молодих людей, який відбув дорогу із Люнд (південь Швеції) до Штокгольму без їжі, лише при напитках соків і води упродовж 10 днів. Молодий наколесник був в дорозі на своєму колесі упродовж 17-ти днів, приймаючи лише воду, або соки із овочів.

Ловлор з'ясовує лябораторійні досліди одного чоловіка, середнього віку, що важив 93.6 кг (208 фунтів) і постив 41 днів. За цей час він втратив на вазі 14.4 кг.

Таблиця сечових складників і калія на початку і на 41-ий день:

Сечник у крові	25 мг/100 мл	19мг/100
Сечник у сечі	20 грам/ 24 годинах	13.2гр/24 г.
Калія у крові	4.1 мг/100	1.1 мг/100
Калія в сечі	52мEqv./24 годинах	27 мEqv./24г
Сечова кислина:		
у крові	4.4 мг/100	16.8/100
у сечі	624 мг/24 годинах	10.6/100
Рівень білковин у крові	6.8 грама/100	5.7 мг/100
		456 мг/24 г.
		6.4 мг/100

На цьому примірі ми бачимо, що в часі посту сечова кислина зложена у великих кількостях у тканях є вимивана із тканів і волоскуватих судинок та є знівечена яксьої частина, а решта видалена із сеччю, потом та калом. В цей спосіб тіло відроджується, оживає, бо клітини починають краще дихати чи пак дихати взагалі. Далі ми бачимо, що й сіль під кінець теж виходить у більших кількостях.

Др. Грушкевич в загальному дуже добре оцінив вартість посту із сторони здоров'я людини. Добре є частіше постити в розумінні нічого не їсти і не пити цілий день, один-два-три дні в тижні, і це саме припиняючи до дітей, головно з-за здоровельних користей, але також виховних.

Піст без сумніву продовжує життя, бо скріплює здоров'я і нічого не коштує.

Лікувальний піст може тривати кілька тижнів; його треба починати прочищенням кормоводу: взяти на прочищення карльзбадської солі, або рицинусового олійку, а по висліді ще не завадить зробити довідхідниковий влив. Упродовж дня не їсти нічого, крім напитку звичайної води в довільній кількості, але не менше одного літра. Замість води може бути сік із моркви, кавуна, мельона, буряка, яблука тощо, або напар якого рослинного чаю.

В перших днях людина може відчувати біль голови, завороти голови, перевтому, пригноблення, надмірну побудливість тощо. Тим не перейматися, в крайності брати кілька разів на день заспокійливі каплі «валеріяни» (1-2 ложечки) і робити проходи, щораз довші та незалежно від погоди, по проході купіль гаряча, а після того відпочинок на твердому досхочу.

СУМ бгii

25-РІЧЧЯ ШКОЛИ УКРАЇНОЗНАВСТВА ПРИ ОСЕРЕКУ СУМ В НЬЮ-ЙОРКУ

Цього року минуло 25 років від заснування Школи Українознавства при нашому Осередку і з цієї нагоди відзначено цю подію ювілейним бенкетом, який відбувся в суботу 4-го лютого 1984 року в залі Українського Народного Дому. Бенкет відкрив голова Батьківського Комітету п. Степан Журавський, привітавши всіх присутніх старших гостей і молодь та попросив до слова голову Осередку СУМ, дружинницю Марійку Гаргай. Голова привітала гостей і передала провадження бенкетом почесному голові Осередку п. Корнелеві Василикові. Після молитви, яку провів капелян Школи Українознавства О. Лев ЧСВВ, всі присутні сіли до вечері.

Під час вечері голова КУ СУМ Америки, др. А. Лозинський, виголосив головну промову про початки і розвиток Школи від 1958 року до сьогоднішнього дня, про перших директорів і учителів, їхні труднощі та їхню працю, кінчаючи відчитанням всіх учителів школи від її початків до 1983 року. Товстмайстер, друг К. Василик представив гостей головного стола, представників усіх установ, членів КУ СУМ

Педагоги і учні Школи Українознавства при Осередку СУМ-А в Нью-Йорку, 1983 р. Фото з ювілейної зустрічі.

та присутніх абітурієнтів. З привітом виступали: др. Є. Федоренко, проф. П. Андрієнко-Данчук, інж. М. Шпонтак, др. Р. Гуглевич, який від кредитівки «Самопоміч» подарував на потреби школи 500 дол., п. Калинович — від спортивного клубу, який подарував для школи 250 долярів. Від клубу «Діброва» пан Демків пожертвував 100 долярів. На закінчення промовив п. Г. Цебрій, який згадав колишніх організаторів школи та склав привіт від членства Організації Українського Визвольного Фронту. От. Лев прочитав привіт від Патріярха Йосифа, що всі присутні вислухали стоячи та приняли привіт довготривалими оплесками.

Подр. М. Гаргай, голова Осередку СУМ-А вручила грамоти двом довголітнім професорам за їхню працю, а саме: проф. Степанові Демчишинові, який училися від 1959 року до 1980, викладаючи географію й культуру в старших класах, та який був другим з черги директором школи.

Проф. Павлині Андрієнко-Данчук, яка від 1965 року викладає українську літературу в старших класах та є теперішньою директоркою школи. Обидві названі одержали почесне членство Спілки Української Молоді.

В мистецькій частині виступали дві абітурієнтки сумівської школи, Оксана Харук — сопрано і Соня Шерег при фортепіані.

На закінчення бенкету подруга М. Гаргай подякувала всім представникам, працівникам, абітурієнтам і гостям за численну участь. От. І. Ткачук закрив бенкет молитвою, а після цього почалась забава при звуках оркестри «Чарівні очі»

Христина Цебрій
Пресова референтка

ВІДБУВСЯ ХХII БАЛЬ ДЕБЮТАНТОК КУ СУМ АМЕРИКИ

Нью-Йорк (прес. реф. КУ СУМ) — В суботу, 11-го лютого цього року, в готелі Пента відбувся ХХII баль дебютанток Крайової Управи СУМ Америки. Понад 300 осіб виповнили бальову залю, щоб привітати з дебютом 17 сумівок з Нью-Йорку, Йонкерсу, Пассейку та Асторії.

Перед презентацією дебютанток Корнель Василик привітав присутніх, що з'їхалися майже з усього східного побережжя Америки.

Потім на залю ввійшли аранжери балю й почали презентацію дебютанток. На залю ввійшло 17 дебютанток із своїми супровідниками. Дівчата у білих сукнях, а супровідники у чорних вечірніх одягах. За дебютантками ввійшли на залю їх батьки.

Зворушливим моментом було вітання батьків із своїми донями. Кожна дебютантка на доказ любові і вдячності вручила мамі троянд, а батькові — білу квітку. Потім кожна дебютантка із своїм супровідником ішла серединою залі та кланялась присутнім. На очах батьків блискіли сльози радості, що їх дочки сьогодні стають перед українською громадою. Раділи й сумівські виховники, що їх праця була успішна, бо українська громада здобуває надійну українську молодь.

Photograph
Osyp P. Staros

Іванна Біланич — Михайло Швець (Йонкерс); Христя Бурчак — Павло Минкін (Йонкерс); Віра Віткон — Андрій Бурчак (Асторія); Ориса Волошин — Аскольд Хемич (Нью-Йорк); Христи Глушко — Володимир Коцур (Йонкерс); Варвара Климко — Мирон Куземчан (Йонкерс); Лариса Нокольська — Василь Невмержицький (Нью-Йорк); Леся Копча — Михайло Васюта (Нью-Йорк); Дарна Коцур — Степан Трицєцький (Йонкерс); Ірина Кулін — Петро Добросюк (Пассейн); Люба Новаківська — Роман Андрах (Нью-Йорк); Розмарія Паниця — Юрко Оліянрін (Пассейн); Лариса Скомська — Михайло Томашевський (Нью-Йорк); Оксана Уздечук — Марко Ганчук (Йонкерс); Іванка Шпинда — Юрій Вислоцький (Йонкерс).

Після презентації до дебютанток промовив голова НУ СУМ Америки Аскольд Лозинський, який привітав їх та закликав дальше продовжувати навчання у вищих школах та активно працювати в рядах СУМ і для української громади.

Закінчивши презентацію, оркестра «Темпо» заграла «Київський вальс» і закружляли в танку молоді сумівські пари. З їх лиць промінювала радість, що вони сьогодні відвіди свій перший прилюдний виступ і включаться в українську громаду, як повноцінні молоді люди.

ПРИЗНАННЯ ЗА ЖЕРТОВНУ ПРАЦЮ

17-го вересня 1983 року в залі Українського Народного Дому, осередок СУМ «Київ» в Детройті влаштував бенкет для друга Степана Леськіва з нагоди його 30-літньої праці на пості фінансового референта Осередку. Понад сто членів осередку взяло участь в цьому бенкеті, щоб гідно відзначити цей особливий ювілей.

Друг Леськів народився 14.9.1920 року в селі Руда Сілецька, повіт Камінка Струмілова, де закінчив народну і ремісничу школи. Вже в

Німеччині, в таборах для переміщених осіб, він працював у СУМ, а приїхавши до Америки, відразу став членом осередку, де його вибрано на пост фінансового референта, який і по сьогодні займає. З нагоди його 30-літньої жертвенної праці для осередку, Головна Управа СУМ-А нагородила його почесною грамотою, яку було йому вручено на бенкеті.

В склад підготовчого комітету цього бенкету ввійшли друзі: Іван Терлецький — голова, члени — Любомир Кльос, Микола Ціко, Степан Федорів та Михайло Калинич, який рівночасно був господарем вечора. Від організацій вітали: Антін Кобилянський від ООЧСУ та УККА, Любомир Кльос — голова осередку «Київ» та Євген Репета — від кре-дитівки «Будучність». Під час вечері всі учасники, як одна родина, співали народні пісні, якими провадив диригент хору «Боян» пан Кирило Цепенда.

З цієї нагоди осередок зложив пожертву в сумі 50 долярів на журнал «Авангард».

Михайло Калинич

З ДІЯЛЬНОСТИ О-КУ СУМ-А В БОСТОНІ

Загальні збори Осередку ім. Василя Біласа в Бостоні відбулися 19 лютого 1984 року в Домі СУМ-А.

Збори відкрив уступаючий голова Роман Даравець, привітавши всіх членів СУМ-А і гостей та попросив о. декана Петра Огірка провести молитву. Відспівали «Многая Літа» з нагоди уродин нашого Патріярха і Кардинала Йосифа Сліпого, якому сповнилось 92 роки життя.

До президії зборів увійшли: предсідник — мгvr. Орест Щудлюк, Оля Барицька і Христина Михайлів — секретарі. До почесної президії запрошено о. декана Петра Огірка та представника Крайової Управи СУМ-А Теодора Олещука.

В звітах Управи сказано, що завдяки праці багатьох членів та прихильників закінчено відновлення Дому СУМ-А відповідно відремонтуванням всіх приміщень та обладнанням. Площа закуплена має служити для спорту, щоб юнацтво мало змогу вправляти та добре підготуватись до злету і здигнути.

Представник Крайової Управи Теодор Олещук погratулював членам Управи Осередку та стверджив, що в нашому осередку панує великий потенціял і оптимістичний підхід у виховній праці. На наших пропорах є гасло «Бог і Україна»; і кожна людина прийшла на цей світ, щоб сповнити свою, Богом призначену, місію. Призначеннякоїнної української людини є жити і працювати для української спільноти згідно Божих законів. Молодь повинна виховуватись на прикладах наших героїв. Ми є частиною визвольного руху, бо ми є духовно зв'язані з Україною.

Цього року СУМ підготовляється до Світового Злету, що відбудеться в липні під час Світової Олімпіади в Лос-Анджеles в Каліфорнії. Сумівський Олімпійський Комітет складається з членів КУ Америки й Канади. Для придбання фінансів, будуть випущені сорочки з олімпійськими відзнаками, які повинна молодь розкупити. Учасники Олімпіади матимуть нагоди вести пропагандивну акцію в обороні України.

Управа О-ку на 1984-85 рік:

Голова — Роман Дащавець, заст. голови і організація — Антін Галонюка, протоколова секретарка і супільна опіка — Слава Щудлюк, секретар — Михайло Франківський, скарбник — Микола Сухий, культ.-освіт. реф. — Оля Барицька, булавна — Марійка Зозуля, Гол. виховницея — Романна Михайлів, реф. фізичного вих. — Михайло Петрош, господарчі референти — Іван Банадига і Михайло Волошук, реф. зовн. зв'язків і Американська преса — Зоряна Дащавець, Українська преса — Володимир Федорів, члени Управи — Оля Лупань і Роман Василенко, Батьківський Комітет — Галина Возьна, адвокат — Володимир Лупань.

Контрольна Комісія: голова — Микола Сухий мол., члени — Дмитро Мельник і Любомир Щудлюк. Товариський суд — Іван Банадига, Богдан Зозуля, Володимир Лупань.

Адвокати: Богдан Зозуля і Володимир Лупань виготовили новий статут СУМ-А в англійській мові «Ukrainian American Youth Assoc'n Inc Boston Branch», що є офіційний титул нашої організації, щоб забезпечитись на майбутнє від податків та одержати від федерального уряду федеральну ідентифікацію нашої організації. Осередок є знаний з виступів: Концерт Українського танку й пісні в Українському Народному Домі в Гартфорді, Міжнародний Фестиваль в провіденс Ровд Айленд, Міжнародний Фестиваль 150-ліття містечка Вілімантік, Конн., Маніфестаційний Здвиг СУМ-А в Елленвіл, Н. Й. і концерт з нагоди висвячення диякона о. Богдана Тарнавського в залі української католицької церкви Христа Царя.

Танцювальний Ансамбль Дружинників і старшого юнацтва: керівник — Іван Борецький, заступниці Марійка Гапій і Зоряна Дащавець. Привіти склали: Український Конгресовий Комітет, голова міг'р. Орест Щудлюк, Українська Федеральна Кооператива, касієр Володимир Федорів, Українська Народна Поміч — Михайло Франківський, Народний Союз, 307 Відділ, голова Дмитро Мельник.

Голова О-ку Роман Дащавець подякував за довір'я та подав пляни праці на майбутнє. Зложив подяку за так численну участь членам і гостям. Відтак присутні відспівали Український Національний Гімн.

Володимир Федорів

ОЛІМПІЯДА 1984 В ЛЬОС АНДЖЕЛЕС

Льюїс-Анджелес обіймає територію 463 квадратові мілі /1.201.8 кв. км/, а на його території легко можна було помістити міста Калькутта, Каїра і Кіото разом з узятих і ще лишиться місце. В Льюїс Анджелес виходить 45 газет, знаходиться 10 летовищ, 31 коледж і університетів, 422 парки. В 1981 році перепис виказував 3 мільйони мешканців: 49% англосаксонців, 25% еспанців, 16% чорних і 10% азійських поселенців. В Льюїс Анджелес можна почути 83 мови. Головні місцевості, де відбуваються спортивні змаги, знаходяться на півгодини їзди від міста. Олімпійське село побудоване в місцевості Вествуд. Кілька хвилин їзди від міста знаходиться славний на цілий світ »Дісней ленд«. Це тільки кілька даних про місто.

У місяці серпні цього року тут візьмуть участь чотириста сумівців з різних країн, головно із ЗСА, Канади, Австралії /65 зголошених!/ Європи й Аргентини. Сумівці відбудуть десятиденний Зліт, який є третім з черги — перший відбувся в Гомадінген /Німеччина/ з нагоди спортивних Ігрищ в Мюнхені (1972), другий — в Канаді, з нагоди спортивних Ігрищ в Монреалі, а третій відбудеться в Льюїс Анджелес з нагоди Олімпіади, у днях 3-12. VIII. 84 року.

ЦУ СУМ у співпраці з КУ СУМ Америки й Канади покликала Підготовчий Комітет, який очолює Голова ЦУ СУМ — д-р Євген Гановський, а Екзекутивним Головою є Аскольд Лозинський. Від жовтня 1982 року Президія Олімпійського Комітету покликала до життя комісії, що їх очолюють: організаційну — Теодор Олещук, підготовчу — Б. Бучинський, програмову — М. Шмігель, інформаційно програмову — Богдан Гаргай, фінансову — Ярослав Петрик, зовнішніх зв'язків — Мирослав Фугала.

Третій Зліт відбудеться від суботи 3-го серпня до неділі 12-го серпня. Канцелярія Крайової Управи СУМ-А повідомила, що вже зголошених є чотириста учасників.

Комітет проробив велику роботу: виготовлено олімпійські металеві відзнаки, наліпки на авта, підготовлено сумівську льотерію, виготовлено «Т-сорочинки» та великі кількакольорові афіші. Для того, щоб більше учасників могли взяти участь у цій імпрезі Діловий Комітет звернувся до Крайових Управ і Осередків, щоб помогли покривати оплату коштів учасників.

Окрім того Діловий Комітет замовив відповідну кількість місць — понад 200 для сумівців, які схотіли б скористати з послуги Крайової Управи СУМ Америки, яка тим прислужилася Олімпійському Комітетові. Квитки набуто по знижковій ціні.

На Зліт зголосилося старше юнацтво, дружинники і сеньори. Діловий Комітет заплянував видати для молодшого і старшого юнацтва літні сорочинки з відповідним написом, щоб все сумівське юнацтво могло взяти участь в цій небуденній події, як для сумівського життя, так і міжнародного. Окрім того Діловий Комітет виготовив ряд пропагандивних матеріалів. Учасники Злету зможуть скористати з кількох олімпійських імпрез, бо квитки забезпечені при вписовому.

Зарезервована місцевість має до диспозиції великі спортивні площа і басейн. На місце спортивних ігрищ учасників довозитиме автобус.

Зліт має велике виховне значення та служитиме засобом для скріплення українськості, сумівської дружності та даст змогу звірити свої спільні аспірації та сумівські ідеали поміж сумівцями різних країн. Учасники зможуть спільно розважатися, захищати дружнім життям впродовж десяти днів та провести відповідну роз'яснювальну кампанію серед учасників Олімпіади з цілого світу, доводячи живучість українських ідеалів.

Комендантам III Олімпійського Злету назначено Ярослава Петрика, довголітнього коменданта сумівських вишкільних, виховно-відпочинкових і спортивних таборів.

Організатори III-го Злету вже розглянували програму заздалегідь,

не залишаючи нічого в несподіванці. П'ятниця, 3-го серпня 1984 року буде першим днем приїзду учасників. Відразу матимуть змогу дістати основні інформації про Зліт, Олімпіаду та матимуть можливість познайомитися між собою.

Субота відмінить перший повний день Злету головним апелем та основною інформативною доповідлю про задум і ціль Злету. У програмі Злету буде пророблена така тематика: »Роля СУМ на чужині, русифікація України, українське шкільництво в Україні і на чужині, наші завдання, як виховної молодечої організації, сучасні обставини поневолення нашої Батьківщини, політика Черненка і наше завдання, Об'єднані Нації і наш можливий вплив на дію поодиноких національних представників, участь українців у Світовій Олімпіаді і наші завдання«. Будуть висвітлені фільми з українського життя, що їх учасники обговорять між собою.

Учасники Злету проходитимуть щодня ранній прорух, користуватимуться басейном для плавання, матимуть змогу уділятися в різних спортах. Команда Злету заплянувала тереновий вимарш на море, прогульку »ред вуд форест« /лісу червоного дерева/ та відвідини одної з голівудських студій...

Заплановано також хоч одну годину щовечора присвятити для мистецьких зайнят. окрім того, передбачуються вечори з участю зголосів учасників з Англії, Німеччини, Полудневої Америки, ЗСА і т. д. При сприятливій нагоді відбудеться виступ цілого табору з мистецькою програмою перед українським громадянством міста Льюс Анджелес. Для поширення інформації про Україну організатори передбачили можливість виступів перед стадіонами, де відбуватимуться олімпійські змагання, як також різні інформативні акції серед відвідувачів і місцевих мешканців.

Команда складатиметься з 16-ти осіб, кожний з якої має точно визначену функцію. Цілість очолює д-р Ярослав Петрик — покликаний Олімпійською Комісією при ЦУ СУМ — комендант III Злету.

З нагоди Вільної Олімпіади поневолених народів сумівці стрічатимуть бігунів, що принесуть горючий смолоскип через три тисячі миль, щоб запалити олімпійський вогонь на головному стадіоні.

Прекрасна можливість стрінугтися, обмінятися думками і загартуватися на дальшу службу нашій Батьківщині — є головними прицілами цього Злету, схоплені в офіційному гаслі: »Одна сумівська родина на службі Батьківщини!«

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

В дні 1-го квітня 1984 року помер в Бофало, Н. Й., ЗСА, на 58-му році життя, сумівський діяч, кол. секретар і голова Ону СУМ в Бофало
сл. п. Петро БУТРИН

родом з Зах. України, біля Львова, де закінчив середню освіту. Студіював лісництво на УТГІ, а відтак — в Сирансюзах, ЗСА. Працював у будівництві, де здобув собі визнання і пошану. Це дозволило йому провадити будівельні роботи на Оселях СУМ і Пласту та при інших громадських будовах.

Похорону довершив о. Олександер Богун, виголошуючи зворушуючу проповідь в церкві св. Миколая. Похоронено на цвинтарі св. Матея, 4.4.84 року при величині сільності громадянства. Покійного прощав його шкільний друг, інж. Б. Мороз, а на поминках д. Євген Луковський — від СУМ та ОУВФ. Покійний ж в самотній залишив по собі жаль серед друзів і знайомих.

Вічна йому Пам'ять!

НА НЕВ'ЯНУЧИЙ ВІНОК СЛ. П. МАРІЙКИ ДЮК-МАРХЕВИЧ

У вівторок, 20 березня 1984 року в Ковентрі, Англія, упокоїлася в Бозі, після довгої недуги, бувша виховниця юнацтва СУМ, дружинна і маті —

бл. пам. МАРІЙКА ДЮК - МАРХЕВКА

нар. 27.5.1925 року в Чесанові, Зах. Україна. В молодшому віці покійна була виховницею в Пласті в Німеччині, а у Великій Британії була виховницею юнацтва СУМ у Ковентрі.

Похоронного чину довершив всч. о. Йосафат Лещишин у вівторок, 27.4.1984 року в церкві св. Павла, а опісля на цвинтарі Гольбронс при величному числі громадинства Ковентрі й онкополіць, а в тому сумівської молоді. Прощальні слова виголосили голова О СУМ в Ковентрі д. Богдан Левицький, а від КУ СУМ прощав д. М. Гринюк та багато інших осіб від різних установ.

В часі поминальної тризни сумівки перевели збірку, де із загальної суми 20 ф. ст. призначено на журнал «Авангард». Покійна Марійка зі своєю смертю залишила опечаленого болем чоловіка — провідного суспільно-громадського і сумівського діяча д. Петра та двох онків-сумівників міграції. Надю і Ганю та багато приятелів.

Вічна їй пам'ять!

Управа Осередку СУМ

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД »АВАНГАРДУ«

Франція

Париж: В. Дратвінський — 55 ффр. М. Бублинський — 25 ффр.

Труа: М. Ющишин — 5 ффр.

Круа: І. Свідерський — 25 ффр. /також на »Крилаті« — 25 ффр/

Канада

Монреаль: С. А. Штурівські — 27 дол. /також на »К« — 27 дол/.

В. Білинський — 5 дол. /також на »К« — 5 дол./

Етобіко: А. Мельник — 4 дол.

ЗСА

Нью-Йорк: Л. Раго — 5 дол., М. Гаргай — 10 дол.

Чікаго — Крути: Заг. Збори О-ку СУМ — 25 дол. /також на »К« — 25 дол./

Бельгія

Льєж: Т. Паранюк — 350 бфр

Всім Вшановним Жертводавцям наша щира подяка!

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Просимо всіх Передплатників і Відборців «Авангарду» звернути увагу на наліпку адреси, що на опануванні журналу, де поданий реченець вигаснення передплати. Напр. дата 31. 12.83 означає, що до того часу журнал є заплачений, а на 1984 рік треба внести нову перед-, згідно, післяплату. Висота належності є надрукована на другій стор. обкладинки. просимо також полагоджувати вплату через місцевого референта сумівських видань при О-ку СУМ, або, де такого немає, то на адресу нашого крайового представництва, що фігурує на 2 стор. обкладинки. Пересилка чеків до В-ва СУМ з-поза європейських країн потягає за собою додаткову оплату у висоті 6 дол. на кошти виміні чена. Тому В-во мусить уникати виміні ченів з малими сумами. З європейських країн можна висилати на адресу В-ва поштовими мандатами без додаткових доплат. Просимо придернуватись цих інструкцій, щоб не наранювати В-во СУМ на страти. Будемо також вдячні за своєчасну присилку належностей, приєднювання нових Передплатників та пожертви на пресфонд журналу, бо від цього залежить своєчасна його поява та якість змісту і оформлення

Видавництво СУМ

З МІСТ

ЗАГАЛЬНА ТЕМАТИКА

О. Гридень: <i>Дороговказ для політично незрячих</i>	81
Д-р П. Мірчук: <i>Українські націоналісти ніколи не капітулюють</i>	91
...: <i>Акції в обороні Юрія Шухевича</i>	97
(О. Р.): <i>Американці і совєтські концентраційні табори</i>	107
...: <i>ЮНЕСКО І ЮНІСЕФ</i>	108
С. Терлецький: <i>Осуд большевицької Москви</i>	109
...: <i>Комюніке IV Світового З'їзду Українського Визвольного Фронту</i>	111

ПОЕЗІЯ — ПРОЗА

О. Рожна: <i>Дзвенить Слава про Київ</i>	113
Алла Коссовська: <i>Київ</i> ; П. Гетьманець: <i>Києву</i>	116
Ірина Сенин: <i>Вечірній Київ</i>	117
Діма: <i>У Києві</i> ; Ірлявський: <i>Столиця</i>	118
М. Зеров: <i>Київ з лівого берега</i> ; М. Орест: <i>Києву</i>	119
Л. Костенко: <i>Київ</i> ; Л. Полтава: <i>30 Червня 1941 р.</i>	120
Ганна Черінь: <i>1941</i>	121
Орест Павлів: <i>Апокаліпсис голоду</i>	122
Євген Сверстюк: <i>Остання сльоза</i>	128

НАУКА — КУЛЬТУРА — МИСТЕЦТВО

Ігор Кичак: <i>2500-ліття Сколотської Держави</i>	134
інж. О. Романчук: <i>Українець — конструктор бойових ракет</i>	139

СУСПІЛЬНИКИ

Студент: <i>Хто ми такі?</i>	142
Є. Рен: <i>Алькоголізм — суспільна проблема</i>	146

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

Д-р С. Защук: <i>Піст</i>	149
---------------------------------	-----

СУМ В ДІЇ

Х. Цебрій: <i>25-річчя Школи Українознавства СУМ в Н. Йорку</i>	153
...: <i>Відбувається ХХII Баль Дебютанток КУСУМ Америки</i>	154
М. Калинич: <i>Призnanня за жертовну працю /С. Леськів/</i>	155
В. Федорів: <i>З діяльності О-ку СУМ в Бостоні</i>	156
...: <i>Олімпіада 1984 в Льюїс Анджелес</i>	157

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ: сл. п. П. Бутрин і сл. п. Марійка Дюк	159
ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД «АВАНГАРДУ» — Від адміністрації	160

На обкладинці: <i>Л. Молодожанин — Скульптура Т. Шевченка — Пам'ятник у Вашингтоні (1964)</i>	I
ВІА: <i>Дереворит — Голод 1932-33</i>	IV

VIAI 45